ΝΑ ΑΠΑΞΙΩΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΕ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ
ΑΝΑΡΧΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
Αριθμ. Φύλλου 163
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
2016
1,5 ΕΥΡΩ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

«...Επιδίωξη της τυραννίας είναι να πτωχεύσουν οι πολίτες, αφ' ενός για να συντηρείται με τα χρήματα τους η φρουρά του καθεστώτος και αφ' ετέρου για να είναι απασχολημένοι (οι πολίτες) και

«...Επιδίωξη της τυραννίας είναι να πτωχεύσουν οι πολίτες, αφ' ενός για να συντηρείται με τα χρήματα τους η φρουρά του καθεστώτος και αφ' ετέρου για να είναι απασχολημένοι (οι πολίτες) και να μην τους μένει χρόνος για επιβουλές. Σε αυτό το αποτέλεσμα αποβλέπει τόσο η επιβολή μεγάλων φόρων, η απορρόφηση των περιουσιών των πολιτών, όσο και η κατασκευή μεγάλων έργων που εξαντλούν τα δημόσια οικονομικά....»
(ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΑ)

ΣΚΕΨΕΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ...
ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

από τον Κύκλο Σύνταξης

«***Κάθε πράξη που μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω κλιμάκωση της σύγκρουσης πρέπει να αποφευχθεί από όλες τις πλευρές***».

Πρόκειται για μια από τις πλέον συνήθεις φράσεις, που ακούμε στα πλαίσια άσκησης της λεγόμενης διεθνούς διπλωματίας. Αυτήν την φράση χρησιμοποίησε και η ύπατη εκπρόσωπος Εξωτερικής Πολιτικής της ΕΕ Φεντερίκα Μογκερίνι, ύστερα από την συνομιλία της με τον ουκρανό υπουργό Εξωτερικών Πάβλο Κλίμκιν, με αφορμή μια ακόμη «στιγμή» έντασης στην περιοχή της Κριμαίας.

Η υποκρισία, φυσικά, σε κάθε τέτοια περίπτωση είναι δεδομένη. Εδώ εμφανίζεται ένα τρίτο μέρος το οποίο παρεμβαίνει σαν μεσολαβητής, προκειμένου να εγγυηθεί ότι τα εμπλεκόμενα μέρη δεν θα οδηγηθούν σε μια «καταστροφική πορεία», ότι η φαινομενική ή πραγματική ακαμψία, που επιδεικνύουν θα πάψει και θα επικρατήσει η διάθεση διευθέτησης του προβλήματος δίχως απρόβλεπτες συνέπειες.

Ο μεσολαβητής, λοιπόν, εμφανίζεται επειγόντως για να πιέσει, προειδοποιώντας για τα χρονικά περιθώρια που στενεύουν. Η ενεργοποίησή του δικαιολογείται από μια «καινούργια πρόκληση», που διαταράσσει τις ισορροπίες και εγκυμονεί «ανυπολόγιστες συνέπειες».

Πολλές φορές, βέβαια, οι ίδιοι πρόθυμοι μεσολαβητές είναι εκείνοι που έχουν προβεί σε εμπρηστικές ενέργειες, υπόγεια και αθέατα, ώστε την επόμενη ημέρα να αναλάβουν τον επίμαχο ρόλο του εγγυητή της επαναφοράς σε μια «ήρεμη» κατάσταση. Είναι φανερό ότι σ' αυτήν την περίπτωση τα «ειδικά» συμφέροντα των μεσολαβητών είναι εκείνα που εξυπηρετούνται, η εξουσία τους είναι εκείνη που ενδυναμώνεται.

Οι μεσολαβητές άλλοτε προσκαλούνται από τους εμπλεκόμενους ή από έναν απ' αυτούς και άλλοτε καταφθάνουν απρόσκλητοι για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, επιδεικνύοντας τα διαπιστευτήριά τους ή γενικότερα τα εφόδια που έχουν, ώστε να ανταπεξέλθουν στο έργο που αναλαμβάνουν.

Διόλου ασυνήθιστο, επίσης, είναι το γεγονός ενίοτε να παίρνουν φανερά το μέρος του πιο αδύναμου από τους εμπλεκόμε-

ΜΩΡΕ, ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΟΦΥΛΑΚΗΣ...

«*Κατάργηση κάθε αυτοδιοίκητου των σωμάτων ασφαλείας. Υπαγωγή τους στον έλεγχο των μαζικών οργανώσεων του εργαζόμενου λαού και της νεολαίας* ***και μετατροπή τους σε πολιτοφυλακές****, με εκ περιτροπής συμμετοχή σε αυτές επίλεκτων μελών των μαζικών εργατικών οργανώσεων και της νεολαίας. Καθορισμός του προγράμματος εκπαίδευσής τους από εκλεγμένη επιτροπή εκπροσώπων από τις μαζικές οργανώσεις*» (Προτάσεις που κατατέθηκαν στο συνέδριο Συριζα-ΕΚΜ, Ιούλιος 2013).

Ο μικρός είχε αράξει σ' ένα παγκάκι στον λόφο του Στρέφη και με έναν «κολλητό», όπως συνήθιζαν, έπιναν έναν (λέμε τώρα...) μπάφο. Ξαφνικά πετάγεται για να κυνηγήσει ένα πόκεμον κοντά στις μπασκέτες.

–Φτού σου, μονολόγησε, μου ξέφυγε και έσπευσε να ξαναγυρίσει στο πλευρό του «δικού» του, που εδώ και ώρα δεν είχε κουνηθεί ρούπι από την θέση του. Ο «δικός» του ανασηκώθηκε λίγο και τον μάλωσε.

–Σου είπα να μην στριφογυρίζεις και πολύ σήμερα, είναι και αυτή η επέτειος, οι πολιτοφύλακες με τα κόκκινα περιβραχιόνια παρελαύνουν με τις δάδες στα χέρια, γουστάρεις να έχουμε τίποτα μπλεξίματα;

–Θα μας κλάσουν τα αρχίδια οι σταλινικοί, του αντιγύρισε ο μικρός.

–Ναι καλά, να σε δω αν βρεθείς με κανένα σιδερικό κολλημένο στο δόξα πατρί, γονατιστός στα τέσσερα και με τα χέρια ψηλά και το κεφάλι κάτω, τότε να σε δω...

δου δεν επιτυγχάνεται μονάχα με διακηρυκτικά καλέσματα στη μάχη, αλλά με διαπαιδαγώγηση και συμμόρφωση πάνω στα πολιτιστικά πρότυπα του νέου κόσμου που εκπροσωπούμε».

–Ρε μαλάκα, τι διαπαιδαγώγηση και αρχιδιές, τι είναι αυτά που λέει;

–Ναι, ρε παπάρα να συμμορφωθείς «πάνω στα πολιτιστικά», πως το είπε, «πρότυπα του νέου κόσμου» και όχι να ξύνεις τα παπάρια σου όλη μέρα...

–Και πως τον εκπροσωπούν τον «νέο κόσμο», ρε μαλακιστήρι;

«*Ειδικότερα δε, όταν έχουμε να κάνουμε με εγκληματικά-αντικοινωνικά στοιχεία, η διαχείριση των οποίων δεν ρυθμίζεται από κάποιο αόρατο χέρι, αλλά από τη δυνατότητα μας να διατηρούμε τουλάχιστον μια ισορροπία δυνάμεων.* ***Να τους επιβλέπουμε, να τους επιβαλλόμαστε και να τους υπευθυμίζουμε*** *πως βρίσκονται σε εχθρικό περιβάλλον. Διαφορετικά οι μαφιόζοι και οι χούλιγκαν θα νοιώσουν ασφαλείς και δυνατοί, θα επιβάλλουν την ηγεμονία τους και θα μας εξαφανίσουν*».

–Ρε μαλάκα, τι παίρνουν αυτοί; Θα διατηρούν ισορροπία δυνάμεων; Θα επιβλέπουν τους μαφιόζους, θα τους επιβάλλονται και θα τους υπενθυμίζουν να μην επιβάλλουν την ηγεμονία τους;

«*Η «αντεξουσία» λοιπόν, για να μπορέσει να επιβιώσει στο αστικό περιβάλλον που αναπτύσσεται και να πείσει ότι αποτελεί ρεαλιστική πρόταση κοινωνικής οργάνωσης, θα πρέπει να ασκήσει εξουσία στους εχθρούς της*».

Οι πιτσιρικάδες, σοβάρεψαν για τα καλά, ξανακάθισαν στο παγκάκι, σταύρωσαν τα πόδια με προσοχή, λίγο χλωμοί από την μαστούρα, και τότε είδαν μπροστά τους καθαρά το «νέο κόσμο», που υπόσχονταν να επιβάλλουν οι πολιτοφύλακες.

Την επόμενη στιγμή σήκωσαν τα κεφάλια στον ουρανό. Είχε σκοτεινιάσει πλέον για τα καλά...

ΤΟΣΚΑΣ: ΕΧΩ ΚΑΛΕΣΕΙ ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΠΟ ΕΞΑΡΧΕΙΑ [...] ΟΧΙ ΟΣΟΥΣ ΕΧΟΥΝ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ...ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ...

Πρόκειται για μια από τις πλέον συνήθεις φράσεις, που ακούμε στα πλαίσια άσκησης της λεγόμενης διεθνούς διπλωματίας. Αυτήν την φράση χρησιμοποίησε και η ύπατη εκπρόσωπος Εξωτερικής Πολιτικής της ΕΕ Φεντερίκα Μογκερίνι, ύστερα από την συνομιλία της με τον ουκρανό υπουργό Εξωτερικών Πάβλο Κλίμκιν, με αφορμή μια ακόμη «στιγμή» έντασης στην περιοχή της Κριμαίας.

Η υποκρισία, φυσικά, σε κάθε τέτοια περίπτωση είναι δεδομένη. Εδώ εμφανίζεται ένα τρίτο μέρος το οποίο παρεμβαίνει σαν μεσολαβητής, προκειμένου να εγγυηθεί ότι τα εμπλεκόμενα μέρη δεν θα οδηγηθούν σε μια «καταστροφική πορεία», ότι η φαινομενική ή πραγματική ακαμψία, που επιδεικνύουν θα πάψει και θα επικρατήσει η διάθεση διευθέτησης του προβλήματος δίχως απρόβλεπτες συνέπειες.

Ο μεσολαβητής, λοιπόν, εμφανίζεται επειγόντως για να πιέσει, προειδοποιώντας για τα χρονικά περιθώρια που στενεύουν. Η ενεργοποίησή του δικαιολογείται από μια «καινούργια πρόκληση», που διαταράσσει τις ισορροπίες και εγκυμονεί «ανυπολόγιστες συνέπειες».

Πολλές φορές, βέβαια, οι ίδιοι πρόθυμοι μεσολαβητές είναι εκείνοι που έχουν προβεί σε εμπρηστικές ενέργειες, υπόγεια και αθέατα, ώστε την επόμενη ημέρα να αναλάβουν τον επίμαχο ρόλο του εγγυητή της επαναφοράς σε μια «ήρεμη» κατάσταση. Είναι φανερό ότι σ' αυτήν την περίπτωση τα «ειδικά» συμφέροντα των μεσολαβητών είναι εκείνα που εξυπηρετούνται, η εξουσία τους είναι εκείνη που ενδυναμώνεται.

Οι μεσολαβητές άλλοτε προσκαλούνται από τους εμπλεκόμενους ή από έναν απ' αυτούς και άλλοτε καταφθάνουν απρόσκλητοι για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, επιδεικνύοντας τα διαπιστευτήριά τους ή γενικότερα τα εφόδια που έχουν, ώστε να ανταπεξέλθουν στο έργο που αναλαμβάνουν.

Διόλου ασυνήθιστο, επίσης, είναι το γεγονός ενίοτε να παίρνουν φανερά το μέρος του πιο αδύναμου από τους εμπλεκόμενους, ώστε να εξισορροπήσουν την διαφορά.

Έτσι, προτείνουν πολλές φορές η διαπραγμάτευση να λάβει χώρα στο έδαφος του πλέον αδύναμου, ο οποίος με τον τρόπο αυτό «χαλαρώνει» για να συμμετάσχει με μεγαλύτερη άνεση στην διαδικασία αποκλιμάκωσης της σύγκρουσης.

Οι ειδικοί επί των διαπραγματεύσεων θυμίζουν ότι οι μεσολαβητές έχουν συχνά την δυνατότητα να επηρεάσουν το λεγόμενο δημόσιο αίσθημα, αφήνοντας ελεύθερα τα «λυσσασμένα σκυλιά των μέσων μαζικής ενημέρωσης», πιέζοντας τους εμπλεκόμενους, είτε καταγγέλλοντας την στασιμότητα είτε εγκωμιάζοντας την διάθεσή τους να συνεργαστούν και την προθυμία τους να προσέλθουν σε διάλογο.

Οι μεσολαβητές γνωρίζουν, επίσης, την σημασία της προσφοράς ενός «δώρου», σε περίπτωση που απαιτείται κάτι τέτοιο ή αντίστοιχα μιας «θυσίας», που θα κατευνάσει τα οξυμμένα πνεύματα και θα βάλει μια «ασφαλή βάση» στην διαδικασία διευθέτησης. Η δύναμη τού μεσολαβητή, άλλωστε, απορρέει από την δυνατότητα, όπως είπαμε, να ανταμείβει αλλά και να τιμω-

ΜΩΡΕ, ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΟΦΥΛΑΚΗΣ...

«Κατάργηση κάθε αυτοδιοίκητου των σωμάτων ασφαλείας. Υπαγωγή τους στον έλεγχο των μαζικών οργανώσεων του εργαζόμενου λαού και της νεολαίας ***και μετατροπή τους σε πολιτοφυλακές****, με εκ περιτροπής συμμετοχή σε αυτές επίλεκτων μελών των μαζικών εργατικών οργανώσεων και της νεολαίας. Καθορισμός του προγράμματος εκπαίδευσής τους από εκλεγμένη επιτροπή εκπροσώπων από τις μαζικές οργανώσεις»* (Προτάσεις που κατατέθηκαν στο συνέδριο Συριζα-ΕΚΜ, Ιούλιος 2013).

Ο μικρός είχε αράξει σ' ένα παγκάκι στον λόφο του Στρέφη και με έναν «κολλητό», όπως συνήθιζαν, έπιναν έναν (λέμε τώρα...) μπάφο. Ξαφνικά πετάγεται για να κυνηγήσει ένα πόκεμον κοντά στις μπασκέτες.

–Φτού σου, μονολόγησε, μου ξέφυγε και έσπευσε να ξαναγυρίσει στο πλευρό του «δικού» του, που εδώ και ώρα δεν είχε κουνηθεί ρούπι από την θέση του. Ο «δικός» του ανασηκώθηκε λίγο και τον μάλωσε.

–Σου είπα να μην στριφογυρίζεις και πολύ σήμερα, είναι και αυτή η επέτειος, οι πολιτοφύλακες με τα κόκκινα περιβραχιόνια παρελαύνουν με τις δάδες στα χέρια, γουστάρεις να έχουμε τίποτα μπλεξίματα;

–Θα μας κλάσουν τα αρχίδια οι σταλινικοί, του αντιγύρισε ο μικρός.

–Ναι καλά, να σε δω αν βρεθείς με κανένα σιδερικό κολλημένο στο δόξα πατρί, γονατιστός στα τέσσερα και με τα χέρια ψηλά και το κεφάλι κάτω, τότε να σε δω.

–Θα μου ζητήσουν συγγνώμη και μετά θα το καταγγείλω στο Ιντυμίντια (ου, θα το γράψουν σίγουρα...) για να μην το ξανακάνουν...

Έπεσαν και οι δυο κάτω από τα γέλια, χώθηκαν κυριολεκτικά κάτω από το παγκάκι, κυλιόντουσαν στο χώμα μη μπορώντας για ώρα να σταματήσουν.

Χαμηλά από την πλατεία και από τους γύρω δρόμους ντουντούκες διαλαλούσαν αποσπάσματα ανακοινώσεων επετειακού περιεχομένου.

«Αυτά τα καθάρματα, που παριστάνουν τους Εσκομπάρ και τους ατρόμητους, είναι κοινοί ρουφιάνοι και συνεργάτες της αστυνομίας».

–Ρε μαλάκα φάγανε τον Εσκομπάρ, πάει ο Πάμπλο, σταμάτα να γελάς, έμενε στα Εξάρχεια και βγήκε με τις σαγιονάρες και την βερμούδα μεταμφιεσμένος και τον φάγανε λάχανο σου λέω.

Ο μικρός, όχι απλά δεν σταμάτησε, αλλά πλέον

–Και πως τον εκπροσωπούν τον «νέο κόσμο», ρε μαλακιστήρι;

«Ειδικότερα δε, όταν έχουμε να κάνουμε με εγκληματικά-αντικοινωνικά στοιχεία, η διαχείριση των οποίων δεν ρυθμίζεται από κάποιο αόρατο χέρι, αλλά από τη δυνατότητα μας να διατηρούμε τουλάχιστον μια ισορροπία δυνάμεων. ***Να τους επιβλέπουμε, να τους επιβαλλόμαστε και να τους υπενθυμίζουμε*** *πως βρίσκονται σε εχθρικό περιβάλλον. Διαφορετικά οι μαφιόζοι και οι χούλιγκαν θα νοιώσουν ασφαλείς και δυνατοί, θα επιβάλλουν την ηγεμονία τους και θα μας εξαφανίσουν».*

–Ρε μαλάκα, τι παίρνουν αυτοί; Θα διατηρούν ισορροπία δυνάμεων; Θα επιβλέπουν τους μαφιόζους, θα τους επιβάλλονται και θα τους υπενθυμίζουν να μην επιβάλλουν την ηγεμονία τους;

«Η «αντεξουσία» λοιπόν, για να μπορέσει να επιβιώσει στο αστικό περιβάλλον που αναπτύσσεται και να πείσει ότι αποτελεί ρεαλιστική πρόταση κοινωνικής οργάνωσης, θα πρέπει να ασκήσει εξουσία στους εχθρούς της».

Οι πιτσιρικάδες, σοβάρεψαν για τα καλά, ξανακάθισαν στο παγκάκι, σταύρωσαν τα πόδια με προσοχή, λίγο χλωμοί από την μαστούρα, και τότε είδαν μπροστά τους καθαρά το «νέο κόσμο», που υπόσχονταν να επιβάλλουν οι πολιτοφύλακες.

Την επόμενη στιγμή σήκωσαν τα κεφάλια στον ουρανό. Είχε σκοτεινιάσει πλέον για τα καλά...

ΤΟΣΚΑΣ: ΕΧΩ ΚΑΛΕΣΕΙ ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΠΟ ΕΞΑΡΧΕΙΑ [...] ΟΧΙ ΟΣΟΥΣ ΕΧΟΥΝ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ...ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ...

Αφού ανέτειλε η μετά-Χαμπίμι εποχή στην περιοχή των Εξαρχείων, ακολούθησε το νέο «πλήγμα» σε καρτέλ ναρκωτικών μετά από την επιχείρηση εξάρθρωσης, που σύμφωνα με τον Τόσκα είχε 30 χρόνια να επιχειρηθεί. Επ' ευκαιρία της σημαντικής αυτής επιτυχίας, αλλά και της προφανώς συμπτωματικής (όπως διαβεβαίωσε ο υπουργός δημόσιας τάξης) ταυτόχρονης δράσης των κατασταλτικών δυνάμεων με εκείνη των ένοπλων ή μη πολιτοφυλακών έγιναν και ορισμένες σημαντικές δηλώσεις.

Έτσι, ο Τόσκας διαβεβαίωσε πως «ανεχόμαστε την άλλη άποψη αρκεί να μην υπερβαίνει κόκκινες γραμμές, να μην γίνονται αυθαιρεσίες και υπερβολές», προχώρησε μάλιστα στην έκδοση κινηματικών οδηγιών, επισημαίνοντας στους «αντιεξουσιαστές» ότι «το ζητούμενο δεν είναι να κλείνονται στους τοίχους ενός σπιτιού και να εκφράζουν τους

ενεργοποίηση του δικαιολογείται από μια «καινούργια πρόκληση», που διαταράσσει τις ισορροπίες και εγκυμονεί «ανυπολόγιστες συνέπειες».

Πολλές φορές, βέβαια, οι ίδιοι πρόθυμοι μεσολαβητές είναι εκείνοι που έχουν προβεί σε εμπρηστικές ενέργειες, υπόγεια και αθέατα, ώστε την επόμενη ημέρα να αναλάβουν τον επίμαχο ρόλο του εγγυητή της επαναφοράς σε μια «ήρεμη» κατάσταση. Είναι φανερό ότι σ' αυτήν την περίπτωση τα «ειδικά» συμφέροντα των μεσολαβητών είναι εκείνα που εξυπηρετούνται, η εξουσία τους είναι εκείνη που ενδυναμώνεται.

Οι μεσολαβητές άλλοτε προσκαλούνται από τους εμπλεκόμενους ή από έναν απ' αυτούς και άλλοτε καταφθάνουν απρόσκλητοι για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, επιδεικνύοντας τα διαπιστευτήριά τους ή γενικότερα τα εφόδια που έχουν, ώστε να ανταπεξέλθουν στο έργο που αναλαμβάνουν.

Διόλου ασυνήθιστο, επίσης, είναι το γεγονός ενίοτε να παίρνουν φανερά το μέρος του πιο αδύναμου από τους εμπλεκόμενους, ώστε να εξισορροπήσουν την διαφορά.

Έτσι, προτείνουν πολλές φορές η διαπραγμάτευση να λάβει χώρα στο έδαφος του πλέον αδύναμου, ο οποίος με τον τρόπο αυτό «χαλαρώνει» για να συμμετάσχει με μεγαλύτερη άνεση στην διαδικασία αποκλιμάκωσης της σύγκρουσης.

Οι ειδικοί επί των διαπραγματεύσεων θυμίζουν ότι οι μεσολαβητές έχουν συχνά την δυνατότητα να επηρεάσουν το λεγόμενο δημόσιο αίσθημα, αφήνοντας ελεύθερα τα «λυσσασμένα σκυλιά των μέσων μαζικής ενημέρωσης», πιέζοντας τους εμπλεκόμενους, είτε καταγγέλλοντας την στασιμότητα είτε εγκωμιάζοντας την διάθεσή τους να συνεργαστούν και την προθυμία τους να προσέλθουν σε διάλογο.

Οι μεσολαβητές γνωρίζουν, επίσης, την σημασία της προσφοράς ενός «δώρου», σε περίπτωση που απαιτείται κάτι τέτοιο ή αντίστοιχα μιας «θυσίας», που θα κατευνάσει τα οξυμμένα πνεύματα και θα βάλει μια «ασφαλή βάση» στην διαδικασία διευθέτησης. Η δύναμη τού μεσολαβητή, άλλωστε, απορρέει από την δυνατότητα, όπως είπαμε, να ανταμείβει αλλά και να τιμωρεί, να επαναφέρει σε ισχύ τους κανόνες ή τις συμφωνίες που παραβιάστηκαν, να θυμίσει τις υποσχέσεις που δόθηκαν και δεν τηρήθηκαν.

Και ποια είναι η ασφαλέστερη βάση σ' αυτήν την διαδικασία; Μα ποια άλλη;

Να πειστούν οι εμπλεκόμενοι ότι είναι δυνατή, όχι μόνο η υποχώρηση από την λογική τής πλήρους επικράτησης του ενός ή του άλλου μέρους, αλλά ακόμη και η ταύτιση των συμφερόντων τους με την από κοινού αναγνώριση των περιβόητων «ζωτικών χώρων»...

Σεπτέμβριος 2016

μπασκέτες.

–Φτού σου, μονολόγησε, μου ξέφυγε και έσπευσε να ξαναγυρίσει στο πλευρό του «δικού» του, που εδώ και ώρα δεν είχε κουνηθεί ρούπι από την θέση του. Ο «δικός» του ανασηκώθηκε λίγο και τον μάλωσε.

–Σου είπα να μην στριφογυρίζεις και πολύ σήμερα, είναι και αυτή η επέτειος, οι πολιτοφύλακες με τα κόκκινα περιβραχιόνια παρελαύνουν με τις δάδες στα χέρια, γουστάρεις να έχουμε τίποτα μπλεξίματα;

–Θα μας κλάσουν τα αρχίδια οι σταλινικοί, του αντιγύρισε ο μικρός.

–Ναι καλά, να σε δω αν βρεθείς με κανένα σιδερικό κολλημένο στο δόξα πατρί, γονατιστός στα τέσσερα και με τα χέρια ψηλά και το κεφάλι κάτω, τότε να σε δω.

–Θα μου ζητήσουν συγγνώμη και μετά θα το καταγγείλω στο Ιντυμίντια (ου, θα το γράψουν σίγουρα...) για να μην το ξανακάνουν...

Έπεσαν και οι δυο κάτω από τα γέλια, χώθηκαν κυριολεκτικά κάτω από το παγκάκι, κυλιόντουσαν στο χώμα μη μπορώντας για ώρα να σταματήσουν.

Χαμηλά από την πλατεία και από τους γύρω δρόμους ντουντούκες διαλαλούσαν αποσπάσματα ανακοινώσεων επετειακού περιεχομένου.

«Αυτά τα καθάρματα, που παριστάνουν τους Εσκομπάρ και τους ατρόμητους, είναι κοινοί ρουφιάνοι και συνεργάτες της αστυνομίας».

–Ρε μαλάκα φάγανε τον Εσκομπάρ, πάει ο Πάμπλο, σταμάτα να γελάς, έμενε στα Εξάρχεια και βγήκε με τις σαγιονάρες και την βερμούδα μεταμφιεσμένος και τον φάγανε λάχανο σου λέω.

Ο μικρός, όχι απλά δεν σταμάτησε, αλλά πλέον κυλιόταν στα χορτάρια, κουτρουβαλούσε κρατώντας την κοιλιά του, σχεδόν έτοιμος να σκάσει από τα νευρικά γέλια σε κατάσταση παροξυσμού.

*«Γιατί κάποιος έπρεπε να αναλάβει δράση. **Για την έστω και οριακή επαναφορά των συσχετισμών δύναμης στη γειτονιά των Εξαρχείων**, για την υπενθύμιση πως το μακρύ χέρι του παρακράτους έχει να αντιμετωπίσει το τιμωρό χέρι του κινήματος».*

Εδώ τα γέλια άρχισαν να λιγοστεύουν και οι πιτσιρικάδες άρχισαν να συνέρχονται.

«Όμως, η συγκρότηση του δικού μας στρατοπέδου *«Η «αντιεξουσία» λοιπόν, για να μπορέσει να επιβιώσει στο αστικό περιβάλλον που αναπτύσσεται και να πείσει ότι αποτελεί ρεαλιστική πρόταση κοινωνικής οργάνωσης, θα πρέπει να ασκήσει εξουσία στους εχθρούς της».*

Οι πιτσιρικάδες, σοβάρεψαν για τα καλά, ξανακάθισαν στο παγκάκι, σταύρωσαν τα πόδια με προσοχή, λίγο χλωμοί από την μαστούρα, και τότε είδαν μπροστά τους καθαρά το «νέο κόσμο», που υπόσχονταν να επιβάλλουν οι πολιτοφύλακες.

Την επόμενη στιγμή σήκωσαν τα κεφάλια στον ουρανό. Είχε σκοτεινιάσει πλέον για τα καλά...

ΤΟΣΚΑΣ: ΕΧΩ ΚΑΛΕΣΕΙ ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΠΟ ΕΞΑΡΧΕΙΑ [...] ΟΧΙ ΟΣΟΥΣ ΕΧΟΥΝ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ...ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ...

Αφού ανέτειλε η μετά-Χαμπίμι εποχή στην περιοχή των Εξαρχείων, ακολούθησε το νέο «πλήγμα» σε καρτέλ ναρκωτικών μετά από την επιχείρηση εξάρθρωσης, που σύμφωνα με τον Τόσκα είχε 30 χρόνια να επιχειρηθεί. Επ' ευκαιρία της σημαντικής αυτής επιτυχίας, αλλά και της προφανώς συμπτωματικής (όπως διαβεβαίωσε ο υπουργός δημόσιας τάξης) ταυτόχρονης δράσης των κατασταλτικών δυνάμεων με εκείνη των ένοπλων ή μη πολιτοφυλακών έγιναν και ορισμένες σημαντικές δηλώσεις.

Έτσι, ο Τόσκας διαβεβαίωσε πως «ανεχόμαστε την άλλη άποψη αρκεί να μην υπερβαίνει κόκκινες γραμμές, να μην γίνονται αυθαιρεσίες και υπερβολές», προχώρησε μάλιστα στην έκδοση κινηματικών οδηγιών, επισημαίνοντας στους «αντιεξουσιαστές» ότι «το ζητούμενο δεν είναι να κλείνονται στους τοίχους ενός σπιτιού και να εκφράζουν τους προβληματισμούς τους, αλλά μέσα σε ένα ανοικτό μαζικό κίνημα».

Τέλος, έκανε και μια μεγάλη αποκάλυψη.

«Έχω καλέσει τις συλλογικότητες από τα Εξάρχεια να συζητήσουμε για να υπάρξει ανεμπόδιστη και ελεύθερη έκφραση των ιδεών, όχι όσους έχουν σχέση με ναρκωτικά βέβαια».

Αλεπού ο μίστερ Τόσκας. Ποιους κάλεσε, ποιοι ανταποκρίθηκαν, που κατέληξαν, ποιοι αποκλείστηκαν και γιατί; Άγνωστο. Περιμέναμε και ξανα-

συνέχεια στη σελ. 4

AVANTI RAGAZZI KOMMUNISTA...

«Δεν μπορούμε προς το παρόν να νικήσουμε την κυβέρνηση που υπάρχει ίσως να μην μπορέσουμε ούτε κι αύριο να εμποδίσουμε μιαν άλλη κυβέρνηση να ξεπροβάλλει από τα ερείπια της τωρινής· αυτό, όμως, δεν μας εμποδίζει σήμερα, όπως δεν θα μας εμποδίσει ούτε κι αύριο, να πολεμούμε την οποιαδήποτε κυβέρνηση, με την άρνησή μας να υποταχθούμε στον νόμο όποτε μπορούμε και αντιτάσσοντας την βία στην βία. Κάθε φορά που περιορίζεται η εξουσία, κάθε φορά που κατακτιέται μεγαλύτερη ελευθερία και δεν ζητιανεύεται, έχει γίνει ένα βήμα στον δρόμο για την αναρχία. Το ίδιο γίνεται και κάθε φορά που βλέπουμε την κυβέρνηση σαν εχθρό με τον οποίο δεν πρέπει ποτέ να κάνουμε ανακωχή, αφού έχουμε πια πειστεί για καλά ότι δεν μπορούν να περιοριστούν τα δεινά που αυτή προκαλεί παρά μόνο αν περιοριστούν οι δικαιοδοσίες κι η δύναμή της και όχι αν μεγαλώνει ο αριθμός των κυβερνώντων ούτε αν αυτοί εκλέγονται από τους ίδιους τους κυβερνώμενους».

(Ε. Μαλατέστα, Στον Δρόμο για την Αναρχία)

Πολλές φορές οι αναρχικοί λαθεύουμε θεωρώντας ότι είναι περιττή η ενασχόληση με ορισμένες «αυτονόητες» θεμελιακές αρχές μας, ανούσια, ξεπερασμένη ή έστω άκαιρη, ιδιαίτερα, όταν γεγονότα ή εξελίξεις «τρέχουν». Τότε η άδολη ή σκόπιμη βιασύνη φαίνεται να βοηθά ώστε να καλυφθούν πρακτικές ανάγκες, που επιβάλλει η λεγόμενη επικαιρότητα. Σύντομα, βέβαια, τα προβλή-

γεγονότα που συμβαίνουν, και κυρίως, να διαλέγουμε την θέση που θα κρατήσουμε στον αγώνα.

Η θέση, λοιπόν, που θα κρατήσουμε στον αγώνα έχει μεγάλη σημασία. Μα αφού έχει τόση σημασία, δεν θα πρέπει να την διαλέγουμε εμείς οι ίδιοι οι αναρχικοί;

Στο ερώτημα αυτό οι περισσότεροι θα σπεύσουν να συμφωνήσουν, ενώ άλλοι θα ισχυριστούν λόγου χάρη ότι οφείλουμε να συμπορευτούμε με ή χωρίς όρους με την γενικότερη κινηματική γραμμή, ότι μπορούμε να κάνουμε πολιτική, αλλά να έχουμε μια «διακριτή παρουσία».

Η κοινή παραδοχή, λοιπόν, ότι η θέση που θα κρατήσουμε στον αγώνα έχει μεγάλη σημασία, δεν σημαίνει ότι ξεκαθαρίζει κάθε ζήτημα. Όσοι αμελούν το γεγονός αυτό από αφέλεια ή απειρία σύντομα βρίσκονται μπροστά σε αδιέξοδα ή σε δυσάρεστες καταστάσεις τις οποίες δεν επέλεξαν. Άλλοτε επειδή υπέκυψαν στην «ανάγκη» της ενότητας, άλλοτε γιατί δεν μπορούσαν να φανταστούν πόσο ξαφνικά «λοξοδρόμησαν τα πράγματα» και μάλιστα στ' όνομα της αναρχίας ή έστω της αντεξουσίας.

Όμως η ουσία βρίσκεται στις πιο απλές διαπιστώσεις: «κάλλιο χωρισμένοι παρά άσχημα ενωμένοι».

Ο Ερρίκο Μαλατέστα πριν από 112 ολόκληρα χρόνια επεσήμανε αφ' ενός το γεγονός ότι ο αριθμός εκείνων που δήλωναν αναρχικοί ήταν τόσο μεγάλος, αφ' ετέρου ότι κάτω από το όνομα αναρχία κρύβονταν θεωρίες τόσο διαφορετικές και τόσο αντιφατικές, ώστε θα ήταν άδικο αν εκπλήσσονταν με την σύγχυση που δημιουργούνταν σε ανθρώπους μη εξοικειωμένους με τις αναρχικές ιδέες, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ξεχωρίσουν τις διαφορές και

Τι είδους αναρχικο, λοιπόν, είμαστε;

Δεχόμαστε να ενταχθούμε έστω άτυπα στο πολιτικό σύστημα, δεχόμαστε να το αναγνωρίσουμε έστω σαν αιρετικοί αμφισβητίες; Στηρίζουμε μια εξουσία η οποία είναι διατεθειμένη να συναλλάσσεται μαζί μας σε ορισμένα έστω θέματα, που προτίθεται να μας παραχωρήσει ορισμένα προνόμια;

Μήπως είμαστε από εκείνους που εντάσσουν τις συλλογικότητες τους στην υπηρεσία μιας κυβέρνησης της αριστεράς, που εντάσσουν εν τέλει κάθε δραστηριότητά τους στα πλαίσια μιας ιδιότυπης εσωκομματικής αντιπολίτευσης; Διαχωρίζουμε τα «μεγάλα» από τα «μικρά» κόμματα; Προσανατολιζόμαστε σε συμμαχίες μαζί τους ή μήπως κάτι τέτοιο αναιρεί

νικά, πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, ενώ σε πολλές περιπτώσεις ιστορικά έχουν φτάσει στο σημείο να ταυτίζονται πλήρως με τους κρατικούς μηχανισμούς.

Πώς ορίζουν την θέση ενός αριστερού κόμματος οι ίδιοι οι αριστεροί; Μα πως αλλιώς. Ξεκαθαρίζουν ότι ένα αριστερό κόμμα δεν βρίσκεται «καθ' ολοκληρίαν» έξω από το κράτος, αφού πολύ απλά ασκεί («ανταγωνιστική») πολιτική. Πως διακρίνονται σήμερα από τα «αστικά κόμματα»; Μα, όπως οι ίδιοι αποδέχονται, η παράδοση των γραφειοκρατικών αριστερών κομμάτων φέρει πολλά χαρακτηριστικά συγγενή μ' αυτά των λεγόμενων αστικών κομμάτων, ιδιαίτερα σε περιόδους που η ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών μπορεί να μεταμορφώνει καταλυτικά τη φυσιο-

κι αύριο, να πολεμούμε την οποιαδήποτε κυβέρνηση, με την άρνησή μας να υποταχθούμε στον νόμο όποτε μπορούμε και αντιτάσσοντας την βία στην βία. Κάθε φορά που περιορίζεται η εξουσία, κάθε φορά που κατακτιέται μεγαλύτερη ελευθερία και δεν ζητιανεύεται, έχει γίνει ένα βήμα στον δρόμο για την αναρχία. Το ίδιο γίνεται και κάθε φορά που βλέπουμε την κυβέρνηση σαν εχθρό με τον οποίο δεν πρέπει ποτέ να κάνουμε ανακωχή, αφού έχουμε πια πειστεί για καλά ότι δεν μπορούν να περιοριστούν τα δεινά που αυτή προκαλεί παρά μόνο αν περιοριστούν οι δικαιοδοσίες κι η δύναμή της και όχι αν μεγαλώνει ο αριθμός των κυβερνώντων ούτε αν αυτοί εκλέγονται από τους ίδιους τους κυβερνώμενους».

(Ε. Μαλατέστα, Στον Δρόμο για την Αναρχία)

Πολλές φορές οι αναρχικοί λαθεύουμε θεωρώντας ότι είναι περιττή η ενασχόληση με ορισμένες «αυτονόητες» θεμελιακές αρχές μας, ανούσια, ξεπερασμένη ή έστω άκαιρη, ιδιαίτερα, όταν γεγονότα ή εξελίξεις «τρέχουν». Τότε η άδολη ή σκόπιμη βιασύνη φαίνεται να βοηθά ώστε να καλυφθούν πρακτικές ανάγκες, που επιβάλλει η λεγόμενη επικαιρότητα. Σύντομα, βέβαια, τα προβλήματα κάνουν την εμφάνισή τους.

Νιώθουμε, έτσι ότι δεν ικανοποιούμαστε από τον τρόπο που κινητοποιούμαστε, δυσανασχετούμε από τις απόψεις και τις πρακτικές εκείνων που βρέθηκαν δίπλα μας, επειδή βιαστήκαμε, επειδή δεν ήταν εκείνη η στιγμή να φέρουμε στην επιφάνεια τις διαφορές μας, ή επειδή δεν προλάβαμε καν να τις κατανοήσουμε.

Βλέπουμε, τελικά, ότι ο ορίζοντας στένεψε πέρα από κάθε προσδοκία, ότι αντί να κερδίσουμε χρόνο, βιαστήκαμε με αποτέλεσμα να μην πετύχουμε τους στόχους που βάλαμε, μ' άλλα λόγια διαπιστώνουμε με πικρία ότι χάθηκε μια ακόμη μεγάλη ευκαιρία.

χικοί;

Στο ερώτημα αυτό οι περισσότεροι θα σπεύσουν να συμφωνήσουν, ενώ άλλοι θα ισχυριστούν λόγου χάρη ότι οφείλουμε να συμπορευτούμε με ή χωρίς όρους με την γενικότερη κινηματική γραμμή, ότι μπορούμε να κάνουμε πολιτική, αλλά να έχουμε μια «διακριτή παρουσία».

Η κοινή παραδοχή, λοιπόν, ότι η θέση που θα κρατήσουμε στον αγώνα έχει μεγάλη σημασία, δεν σημαίνει ότι ξεκαθαρίζει κάθε ζήτημα. Όσοι αμελούν το γεγονός αυτό από αφέλεια ή απειρία σύντομα βρίσκονται μπροστά σε αδιέξοδα ή σε δυσάρεστες καταστάσεις τις οποίες δεν επέλεξαν. Άλλοτε επειδή υπέκυψαν στην «ανάγκη» της ενότητας, άλλοτε γιατί δεν μπορούσαν να φανταστούν πόσο ξαφνικά «λοξοδρόμησαν τα πράγματα» και μάλιστα στ' όνομα της αναρχίας ή έστω της αντεξουσίας.

Όμως η ουσία βρίσκεται στις πιο απλές διαπιστώσεις: «κάλλιο χωρισμένοι παρά άσχημα ενωμένοι».

Ο Ερρίκο Μαλατέστα πριν από 112 ολόκληρα χρόνια επεσήμανε αφ' ενός το γεγονός ότι ο αριθμός εκείνων που δήλωναν αναρχικοί ήταν τόσο μεγάλος, αφ' ετέρου ότι κάτω από το όνομα αναρχία κρύβονταν θεωρίες τόσο διαφορετικές και τόσο αντιφατικές, ώστε θα ήταν άδικο αν εκπλήσσονταν με την σύγχυση που δημιουργούνταν σε ανθρώπους μη εξοικειωμένους με τις αναρχικές ιδέες, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ξεχωρίσουν τις διαφορές και να νιώθουν αδιαφορία ή και περιφρόνηση.

Ο Μαλατέστα δεν πρότεινε, βέβαια, να εμποδίσουμε τους άλλους να χρησιμοποιούν όποιο όνομα θέλουν ούτε, όμως, θεωρούσε ότι είναι λύση να αποφασίσουμε εμείς να πάψουμε να λεγόμαστε αναρχικοί, αφού κάτι τέτοιο δεν θα βοηθούσε σε τίποτε, αντίθετα ο κόσμος θα πίστευε ότι απλούστατα αλλάξαμε απόψεις.

«Αυτό που όλο και όλο μπορούμε και πρέπει να κάνουμε είναι να διαχωρίζουμε ξεκάθαρα την θέση μας απ' όσους έχουν διαφορετική από εμάς αντίληψη για την αναρχία και απ' όσους αν και έχουν τις

Τι είδους αναρχικο, λοιπόν, είμαστε;

Δεχόμαστε να ενταχθούμε έστω άτυπα στο πολιτικό σύστημα, δεχόμαστε να το αναγνωρίσουμε έστω σαν αιρετικοί αμφισβητίες; Στηρίζουμε μια εξουσία η οποία είναι διατεθειμένη να συναλλάσσεται μαζί μας σε ορισμένα έστω θέματα, που προτίθεται να μας παραχωρήσει ορισμένα προνόμια;

Μήπως είμαστε από εκείνους που εντάσσουν τις συλλογικότητες τους στην υπηρεσία μιας κυβέρνησης της αριστεράς, που εντάσσουν εν τέλει κάθε δραστηριότητά τους στα πλαίσια μιας ιδιότυπης εσωκομματικής αντιπολίτευσης; Διαχωρίζουμε τα «μεγάλα» από τα «μικρά» κόμματα; Προσανατολιζόμαστε σε συμμαχίες μαζί τους ή μήπως κάτι τέτοιο αναιρεί κάθε αναρχική υπόσταση;

Ας θυμηθούμε, λοιπόν, ορισμένα αυτονόητα.

Κομματικό σύστημα ορίζεται το σύνολο των κομμάτων, που υπάγονται σε μια συνθήκη ιδεολογικής, εκλογικής, κοινωνικής ή προγραμματικής αλληλεπίδρασης στα πλαίσια ενός πολιτικού συστήματος. Τα κόμματα, διεκδικούν και απολαμβάνουν την αποκλειστική δυνατότητα να μεσολαβούν ανάμεσα σε εξουσιαστές και εξουσιαζόμενους. Η θεσμική αυτή διαμεσολάβηση εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική χειραγώγηση, αλλά όχι απόλυτα.

Θα μείνουμε, όμως, στο ζήτημα της αλ-

νικά, πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, ενώ σε πολλές περιπτώσεις ιστορικά έχουν φτάσει στο σημείο να ταυτίζονται πλήρως με τους κρατικούς μηχανισμούς.

Πώς ορίζουν την θέση ενός αριστερού κόμματος οι ίδιοι οι αριστεροί; Μα πως αλλιώς. Ξεκαθαρίζουν ότι ένα αριστερό κόμμα δεν βρίσκεται «καθ' ολοκληρίαν» έξω από το κράτος, αφού πολύ απλά ασκεί («ανταγωνιστική») πολιτική. Πως διακρίνονται σήμερα από τα «αστικά κόμματα»; Μα, όπως οι ίδιοι αποδέχονται, η παράδοση των γραφειοκρατικών αριστερών κομμάτων φέρει πολλά χαρακτηριστικά συγγενή μ' αυτά των λεγόμενων αστικών κομμάτων, ιδιαίτερα σε περιόδους που η ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών μπορεί να μεταμορφώνει καταλυτικά τη φυσιογνωμία αριστερών κομμάτων, όπως έγινε με τον ΣΥΡΙΖΑ.

Σε περιόδους δε «κρίσεων» ή εκτεταμένης ανασυγκρότησης της κυριαρχίας τα σημάδια της αλληλεπίδρασης είναι τόσο έντονα που πραγματικά οι μάσκες πέφτουν με πάταγο.

*«**Η Αριστερά πρέπει να αναδειχθεί σε δύναμη ικανή να διαμορφώσει ένα κοινό αγωνιστικό πλαίσιο πολιτικών και διεκδικήσεων, για μια δυναμική και επωφελή συμμετοχή της χώρας μας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας**. Μια ισχυρή αριστερά μπορεί να οδηγήσει σε ήττα το δικομματισμό, να ματαιώσει λύσεις αυτοδυνα-*

ο αριθμός των κυβερνώντων ούτε αν αυτοί εκλέγονται από τους ίδιους τους κυβερνώμενους».

(Ε. Μαλατέστα, Στον Δρόμο για την Αναρχία)

Πολλές φορές οι αναρχικοί λαθεύουμε θεωρώντας ότι είναι περιττή η ενασχόληση με ορισμένες «αυτονόητες» θεμελιακές αρχές μας, ανούσια, ξεπερασμένη ή έστω άκαιρη, ιδιαίτερα, όταν γεγονότα ή εξελίξεις «τρέχουν». Τότε η άδολη ή σκόπιμη βιασύνη φαίνεται να βοηθά ώστε να καλυφθούν πρακτικές ανάγκες, που επιβάλλει η λεγόμενη επικαιρότητα. Σύντομα, βέβαια, τα προβλήματα κάνουν την εμφάνισή τους.

Νιώθουμε, έτσι ότι δεν ικανοποιούμαστε από τον τρόπο που κινητοποιούμαστε, δυσανασχετούμε από τις απόψεις και τις πρακτικές εκείνων που βρέθηκαν δίπλα μας, επειδή βιαστήκαμε, επειδή δεν ήταν εκείνη η στιγμή να φέρουμε στην επιφάνεια τις διαφορές μας, ή επειδή δεν προλάβαμε καν να τις κατανοήσουμε.

Βλέπουμε, τελικά, ότι ο ορίζοντας στένεψε πέρα από κάθε προσδοκία, ότι αντί να κερδίσουμε χρόνο, βιαστήκαμε με αποτέλεσμα να μην πετύχουμε τους στόχους που βάλαμε, μ' άλλα λόγια διαπιστώνουμε με πικρία ότι χάθηκε μια ακόμη μεγάλη ευκαιρία.

Και πότε θα ρωτήσει κάποιος χάνεται μια μεγάλη ευκαιρία;

Και εδώ υπάρχει μια μεγάλη σύγχυση παρ' ότι πρόκειται για καταστάσεις, που οι αναρχικοί έχουν γνωρίσει επανειλημμένα εδώ και πάνω από εκατό χρόνια. Ο Ερρίκο Μαλατέστα πίστευε ότι αν θέλουμε να συμβάλουμε μ' όλες μας τις δυνάμεις στην δημιουργία των περιστάσεων, που μας φαίνονται οι ευνοϊκότερες για τους στόχους μας, πρέπει να έχουμε κάποιο μέτρο, που να μας οδηγεί να κρίνουμε τα «λοξοδρόμησαν τα πράγματα» και μάλιστα στ' όνομα της αναρχίας ή έστω της αντεξουσίας.

Όμως η ουσία βρίσκεται στις πιο απλές διαπιστώσεις: «κάλλιο χωρισμένοι παρά άσχημα ενωμένοι».

Ο Ερρίκο Μαλατέστα πριν από 112 ολόκληρα χρόνια επεσήμανε αφ' ενός το γεγονός ότι ο αριθμός εκείνων που δήλωναν αναρχικοί ήταν τόσο μεγάλος, αφ' ετέρου ότι κάτω από το όνομα αναρχία κρύβονταν θεωρίες τόσο διαφορετικές και τόσο αντιφατικές, ώστε θα ήταν άδικο αν εκπλήσσονταν με την σύγχυση που δημιουργούνταν σε ανθρώπους μη εξοικειωμένους με τις αναρχικές ιδέες, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ξεχωρίσουν τις διαφορές και να νιώθουν αδιαφορία ή και περιφρόνηση.

Ο Μαλατέστα δεν πρότεινε, βέβαια, να εμποδίσουμε τους άλλους να χρησιμοποιούν όποιο όνομα θέλουν ούτε, όμως, θεωρούσε ότι είναι λύση να αποφασίσουμε εμείς να πάψουμε να λεγόμαστε αναρχικοί, αφού κάτι τέτοιο δεν θα βοηθούσε σε τίποτε, αντίθετα ο κόσμος θα πίστευε ότι απλούστατα αλλάξαμε απόψεις.

«Αυτό που όλο και όλο μπορούμε και πρέπει να κάνουμε είναι να διαχωρίζουμε ξεκάθαρα την θέση μας απ' όσους έχουν διαφορετική από εμάς αντίληψη για την αναρχία και απ' όσους αν και έχουν τις ίδιες θεωρητικές απόψεις με εμάς, βγάζουν απ' αυτές πρακτικά συμπεράσματα ολωσδιόλου διαφορετικά από τα δικά μας. Ο διαχωρισμός της θέσης μας πρέπει να είναι αποτέλεσμα μιας ξεκάθαρης έκθεσης των ιδεών μας και της ειλικρινούς και αδιάκοπης επανάληψης των απόψεων μας για όλα τα γεγονότα που έρχονται σε αντίθεση με τις ιδέες και την ηθική μας χωρίς να έχουμε στο μυαλό μας την υπεράσπιση κανενός συγκεκριμένου προσώπου ή κόμματος».

Τι είδους αναρχικό, λοιπόν, είμαστε;

Δεχόμαστε να ενταχθούμε έστω άτυπα στο πολιτικό σύστημα, δεχόμαστε να το αναγνωρίσουμε έστω σαν αιρετικοί αμφισβητίες; Στηρίζουμε μια εξουσία η οποία είναι διατεθειμένη να συναλλάσσεται μαζί μας σε ορισμένα έστω θέματα, που προτίθεται να μας παραχωρήσει ορισμένα προνόμια;

Μήπως είμαστε από εκείνους που εντάσσουν τις συλλογικότητες τους στην υπηρεσία μιας κυβέρνησης της αριστεράς, που εντάσσουν εν τέλει κάθε δραστηριότητά τους στα πλαίσια μιας ιδιότυπης εσωκομματικής αντιπολίτευσης; Διαχωρίζουμε τα «μεγάλα» από τα «μικρά» κόμματα; Προσανατολιζόμαστε σε συμμαχίες μαζί τους ή μήπως κάτι τέτοιο αναιρεί κάθε αναρχική υπόσταση;

Ας θυμηθούμε, λοιπόν, ορισμένα αυτονόητα.

Κομματικό σύστημα ορίζεται το σύνολο των κομμάτων, που υπάγονται σε μια συνθήκη ιδεολογικής, εκλογικής, κοινωνικής ή προγραμματικής αλληλεπίδρασης στα πλαίσια ενός πολιτικού συστήματος. Τα κόμματα, διεκδικούν και απολαμβάνουν την αποκλειστική δυνατότητα να μεσολαβούν ανάμεσα σε εξουσιαστές και εξουσιαζόμενους. Η θεσμική αυτή διαμεσολάβηση εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική χειραγώγηση, αλλά όχι απόλυτα.

Θα μείνουμε, όμως, στο ζήτημα της αλληλεπίδρασης μεταξύ του συνόλου των κομμάτων που ορίζουν, όπως είπαμε ένα κομματικό σύστημα.

Η αλληλεπίδραση αυτή είναι βαθιά όσο και αν αυτό το γεγονός επικαλύπτεται από την προβολή των διαφορών σε ιδεολογικό ή άλλο επίπεδο, διαφορών ή αντιθέσεων που συχνά οδηγούν σε διασπάσεις κομμάτων ή και στην διάλυσή τους.

Μην ξεχνούμε ότι οι κομματικοί σχηματισμοί εκπροσωπούν άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, ενώ σε πολλές περιπτώσεις ιστορικά έχουν φτάσει στο σημείο να ταυτίζονται πλήρως με τους κρατικούς μηχανισμούς.

Πώς ορίζουν την θέση ενός αριστερού κόμματος οι ίδιοι οι αριστεροί; Μα πως αλλιώς. Ξεκαθαρίζουν ότι ένα αριστερό κόμμα δεν βρίσκεται «καθ' ολοκληρίαν» έξω από το κράτος, αφού πολύ απλά ασκεί («ανταγωνιστική») πολιτική. Πως διακρίνονται σήμερα από τα «αστικά κόμματα»; Μα, όπως οι ίδιοι αποδέχονται, η παράδοση των γραφειοκρατικών αριστερών κομμάτων φέρει πολλά χαρακτηριστικά συγγενή μ' αυτά των λεγόμενων αστικών κομμάτων, ιδιαίτερα σε περιόδους που η ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών μπορεί να μεταμορφώνει καταλυτικά τη φυσιογνωμία αριστερών κομμάτων, όπως έγινε με τον ΣΥΡΙΖΑ.

Σε περιόδους δε «κρίσεων» ή εκτεταμένης ανασυγκρότησης της κυριαρχίας τα σημάδια της αλληλεπίδρασης είναι τόσο έντονα που πραγματικά οι μάσκες πέφτουν με πάταγο.

*«**Η Αριστερά πρέπει να αναδειχθεί σε δύναμη ικανή να διαμορφώσει ένα κοινό αγωνιστικό πλαίσιο πολιτικών και διεκδικήσεων, για μια δυναμική και επωφελή συμμετοχή της χώρας μας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας**. Μια ισχυρή αριστερά μπορεί να οδηγήσει σε ήττα το δικομματισμό, να ματαιώσει λύσεις αυτοδυναμίας, να προκαλέσει ριζικές ανακατατάξεις και να συμβάλει ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση κυβερνητικών λύσεων συνεργασίας προοδευτικού προσανατολισμού [...] **Η Αριστερά ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα**, των συνεταιρισμών και της τοπικής αυτοδιοίκησης, των ιδίων των εργαζόμενων. Μέσα όμως σε*

συνέχεια στη σελ. 4

συνέχεια από τη σελ. 2

περιμέναμε, να μας καλέσει τίποτε, ο άπονος Τόσκας. Περιμέναμε, ξαναπεριμέναμε να βγει μια ανακοίνωση συλλογικότητας που να λέει ότι καλέστηκε και δεν πήγε ή ότι καλέστηκε και πήγε. Περιμέναμε να απαιτήσουν έστω οι αριστερές συλλογικότητες διευκρινήσεις από τον Τόσκα, ποιοι αποκλείστηκαν επειδή έχουν σχέση με ναρκωτικά και πάλι τίποτα. Από τότε μας έχει φάει το μαράζι, αλλά τι να κάνουμε...

Πρώτα απ' όλα να μην ξεχνάμε.

Πόσες και πόσες φορές δεν έχει φορεθεί η μάσκα του προστάτη των λαϊκών συμφερόντων, πόσες ακόμη εκείνη του τιμωρού-φρουρού της «τάξης» και του «λαού» για να σφραγιστούν τα στόματα των διαφωνούντων που έπρεπε και πρέπει να λιγοστέψουν, ή να εξαφανιστούν με κάθε τρόπο. Πόσα έγιναν και θα γίνουν ακόμη στ' όνομα της ελευθερίας ή έστω της επανάστασης για να εγκαθιδρυθεί μια μικρή ή μεγάλη εξουσία, για να προστατευτούν συμφέροντα κάθε είδους, πόσα παζάρια, πόσα ανταλλάγματα, συμφωνίες θα προχωρήσουν ή θα χαλάσουν;

Avanti maestro, Toskas kai pali Avanti... Μέχρι εκεί που σε παίρνει βέβαια, και μ' αυτούς που σε παίρνει. Είπαμε να μην ξεχνιόμαστε...

Ο καναλάρχης Παππάς, οι τηλεοπτικές άδειες και οι αριστερές «άκρες» στην μαφία των λευκών «αριστερών» κολάρων...

«Όταν το 1986 το όνομα του εμφανίστηκε μεταξύ των πέντε μετόχων της εφημερίδας «Πρώτη», όλοι αναζητού- *που είδαμε το καλοκαίρι του 1989»* (Το Βήμα της Κυριακής, 10-7-2016).

Η ζωή τους κύκλους κάνει. Άνθρωποι κλειδιά, για όλες τις εποχές, μεγαλοεργολάβοι δημόσιων έργων, αριστεροί μέτοχοι εφημερίδων που «σπρώχνουν» τον «ιστορικό συμβιβασμό αριστεράς-δεξιάς», χωμένοι αργότερα σε εταιρείες δημοσκοπήσεων, στο Πασοκ του Τσοχατζόπουλου, στο Πασοκ του Λαλιώτη ή στο Πασοκ του Σημίτη, κουμπάροι του Καμμένου, κουμπάροι του Σπίρτζη, δουλειές από κοινού με τον Μπόμπολα, άκρες με τα «καμάρια» των νονών της νύχτας και πάει λέγοντας.

Ξέρουν, λοιπόν, οι αριστεροί από τις «δουλειές» αυτές, όπως ξέρει και το συγκρότημα Λαμπράκη. Οι καρχαρίες έτοιμοι να αλληλοφαγωθούν μέχρι να τα βρουν ή να κατασπαράξουν αυτόν που μοιάζει ή είναι τελειωμένος. Οι εκκαθαρίσεις βέβαια, είναι ειδικότητα

διεκδίκησαν την πατρότητα για λογαριασμό της Αριστεράς και του μεγάλου ηγέτη Αλέξη και ρώτησαν με νόημα εάν ο Κυριάκος τα είχε εμπνευστεί, όταν ήταν πολιτικός κρατούμενος. Βαθιά ανησυχία κατέκλυσε τους νεοδημοκρατικούς κύκλους μέχρι να επιβεβαιώσουν το αστείο του πράγματος, γι' αυτό και δεν ανέφεραν τίποτε σε ανακοινώσεις. Βρε, λες ο Κυριάκος, λες;;;;

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΓΚΑΙΜΠΕΛΣ: «ΕΙΛΙΚΡΙΝΑ ΔΕΝ ΕΚΑΝΑ ΚΑΤΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΩ»...

«Ήταν απλώς μια ακόμη δουλειά», δήλωσε μεταξύ άλλων σε συνέντευξή της η σε ηλικία πλέον 104 ετών πρώην γραμματέας του Γκαίμπελς, Μπρούχιλντε Πόμζε, η οποία εκτός των άλ-

συνέχεια από τη σελ. 3

*νέα πλαίσια που διασφαλίζουν την ένταξη αυτής της επιχειρηματικότητας στην επίτευξη δημοκρατικά καθορισμένων κοινωνικών στόχων [...] **Η περεστρόικα και η γκλάσνοστ πραγματοποιούν επαναστατικές αλλαγές στην ΕΣΣΔ και επηρεάζουν καθοριστικά τις παγκόσμιες εξελίξεις**».*

Τα παραπάνω αποσπάσματα δημοσιεύτηκαν μεταξύ άλλων στις 7 Δεκεμβρίου 1988 στο κοινό πόρισμα ΚΚΕ-ΕΑΡ με το οποίο επισημοποιήθηκε η πολιτική συμφωνία για τη συγκρότηση κοινού πολιτικού φορέα της Αριστεράς, που έγινε πράξη με τη συγκρότηση του «Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου» την άνοιξη του 1989. Τα σχόλια νομίζουμε είναι περιττά αφού οι προθέσεις των εμπνευστών του περιβόητου αυτού κοινού πορίσματος είναι ξεκάθαρες.

Αλλά ας δώσουμε τον λόγο και πάλι στους ίδιους τους αριστερούς.

***«Λίγο πριν το 1989 και στο πλαίσιο της μεταμοντέρνας δημοκρατίας η ελληνική αριστερά (ΚΚΕ και ΕΑΡ) συναντήθηκε με τη δεξιά στο όνομα της κάθαρσης από τη διαφθορά, η οποία παρά ταύτα έχει εγκατασταθεί μονίμως στον οικονομικοπολιτικό βίο της χώρας. Τα αστικά και μικροαστικά ιδεολογικά στερεότυπα που κατακλύζουν την πολιτική ζωή μεταφέρονται στο μεγάλο Συνασπισμό, ο οποίος συγκροτείται σε μια σύνθεση αστικού ελληνικού κόμματος της δεκαετίας του 1990 και παραδοσιακού κομμουνιστικού κόμματος**. Στη δεκαετία του 1990 η κρίση των αριστερών κομμάτων και οργανώσεων της δύσης, που δεν μετεξελίχθηκαν συστημικά, οξύνεται και διακυβεύεται η ύπαρξή τους. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η κρίση καθορίζεται από αντιφάσεις που ανακύπτουν ως υπαρξιακά ερωτήματα μετά την κατάρρευση των καθεστώτων σοβιετικού τύπου κι ενώ δεν είναι ακόμα σε θέση να περιλάβουν στην πολιτική και τη φυσιογνωμία τους τη νέα*

επειδή έχουν σχέση με ναρκωτικά και πάλι τίποτα. Από τότε μας έχει φάει το μαράζι, αλλά τι να κάνουμε...

Πρώτα απ' όλα να μην ξεχνάμε.

Πόσες και πόσες φορές δεν έχει φορεθεί η μάσκα του προστάτη των λαϊκών συμφερόντων, πόσες ακόμη εκείνη του τιμωρού-φρουρού της «τάξης» και του «λαού» για να σφραγιστούν τα στόματα των διαφωνούντων που έπρεπε και πρέπει να λιγοστέψουν, ή να εξαφανιστούν με κάθε τρόπο. Πόσα έγιναν και θα γίνουν ακόμη στ' όνομα της ελευθερίας ή έστω της επανάστασης για να εγκαθιδρυθεί μια μικρή ή μεγάλη εξουσία, για να προστατευτούν συμφέροντα κάθε είδους, πόσα παζάρια, πόσα ανταλλάγματα, συμφωνίες θα προχωρήσουν ή θα χαλάσουν;

Avanti maestro, Toskas kai pali Avanti... Μέχρι εκεί που σε παίρνει βέβαια, και μ' αυτούς που σε παίρνει. Είπαμε να μην ξεχνιόμαστε...

Ο καναλάρχης Παππάς, οι τηλεοπτικές άδειες και οι αριστερές «άκρες» στην μαφία των λευκών «αριστερών» κολάρων...

«Όταν το 1986 το όνομα του εμφανίστηκε μεταξύ των πέντε μετόχων της εφημερίδας «Πρώτη», όλοι αναζητούσαν να μάθουν από πού κρατά η σκούφια του, και πως προέκυψε ως μέτοχος στην απογευματινή εφημερίδα του ΚΚΕ. Μόλις κυκλοφόρησε η πληροφορία ότι κουμπάρος του ήταν ο τότε γενικός γραμματέας του ΚΚΕ ο Χαρίλαος Φλωράκης –Καρδιτσιώτες και οι δύο– η απορία λύθηκε αμέσως. Ήταν ο έμπιστος άνθρωπος του τότε πολιτικού γραφείου του ΚΚΕ, το οποίο ελεγχόταν από τους ανανεωτικούς. Τον πρώτο λόγο τον είχε ο Μίμης Ανδρουλάκης, το αγαπημένο παιδί του Χαρίλαου. Και στην «Πρώτη» φυσικά συνεπικουρούμενος από τον αντ' αυτού Παναγιώτη Λαφαζάνη. Ο κ. Καλογρίτσας υπηρέτησε με συνέπεια και τα δύο πολιτικά σχέδια τα οποία

που είδαμε το καλοκαίρι του 1989» (Το Βήμα της Κυριακής, 10-7-2016).

Η ζωή τους κύκλους κάνει. Άνθρωποι κλειδιά, για όλες τις εποχές, μεγαλοεργολάβοι δημόσιων έργων, αριστεροί μέτοχοι εφημερίδων που «σπρώχνουν» τον «ιστορικό συμβιβασμό αριστεράς-δεξιάς», χωμένοι αργότερα σε εταιρείες δημοσκοπήσεων, στο Πασοκ του Τσοχατζόπουλου, στο Πασοκ του Λαλιώτη ή στο Πασοκ του Σημίτη, κουμπάροι του Καμμένου, κουμπάροι του Σπίρτζη, δουλειές από κοινού με τον Μπόμπολα, άκρες με τα «καμάρια» των νονών της νύχτας και πάει λέγοντας.

Ξέρουν, λοιπόν, οι αριστεροί από τις «δουλειές» αυτές, όπως ξέρει και το συγκρότημα Λαμπράκη. Οι καρχαρίες έτοιμοι να αλληλοφαγωθούν μέχρι να τα βρουν ή να κατασπαράξουν αυτόν που μοιάζει ή είναι τελειωμένος. Οι εκκαθαρίσεις, βέβαια, είναι ειδικότητα της αριστεράς, όπως και οι ισορροπίες, οι εκβιασμοί που γίνονται με φινέτσα και με αγωνιστικό πρόσημο.

Θα προλάβουν; Θα δείξει. Πάντως δεν θα βαρεθούμε ούτε στιγμή· οι αριστερές εμπνεύσεις είναι ανεξάντλητες στα ξεκαθαρίσματα λογαριασμών και τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα επίσης τεράστια.

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ (!!!) ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ...

Όλα άρχισαν, όταν το μεγάλο ηγέτη Αλέξης Τσίπρας με αφορμή την επέτειο της αποκατάστασης της δημοκρατίας σε

διεκδίκησαν την πατρότητα για λογαριασμό της Αριστεράς και του μεγάλου ηγέτη Αλέξη και ρώτησαν με νόημα εάν ο Κυριάκος τα είχε εμπνευστεί, όταν ήταν πολιτικός κρατούμενος. Βαθιά ανησυχία κατέκλυσε τους νεοδημοκρατικούς κύκλους μέχρι να επιβεβαιώσουν το αστείο του πράγματος, γι' αυτό και δεν ανέφεραν τίποτε σε ανακοινώσεις. Βρε, λες ο Κυριάκος, λες;;;;

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΓΚΑΙΜΠΕΛΣ: «ΕΙΛΙΚΡΙΝΑ ΔΕΝ ΕΚΑΝΑ ΚΑΤΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΩ»...

«**Ήταν απλώς μια ακόμη δουλειά**», δήλωσε μεταξύ άλλων σε συνέντευξή της η σε ηλικία πλέον 104 ετών πρώην γραμματέας του Γκαίμπελς, Μπρούχιλντε Πόμζε, η οποία εκτός των άλλων ήταν επιφορτισμένη να αλλοιώνει στατιστικά στοιχεία, που αφορούσαν θύματα των ναζί, αλλά και εκείνα που αφορούσαν βιασμούς εκ μέρους του ρωσικού στρατού.

«Στον λίγο χρόνο που μου μένει», ανέφερε, «επενδύω στην ελπίδα ότι ο κόσμος δεν θα αναποδογυρίσει όπως τότε, αν και υπάρχουν απογοητευτικές εξελίξεις».

Η πρώην γραμματέας του Γκαίμπελς φυλακίστηκε για πέντε χρόνια, για να αναλάβει αμέσως μετά θέση στην κρατική τηλεόραση μέχρι την συνταξιοδότησή της το 1971.

Η Μπρούχιλντε Πόμζε, η οποία χαρακτηρίζει «εβραϊκό ζήτημα» την εξόντωση εβραίων, φυσικά δεν αγνοούσε,

Τα παραπάνω αποσπάσματα δημοσιεύτηκαν μεταξύ άλλων στις 7 Δεκεμβρίου 1988 στο κοινό πόρισμα ΚΚΕ-ΕΑΡ με το οποίο επισημοποιήθηκε η πολιτική συμφωνία για τη συγκρότηση κοινού πολιτικού φορέα της Αριστεράς, που έγινε πράξη με τη συγκρότηση του «Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου» την άνοιξη του 1989. Τα σχόλια νομίζουμε είναι περιττά αφού οι προθέσεις των εμπνευστών του περιβόητου αυτού κοινού πορίσματος είναι ξεκάθαρες.

Αλλά ας δώσουμε τον λόγο και πάλι στους ίδιους τους αριστερούς.

«Λίγο πριν το 1989 και στο πλαίσιο της μεταμοντέρνας δημοκρατίας η ελληνική αριστερά (ΚΚΕ και ΕΑΡ) συναντήθηκε με τη δεξιά στο όνομα της κάθαρσης από τη διαφθορά, η οποία παρά ταύτα έχει εγκατασταθεί μονίμως στον οικονομικοπολιτικό βίο της χώρας. Τα αστικά και μικροαστικά ιδεολογικά στερεότυπα που κατακλύζουν την πολιτική ζωή μεταφέρονται στο μεγάλο Συνασπισμό, ο οποίος συγκροτείται σε μια σύνθεση αστικού ελληνικού κόμματος της δεκαετίας του 1990 και παραδοσιακού κομμουνιστικού κόμματος. *Στη δεκαετία του 1990 η κρίση των αριστερών κομμάτων και οργανώσεων της δύσης, που δεν μετεξελίχθηκαν συστημικά, οξύνεται και διακυβεύεται η ύπαρξή τους. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η κρίση καθορίζεται από αντιφάσεις που ανακύπτουν ως υπαρξιακά ερωτήματα μετά την κατάρρευση των καθεστώτων σοβιετικού τύπου κι ενώ δεν είναι ακόμα σε θέση να περιλάβουν στην πολιτική και τη φυσιογνωμία τους τη νέα κοινωνική πραγματικότητα.»* (Ελένη Πορτάλιου, 12-10-2015, στα πλαίσια συζήτησης για τον χαρακτήρα του υπό συγκρότηση πολιτικού φορέα, με πρωτοβουλία της Λαϊκής Ενότητας).

Γλαφυρότατη η περιγραφή και η πολιτική ανάλυση. Πλήρης ομολογία για τον ρόλο της αριστεράς στα δύσκολα εκείνα χρόνια της «κρίσης», τους λόγους κατασκευής του Συνασπισμού που συγκροτήθηκε «**σε μια σύνθεση αστικού ελληνικού κόμματος της δεκαετίας του 1990 και παραδοσιακού κομμουνιστικού κόμματος**», δηλαδή ότι λειτουργικότερο μπορούσε να εξυπηρετήσει τις ευρύτερες κυριαρχικές επιδιώξεις και όχι μόνο τη εποχής εκείνης. Η πρόσκαιρη «αποτυχία» ήταν απλά φαινομενική, αφού ήδη είχαν μπει τα θεμέλια για την

συμφέροντα κάθε είδους, πόσα παζάρια, πόσα ανταλλάγματα, συμφωνίες θα προχωρήσουν ή θα χαλάσουν;

Avanti maestro, Toskas kai pali Avanti... Μέχρι εκεί που σε παίρνει βέβαια, και μ' αυτούς που σε παίρνει. Είπαμε να μην ξεχνιόμαστε...

Ο καναλάρχης Παππάς, οι τηλεοπτικές άδειες και οι αριστερές «άκρες» στην μαφία των λευκών «αριστερών» κολάρων...

«Όταν το 1986 το όνομα του εμφανίστηκε μεταξύ των πέντε μετόχων της εφημερίδας «Πρώτη», όλοι αναζητούσαν να μάθουν από πού κρατά η σκούφια του, και πως προέκυψε ως μέτοχος στην απογευματινή εφημερίδα του ΚΚΕ. Μόλις κυκλοφόρησε η πληροφορία ότι κουμπάρος του ήταν ο τότε γενικός γραμματέας του ΚΚΕ ο Χαρίλαος Φλωράκης –Καρδιτσιώτες και οι δύο– η απορία λύθηκε αμέσως. Ήταν ο έμπιστος άνθρωπος του τότε πολιτικού γραφείου του ΚΚΕ, το οποίο ελεγχόταν από τους ανανεωτικούς. Τον πρώτο λόγο τον είχε ο Μίμης Ανδρουλάκης, το αγαπημένο παιδί του Χαρίλαου. Και στην «Πρώτη» φυσικά συνεπικουρούμενος από τον αντ' αυτού Παναγιώτη Λαφαζάνη. Ο κ. Καλογρίτσας υπηρέτησε με συνέπεια και τα δύο πολιτικά σχέδια τα οποία κλήθηκε να υπηρετήσει η συγκεκριμένη εφημερίδα. Το πρώτο ήταν η δημιουργία του Συνασπισμού της Αριστεράς, ενώ ύστερα από τις δημοτικές εκλογές του 1986, όπου στον δεύτερο γύρο το ΚΚΕ δεν στήριξε τους συνδυασμούς του Πασοκ και η Νέα Δημοκρατία του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη εξέλεξε τους δημάρχους στους τρεις μεγαλύτερους δήμους της χώρας, τέθηκε σε εφαρμογή το σενάριο «συγκυβέρνηση». Αυτό δηλαδή εργολάβοι δημόσιων έργων, αριστεροί μέτοχοι εφημερίδων που «σπρώχνουν» τον «ιστορικό συμβιβασμό αριστεράς-δεξιάς», χωμένοι αργότερα σε εταιρείες δημοσκοπήσεων, στο Πασοκ του Τσοχατζόπουλου, στο Πασοκ του Λαλιώτη ή στο Πασοκ του Σημίτη, κουμπάροι του Καμμένου, κουμπάροι του Σπίρτζη, δουλειές από κοινού με τον Μπόμπολα, άκρες με τα «καμάρια» των νονών της νύχτας και πάει λέγοντας.

Ξέρουν, λοιπόν, οι αριστεροί από τις «δουλειές» αυτές, όπως ξέρει και το συγκρότημα Λαμπράκη. Οι καρχαρίες έτοιμοι να αλληλοφαγωθούν μέχρι να τα βρουν ή να κατασπαράξουν αυτόν που μοιάζει ή είναι τελειωμένος. Οι εκκαθαρίσεις, βέβαια, είναι ειδικότητα της αριστεράς, όπως και οι ισορροπίες, οι εκβιασμοί που γίνονται με φινέτσα και με αγωνιστικό πρόσημο.

Θα προλάβουν; Θα δείξει. Πάντως δεν θα βαρεθούμε ούτε στιγμή· οι αριστερές εμπνεύσεις είναι ανεξάντλητες στα ξεκαθαρίσματα λογαριασμών και τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα επίσης τεράστια.

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ (!!!) ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ...

Όλα άρχισαν, όταν το μεγάλο ηγέτη Αλέξης Τσίπρας με αφορμή την επέτειο της αποκατάστασης της δημοκρατίας σε περισπούδαστο μήνυμα του αναφέρθηκε στην περιβόητη Νέα Μεταπολίτευση για την Ελλάδα με ορόσημο το 2021. Έσπευσε αμέσως η Νέα Δημοκρατία σε ανακοίνωση της να τον κατηγορήσει για λογοκλοπή των δύο εννοιών επειδή, λέει, αυτές οι έννοιες αφορούσαν τα κεντρικά μηνύματα του Κυριάκου στο συνέδριο του Απριλίου, για να απαντήσουν οι συριζαίοι ότι αυτοί πρώτοι τα χρησιμοποίησαν και για την ακρίβεια ήταν πολιτικός κρατούμενος. Βαθιά ανησυχία κατέκλυσε τους νεοδημοκρατικούς κύκλους μέχρι να επιβεβαιώσουν το αστείο του πράγματος, γι' αυτό και δεν ανέφεραν τίποτε σε ανακοινώσεις. Βρε, λες ο Κυριάκος, λες;;;;

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΓΚΑΙΜΠΕΛΣ: «ΕΙΛΙΚΡΙΝΑ ΔΕΝ ΕΚΑΝΑ ΚΑΤΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΩ»...

«Ήταν απλώς μια ακόμη δουλειά», δήλωσε μεταξύ άλλων σε συνέντευξή της η σε ηλικία πλέον 104 ετών πρώην γραμματέας του Γκαίμπελς, Μπρούχιλντε Πόμζε, η οποία εκτός των άλλων ήταν επιφορτισμένη να αλλοιώνει στατιστικά στοιχεία, που αφορούσαν θύματα των ναζί, αλλά και εκείνα που αφορούσαν βιασμούς εκ μέρους του ρωσικού στρατού.

«Στον λίγο χρόνο που μου μένει», ανέφερε, «επενδύω στην ελπίδα ότι ο κόσμος δεν θα αναποδογυρίσει όπως τότε, αν και υπάρχουν απογοητευτικές εξελίξεις».

Η πρώην γραμματέας του Γκαίμπελς φυλακίστηκε για πέντε χρόνια, για να αναλάβει αμέσως μετά θέση στην κρατική τηλεόραση μέχρι την συνταξιοδότησή της το 1971.

Η Μπρούχιλντε Πόμζε, η οποία χαρακτηρίζει «εβραϊκό ζήτημα» την εξόντωση εβραίων, φυσικά δεν αγνοούσε, ούτε τώρα βέβαια ισχυρίζεται κάτι τέτοιο, ότι υπηρετούσε στην καρδιά της προπαγανδιστικής μηχανής του ναζιστικού καθεστώτος. Κατά τα άλλα «ήταν απλώς μια ακόμη δουλειά»...

Λεόν

στο όνομα της κάθαρσης από τη διαφθορά, η οποία παρά ταύτα έχει εγκατασταθεί μονίμως στον οικονομικοπολιτικό βίο της χώρας. Τα αστικά και μικροαστικά ιδεολογικά στερεότυπα που κατακλύζουν την πολιτική ζωή μεταφέρονται στο μεγάλο Συνασπισμό, ο οποίος συγκροτείται σε μια σύνθεση αστικού ελληνικού κόμματος της δεκαετίας του 1990 και παραδοσιακού κομμουνιστικού κόμματος. *Στη δεκαετία του 1990 η κρίση των αριστερών κομμάτων και οργανώσεων της δύσης, που δεν μετεξελίχθηκαν συστημικά, οξύνεται και διακυβεύεται η ύπαρξή τους. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η κρίση καθορίζεται από αντιφάσεις που ανακύπτουν ως υπαρξιακά ερωτήματα μετά την κατάρρευση των καθεστώτων σοβιετικού τύπου κι ενώ δεν είναι ακόμα σε θέση να περιλάβουν στην πολιτική και τη φυσιογνωμία τους τη νέα κοινωνική πραγματικότητα.»* (Ελένη Πορτάλιου, 12-10-2015, στα πλαίσια συζήτησης για τον χαρακτήρα του υπό συγκρότηση πολιτικού φορέα, με πρωτοβουλία της Λαϊκής Ενότητας).

Γλαφυρότατη η περιγραφή και η πολιτική ανάλυση. Πλήρης ομολογία για τον ρόλο της αριστεράς στα δύσκολα εκείνα χρόνια της «κρίσης», τους λόγους κατασκευής του Συνασπισμού που συγκροτήθηκε **«σε μια σύνθεση αστικού ελληνικού κόμματος της δεκαετίας του 1990 και παραδοσιακού κομμουνιστικού κόμματος»**, δηλαδή ότι λειτουργικότερο μπορούσε να εξυπηρετήσει τις ευρύτερες κυριαρχικές επιδιώξεις και όχι μόνο τη εποχής εκείνης. Η πρόσκαιρη «αποτυχία» ήταν απλά φαινομενική, αφού ήδη είχαν μπει τα θεμέλια για την ανασυγκρότηση ενός πολιτικού συστήματος, που θα «κατέρρεε» 26 χρόνια αργότερα.

Μπορούμε εύκολα άλλωστε να ακολουθήσουμε το νήμα και να φθάσουμε στις ημέρες μας.

«Το ΚΚΕ που βρισκόταν ήδη εντός αυτής της στροφής που ολοκληρώνεται σήμερα, παρά τις σημαντικές δυνάμεις του στο εργατικό κίνημα, επέλεξε όχι απλά τον απομονωτισμό και το σεχταρισμό για τον οποίο συνήθως καταγ-

γέλλεται αλλά την άρνηση της εργατικής πολιτικής, την υποτίμηση στη δυνατότητα του κινήματος να αμυνθεί και να κερδίσει, τον ουσιαστικό ρεφορμισμό στην πράξη παρά την επίθεση στο ρεφορμισμό στη θεωρία. Ο ΣΥΡΙΖΑ πρωτού φτάσει να διεκδικεί την κυβέρνηση, πρωτού ξεκινήσει η συζήτηση για την αναστολή των μνημονίων και τη συνάντηση με τον Ομπάμα, είχε συμμετάσχει και σε πολλές περιπτώσεις επηρεάσει έντονα αυτές τις κινηματικές εξάρσεις. Πολλές φορές ξεχνιέται ότι μέλη και στελέχη του ίδιου του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ και ειδικά της νεολαίας του, έπαιζαν καθοριστικότατο ρόλο ειδικά στη συνέλευση της πλατείας Συντάγματος, στην κάτω πλατεία. Δεν είναι σωστό να υπολογίζουμε στις αφηγήσεις μας ότι η κεντρική γραμμή του ΣΥΡΙΖΑ υπάρχει μόνο στις δηλώσεις των βουλευτών. Αντιθέτως, η ίδια γραμμή έδωσε σημαντικές μάχες και στο δρόμο. Κατά τη γνώμη μου, η βασική διαχειριστική της ουσία είναι ακριβώς **η άρνηση του επαναστατικού δρόμου** μέσα από την ανεξάρτητη δράση της τάξης και των οργάνων της. **Το μπόλιασμα στη συνείδηση των αγωνιζόμενων ότι το κίνημα μπορεί και καλό είναι να γίνεται, μπορεί να κάνει απεργίες ή να κάνει κινήσεις αλληλεγγύης, αλλά ο στόχος του πάντοτε είναι να είναι στην καλύτερη περίπτωση τροφοδότης, χορηγός ή συνοδοιπόρος μιας αριστερής κυβέρνησης, μιας λύσης που μόνο και πάντοτε θα δοθεί από τις εκλογές και την κυβερνητική εναλλαγή.** Στη χειρότερη περίπτωση το κίνημα θα υποτάσσεται στην κυβερνητική λύση [...] Το κεντρικό στοιχείο που πρέπει να κρατηθεί όμως είναι ότι, μέσα σε αυτό το πλαίσιο, **η κυβερνητική πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ μετά την προκήρυξη των εκλογών του Μάη του '12, ήταν σχεδόν πολύ λογικό να στηριχθεί, περισσότερο ή λιγότερο ενεργητικά, από μεγάλο μέρος του αγωνιζόμενου κόσμου. Σαφώς μέσα σε αυτούς υπάρχουν πολύ διαφορετικοί τύποι ψηφοφόρων, ωστόσο πιστεύω ότι για ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι που είχε προσεγγίσει την αγωνιστική ριζοσπαστικοποίηση, η επιλογή αυτή ήταν μια θετική απόφαση, μπορεί και να θεωρούταν κάποιας μορφής εξέλιξη την οποία δικαιούταν μετά από τις μάχες που είχε δώσει. Δεν ήταν οπισθοχώρηση από κάτι μεγαλύτερο αλλά το όριο προς τα πάνω σε μια δεδομένη στιγμή.**» (Θάνος Ανδρίτσος, μέλος του ΠΣΟ της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, Απόσπασμα κειμένου με τον τίτλο ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

κή «αντιμνημονιακή» γραμμή ως αριστερή, καμουφλάροντάς την ακόμα και με «αντιιμπεριαλιστικό» προσωπείο, εξυπηρετώντας έτσι τη νόθευση του ριζοσπαστισμού και καλλιεργώντας αυταπάτες ότι μπορεί να υπάρξει φιλολαϊκή διέξοδος χωρίς σύγκρουση με τα μονοπώλια, την καπιταλιστική ιδιοκτησία, τις διεθνείς συμμαχίες και εκφράσεις τους (ΕΕ, ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, διεθνή αγορά κεφαλαίου). Πρόκειται για γραμμή ενσωμάτωσης του εργατικού κινήματος σε αστικές επιδιώξεις [...] Ακόμα κι αν οι θέσεις κάποιων δυνάμεων του οπορτουνιστικού χώρου διανθίζονται με αντικαπιταλιστικά συνθήματα και αριστερή κριτική απέναντι σε αστικές ρεφορμιστικές δυνάμεις, δεν παύουν να είναι αφερέγγυες, τυχοδιωκτικά προσαρμοστικές, επικίνδυνες, συμβάλλοντας στον αποπροσανατολισμό του εργατικού κινήματος» (Κομεπ, Η αστική «αντιμνημονιακή γραμμή και ο ρόλος του οπορτουνισμού, 2012, τεύχος 1).

Ναι, είναι το ίδιο ΚΚΕ, το ίδιο κόμμα που το 1988 συνυπέγραφε το κοινό πόρισμα ΚΚΕ-ΕΑΡ, που συμφώνησε στην συγκρότηση του Συνασπισμού, που υμνούσε την περεστρόικα, που υποσχόταν σκληρούς αγώνες «για **μια δυναμική και επωφελή συμμετοχή της χώρας μας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας»** και για «**τη διαμόρφωση κυβερνητικών λύσεων συνεργασίας προοδευτικού προσανατολισμού»**, το ίδιο ΚΚΕ που ισχυρίζεται σε μια «κρίση» προφανώς αυτοκριτικής ότι «**το αστικό κοινοβούλιο ποτέ δεν εξέφραζε ούτε μπορεί να εκφράσει «τον κυρίαρχο λαό», αλλά αποτελεί τμήμα του κράτους της αστικής τάξης. Οι εκπρόσωποι του επαναστατικού μαρξισμού, όπως ο Λένιν, το χαρακτήριζαν «ψευτολαϊκή αντιπροσωπεία». Στην κοινοβουλευτική δημοκρατία οι λαϊκές μάζες έχουν το δικαίωμα περιοδικά να αποφασίζουν ποιος θα τους τσακίζει και θα τους ποδοπατάει**».

Και πάλι, όμως, ο λόγος στους αριστερούς.

«Ο ευρωκομμουνισμός είναι η τελευταία προσπάθεια του Κ[ομμουνιστικού] Κ[ινήματος] ως μαζικού πολιτικού ρεύματος στον 20ο αιώνα να θέσει το ζήτημα της κυβερνητικής εξουσίας και να ψαύσει εκείνο της κρατικής εξουσίας στις αναπτυγμένες και κοινοβουλευτικά κυβερνώμενες δυτικές ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η απόγονος του ευρωκομμουνισμού ευρωαριστερά θα επανέλθει είτε με το φαινόμενο της «πληθυντικής Αριστεράς» στην Γαλλία

ευρωκομμουνιστικής στρατηγικής, αν και όντως εκεί ένα φιλοσοβιετικό ΚΚ εφάρμοσε ακραία το ευρωκομμουνιστικό πρόταγμα του κυβερνητισμού. ***Ο γκορμπατσοφικός Φλωράκης, έχοντας καταγγείλει για μια δεκαπενταετία το ευρωκομμουνιστικό ρεύμα, θα εφαρμόσει τις διδαχές του και μάλιστα με έναν έντονα οπορτουνιστικό και ακραίο τρόπο*** *– ο Μπερλίνγκουερ δεν μετέσχε τυπικά στις κυβερνήσεις του Αντρεότι και της χριστιανοδημοκρατίας με κομμουνιστές υπουργούς. Με τον ευρωκομμουνιστικό κύκλο να κλείνει ήδη αρκετά νωρίτερα από το ιστορικό «1989», ο ιστορικός κομμουνισμός του 20ου αιώνα διά-*

τικές εξάρσεις. Πολλές φορές ξεχνιέται ότι μέλη και στελέχη του ίδιου του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ και ειδικά της νεολαίας του, έπαιζαν καθοριστικότατο ρόλο ειδικά στη συνέλευση της πλατείας Συντάγματος, στην κάτω πλατεία. Δεν είναι σωστό να υπολογίζουμε στις αφηγήσεις μας ότι η κεντρική γραμμή του ΣΥΡΙΖΑ υπάρχει μόνο στις δηλώσεις των βουλευτών. Αντιθέτως, η ίδια γραμμή έδωσε σημαντικές μάχες και στο δρόμο. Κατά τη γνώμη μου, η βασική διαχειριστική της ουσία είναι ακριβώς ***η άρνηση του επαναστατικού δρόμου*** *μέσα από την ανεξάρτητη δράση της τάξης και των οργάνων της.* ***Το μπόλιασμα στη συνείδηση των αγωνιζόμενων ότι το κίνημα μπορεί και καλό είναι να γίνεται, μπορεί να κάνει απεργίες ή να κάνει κινήσεις αλληλεγγύης, αλλά ο στόχος του πάντοτε είναι να είναι στην καλύτερη περίπτωση τροφοδότης, χορηγός ή συνοδοιπόρος μιας αριστερής κυβέρνησης, μιας λύσης που μόνο και πάντοτε θα δοθεί από τις εκλογές και την κυβερνητική εναλλαγή.*** *Στη χειρότερη περίπτωση το κίνημα θα υποτάσσεται στην κυβερνητική λύση [...] Το κεντρικό στοιχείο που πρέπει να κρατηθεί όμως είναι ότι, μέσα σε αυτό το πλαίσιο,* ***η κυβερνητική πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ μετά την προκήρυξη των εκλογών του Μάη του '12, ήταν σχεδόν πολύ λογικό να στηριχθεί, περισσότερο ή λιγότερο ενεργητικά, από μεγάλο μέρος του αγωνιζόμενου κόσμου. Σαφώς μέσα σε αυτούς υπάρχουν πολύ διαφορετικοί τύποι ψηφοφόρων, ωστόσο πιστεύω ότι για ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι που είχε προσεγγίσει την αγωνιστική ριζοσπαστικοποίηση, η επιλογή αυτή ήταν μια θετική απόφαση, μπορεί και να θεωρούταν κάποιας μορφής εξέλιξη την οποία δικαιούταν μετά από τις μάχες που είχε δώσει. Δεν ήταν οπισθοχώρηση από κάτι μεγαλύτερο αλλά το όριο προς τα πάνω σε μια δεδομένη στιγμή.*** » (Θάνος Ανδρίτσος, μέλος του ΠΣΟ της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, Απόσπασμα κειμένου με τον τίτλο ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ που κατατέθηκε στα πλαίσια του διαλόγου για τη 2η Συνδιάσκεψη της ΑΝΤΑΡΣΥΑ τον Μάη του 2013).

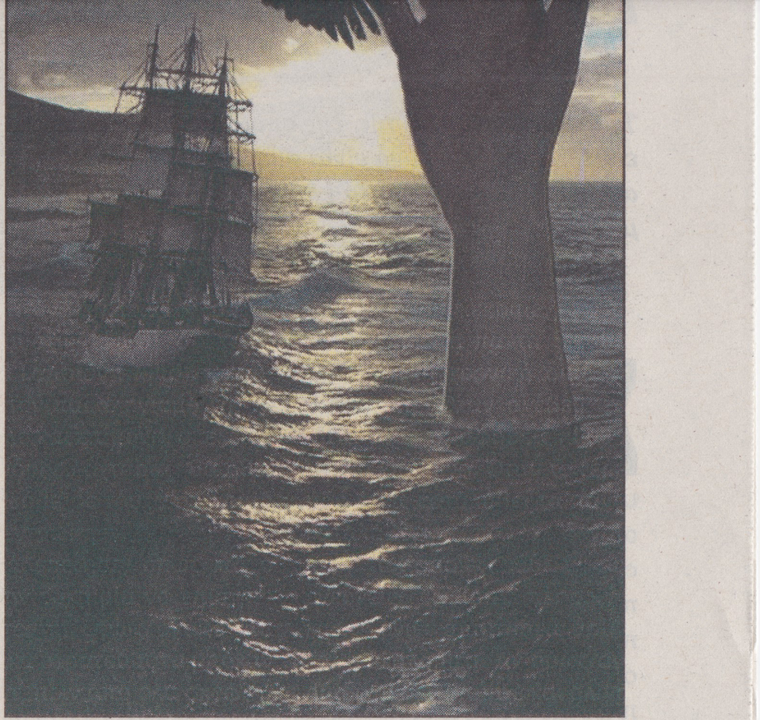
Τι απαντά το «κόμμα του λαού» σ' όλα αυτά, πως αντιμετωπίζει τους «ψευδομνημονιακούς»;

«Οι δυνάμεις του οπορτουνισμού εμφανίζουν την αστικοποίηση του εργατικού κινήματος σε αστικές επιδιώξεις [...] Ακόμα κι αν οι θέσεις κάποιων δυνάμεων του οπορτουνιστικού χώρου διανθίζονται με αντικαπιταλιστικά συνθήματα και αριστερή κριτική απέναντι σε αστικές ρεφορμιστικές δυνάμεις, δεν παύουν να είναι αφερέγγυες, τυχοδιωκτικά προσαρμοστικές, επικίνδυνες, συμβάλλοντας στον αποπροσανατολισμό του εργατικού κινήματος» (Κομεπ, Η αστική «αντιμνημονιακή γραμμή και ο ρόλος του οπορτουνισμού, 2012, τεύχος 1).

Ναι, είναι το ίδιο ΚΚΕ, το ίδιο κόμμα που το 1988 συνυπέγραφε το κοινό πόρισμα ΚΚΕ-ΕΑΡ, που συμφώνησε στην συγκρότηση του Συνασπισμού, που υμνούσε την περεστρόικα, που υποσχόταν σκληρούς αγώνες «για ***μια δυναμική και επωφελή συμμετοχή της χώρας μας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας»*** και για «***τη διαμόρφωση κυβερνητικών λύσεων συνεργασίας προοδευτικού προσανατολισμού***», το ίδιο ΚΚΕ που ισχυρίζεται σε μια «κρίση» προφανώς αυτοκριτικής ότι «**το αστικό κοινοβούλιο ποτέ δεν εξέφραζε ούτε μπορεί να εκφράσει «τον κυρίαρχο λαό», αλλά αποτελεί τμήμα του κράτους της αστικής τάξης. Οι εκπρόσωποι του επαναστατικού μαρξισμού, όπως ο Λένιν, το χαρακτήριζαν «ψευτολαϊκή αντιπροσωπεία». Στην κοινοβουλευτική δημοκρατία οι λαϊκές μάζες έχουν το δικαίωμα περιοδικά να αποφασίζουν ποιος θα τους τσακίζει και θα τους ποδοπατάει»**.

Και πάλι, όμως, ο λόγος στους αριστερούς.

«Ο ευρωκομμουνισμός είναι η τελευταία προσπάθεια του Κ[ομμουνιστικού] Κ[ινήματος] ως μαζικού πολιτικού ρεύματος στον 20ο αιώνα να θέσει το ζήτημα της κυβερνητικής εξουσίας και να ψαύσει εκείνο της κρατικής εξουσίας στις αναπτυγμένες και κοινοβουλευτικά κυβερνώμενες δυτικές ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η απόγονος του ευρωκομμουνισμού ευρωαριστερά θα επανέλθει είτε με το φαινόμενο της «πληθυντικής Αριστεράς» στην Γαλλία (1997-2002) είτε με το φαινόμενο μιας συγκυβερνητικής Κομμουνιστικής Επανίδρυσης εντός της κυβέρνησης Ρ. Πρόντι είτε με το φαινόμενο του προκυβερνητικού και του κυβερνητικού ΣΥΡΙΖΑ. Όμως, σε σχέση με το ιστορικό ΚΚ του 20ου αιώνα τουλάχιστον, αυτά τα φαινόμενα δεν έχουν την στρατηγική συνεκτικότητα του ευρωκομμουνισμού και αποτελούν α λα καρτ εφαρμογές και πρακτικές μιας μετακομμουνιστικής ριζοσπαστικής Αριστεράς, έστω κομμουνιστικής γενεαλογίας και καταγωγής, δεν είναι η γραμμική συνέχεια του ευρωκομμουνισμού. Με την διαπιστωμένη αποτυχία του ιταλικού ευρωκομμουνισμού το 1979, με την αγωνία του να σέρνεται ως την

ευρωκομμουνιστικής στρατηγικής, αν και όντως εκεί ένα φιλοσοβιετικό ΚΚ εφάρμοσε ακραία το ευρωκομμουνιστικό πρόταγμα του κυβερνητισμού. ***Ο γκορμπατσοφικός Φλωράκης, έχοντας καταγγείλει για μια δεκαπενταετία το ευρωκομμουνιστικό ρεύμα, θα εφαρμόσει τις διδαχές του και μάλιστα με έναν έντονα οπορτουνιστικό και ακραίο τρόπο*** *– ο Μπερλίνγκουερ δεν μετέσχε τυπικά στις κυβερνήσεις του Αντρεότι και της χριστιανοδημοκρατίας με κομμουνιστές υπουργούς. Με τον ευρωκομμουνιστικό κύκλο να κλείνει ήδη αρκετά νωρίτερα από το ιστορικό «1989», ο ιστορικός κομμουνισμός του 20ου αιώνα διάβηκε στην Δύση προς την ολοκλήρωσή του. Πράγμα που, όμως, δεν προδιαγράφει και το τέλος του κομμουνισμού γενικώς»* (Δημήτρης Μπελαντής, Δεκέμβρης 2015, Ευρωκομμουνισμός, πρόκληση ή «έξοδος» για το κομμουνιστικό κίνημα;).

Ο «χώρος» είπατε στήριξε Συριζα; Όχι, βέβαια, δεν στήριξε απλά Σύριζα.

*«****Οι εθνικές και κοινωνικές δυνάμεις οφείλουν σύντομα και πριν την επόμενη δανειακή σύμβαση, που θα οδηγήσει τη χώρα σε υποδούλωση, να σπάσουν και τα δύο κόμματα εξουσίας.*** *Να δημιουργηθεί μια νέα Δεξιά, εθνική, οραματική και αναθεωρητική. Επίσης* ***μια νέα Αριστερά, ουμανιστική, μετα-κομμουνιστική, εθνική και εξωστρεφής*** *[...] Νέα κόμματα εθνικού χαρακτήρα στα δεξιά και στα αριστερά που να ανατρέψουν τους σχεδιασμούς του κατεστημένου των "γερμανοτσολιάδων" και*

θα υποτάσσεται στην κυβερνητική λύση [...] Το κεντρικό στοιχείο που πρέπει να κρατηθεί όμως είναι ότι, μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ***η κυβερνητική πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ μετά την προκήρυξη των εκλογών του Μάη του '12, ήταν σχεδόν πολύ λογικό να στηριχθεί, περισσότερο ή λιγότερο ενεργητικά, από μεγάλο μέρος του αγωνιζόμενου κόσμου. Σαφώς μέσα σε αυτούς υπάρχουν πολύ διαφορετικοί τύποι ψηφοφόρων, ωστόσο πιστεύω ότι για ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι που είχε προσεγγίσει την*** *αγωνιστική ριζοσπαστικοποίηση, η επιλογή αυτή ήταν* ***μια θετική απόφαση, μπορεί και να θεωρούταν κάποιας μορφής εξέλιξη την οποία δικαιούταν μετά από τις μάχες που είχε δώσει. Δεν ήταν οπισθοχώρηση από κάτι μεγαλύτερο αλλά το όριο προς τα πάνω σε μια δεδομένη στιγμή.*** » (Θάνος Ανδρίτσος, μέλος του ΠΣΟ της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, Απόσπασμα κειμένου με τον τίτλο ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ που κατατέθηκε στα πλαίσια του διαλόγου για τη 2η Συνδιάσκεψη της ΑΝΤΑΡΣΥΑ τον Μάη του 2013).

Τι απαντά το «κόμμα του λαού» σ' όλα αυτά, πως αντιμετωπίζει τους «ψευδομνημονιακούς»;

*«Οι δυνάμεις του οπορτουνισμού εμφανίζουν την αστι-***βούλιο ποτέ δεν εξέφραζε ούτε μπορεί να εκφράσει «τον κυρίαρχο λαό», αλλά αποτελεί τμήμα του κράτους της αστικής τάξης. Οι εκπρόσωποι του επαναστατικού μαρξισμού, όπως ο Λένιν, το χαρακτήριζαν «ψευτολαϊκή αντιπροσωπεία». Στην κοινοβουλευτική δημοκρατία οι λαϊκές μάζες έχουν το δικαίωμα περιοδικά να αποφασίζουν ποιος θα τους τσακίζει και θα τους ποδοπατάει».**

Και πάλι, όμως, ο λόγος στους αριστερούς.

«Ο ευρωκομμουνισμός είναι η τελευταία προσπάθεια του Κ[ομμουνιστικού] Κ[ινήματος] ως μαζικού πολιτικού ρεύματος στον 20ο αιώνα να θέσει το ζήτημα της κυβερνητικής εξουσίας και να ψαύσει εκείνο της κρατικής εξουσίας στις αναπτυγμένες και κοινοβουλευτικά κυβερνώμενες δυτικές ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η απόγονος του ευρωκομμουνισμού ευρωαριστερά θα επανέλθει είτε με το φαινόμενο της «πληθυντικής Αριστεράς» στην Γαλλία (1997-2002) είτε με το φαινόμενο μιας συγκυβερνητικής Κομμουνιστικής Επανίδρυσης εντός της κυβέρνησης Ρ. Πρόντι είτε με το φαινόμενο του προκυβερνητικού και του κυβερνητικού ΣΥΡΙΖΑ. Όμως, σε σχέση με το ιστορικό ΚΚ του 20ου αιώνα τουλάχιστον, αυτά τα φαινόμενα δεν έχουν την στρατηγική συνεκτικότητα του ευρωκομμουνισμού και αποτελούν α λα καρτ εφαρμογές και πρακτικές μιας μετακομμουνιστικής ριζοσπαστικής Αριστεράς, έστω κομμουνιστικής γενεαλογίας και καταγωγής, δεν είναι η γραμμική συνέχεια του ευρωκομμουνισμού. Με την διαπιστωμένη αποτυχία του ιταλικού ευρωκομμουνισμού το 1979, με την αγωνία του να σέρνεται ως την απέκδυση της ταυτότητας το 1990-1991, και του γαλλικού κομμουνισμού γύρω στα μέσα της δεκαετίας του 1980, κλείνει ουσιαστικά το κεφάλαιο μιας συνεκτικής διεκδίκησης της εξουσίας στην Δύση από τα ιστορικά μεγάλα κόμματα του ευρωπαϊκού κομμουνισμού. Υπάρχει, βέβαια, και η κυβέρνηση Τζανετάκη στην Ελλάδα, όμως αυτή αποτελεί περισσότερο μια γελοιογραφία παρά μια αυθεντική εφαρμογή της

ευρωκομμουνιστικής στρατηγικής, αν και όντως εκεί ένα φιλοσοβιετικό ΚΚ εφάρμοσε ακραία το ευρωκομμουνιστικό πρόταγμα του κυβερνητισμού. ***Ο γκορμπατσοφικός Φλωράκης, έχοντας καταγγείλει για μια δεκαπενταετία το ευρωκομμουνιστικό ρεύμα, θα εφαρμόσει τις διδαχές του και μάλιστα με έναν έντονα οπορτουνιστικό και ακραίο τρόπο*** *– ο Μπερλίνγκουερ δεν μετέσχε τυπικά στις κυβερνήσεις του Αντρεότι και της χριστιανοδημοκρατίας με κομμουνιστές υπουργούς. Με τον ευρωκομμουνιστικό κύκλο να κλείνει ήδη αρκετά νωρίτερα από το ιστορικό «1989», ο ιστορικός κομμουνισμός του 20ου αιώνα διάβηκε στην Δύση προς την ολοκλήρωσή του. Πράγμα που, όμως, δεν προδιαγράφει και το τέλος του κομμουνισμού γενικώς»* (Δημήτρης Μπελαντής, Δεκέμβρης 2015, Ευρωκομμουνισμός, πρόκληση ή «έξοδος» για το κομμουνιστικό κίνημα;).

Ο «χώρος» είπατε στήριξε Συριζα; Όχι, βέβαια, δεν στήριξε απλά Σύριζα.

«Οι εθνικές και κοινωνικές δυνάμεις οφείλουν σύντομα και πριν την επόμενη δανειακή σύμβαση, που θα οδηγήσει τη χώρα σε υποδούλωση, να σπάσουν και τα δύο κόμματα εξουσίας. *Να δημιουργηθεί μια νέα Δεξιά, εθνική, οραματική και αναθεωρητική. Επίσης* ***μια νέα Αριστερά, ουμανιστική, μετα-κομμουνιστική, εθνική και εξωστρεφής*** *[...] Νέα κόμματα εθνικού χαρακτήρα στα δεξιά και στα αριστερά που να ανατρέψουν τους σχεδιασμούς του κατεστημένου των "γερμανοτσολιάδων" και των "μαυραγοριτών" [...] Και μέσα από την πλειοψηφία της επόμενης Βουλής να ανατάξουν μια νέα εθνική στρατηγική, σε εθνικό μέτωπο, για την αναδιοργάνωση της χώρας και την εμπέδωση διεθνών συμμαχιών με κυβερνήσεις και τράπεζες που θα επιτρέψουν και θα συνδράμουν στην "ανοικοδόμηση" της Ελλάδας της Μεσογείου...»* (Μενέλαος Τασιόπουλος, εφημερίδα «Αξία», 26 Νοέμβρη 2011).

Έχει, λοιπόν μεγάλη σημασία ποια θέση παίρνεις στον αγώνα ή μήπως όχι;;;;

Avanti popolo, pantiera rosa, pantiera rosa...

Συσπείρωση Αναρχικών

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Το σύστημα της φύσης, της οποίας ο άνθρωπος είναι τμήμα, τείνει να είναι αυτο-εξισορροπούμενο, αυτο-ρυθμιζόμενο, αυτο-καθαριζόμενο. Όχι, όμως, με την τεχνολογία.

E. F. Schumacher

Στην εποχή μας επικρατεί η άποψη πως το πιο γερό θεμέλιο της ειρήνης θα ήταν η καθολική ευημερία. Μάταια θα αναζητήσει κανείς ιστορικές μαρτυρίες, πως κατά κύριο λόγο οι πλούσιοι υπήρξαν ειρηνικότεροι απ' τους φτωχούς, αν και σε αυτό θα μπορούσε κανείς να αντιτάξει πως ποτέ δεν αισθάνθηκαν ασφαλείς απέναντι στους φτωχούς· πως η επιθετικότητά τους πήγαζε απ' το φόβο και πως τα πράγματα θα ήταν εντελώς διαφορετικά αν όλοι ήταν πλούσιοι. Γιατί να κάνει πόλεμο ο πλούσιος; Δεν έχει να κερδίσει τίποτα. Τί πιο φυσικό να προσφεύγουν σ' αυτόν οι φτωχοί, οι υφιστάμενοι την εκμετάλλευση και οι καταπιεσμένοι, αφού δεν έχουν άλλο να χάσουν εκτός από τα δεσμά τους; Ο δρόμος της ειρήνης, υποστηρίζεται, είναι ο δρόμος που οδηγεί προς τον πλούτο.

Αυτή η επικρατούσα, στην εποχή μας, άποψη ασκεί μια σχεδόν ακαταμάχητη γοητεία, επειδή συνεπάγεται πως όσο γρηγορότερα εκπληρώνεται μια επιθυμία τόσο πιο σίγουρα κατακτάται η επόμενη. Κι αυτό είναι διπλά ελκυστικό γιατί αντιπαρέρχεται πλήρως το όλο ζήτημα της ηθικής: δεν υπάρχει ανάγκη να απαρνηθεί ή να θυσιάσει

άλλους, πως το θεμιτό είναι αθέμιτο και το αθέμιτο θεμιτό· γιατί το αθέμιτο είναι χρήσιμο, ενώ το θεμιτό δεν είναι. Η απληστία, η δολιότητα και η δυσπιστία θα πρέπει να παραμείνουν για λίγο ακόμη οι θεοί μας. Επειδή αυτοί και μόνο αυτοί μπορούν να μας οδηγήσουν έξω από τη σκοτεινή σήραγγα της οικονομικής ένδειας στο φως της ημέρας».

[...] Σε κάθε περίπτωση το μήνυμα του Keynes είναι αρκετά ξεκάθαρο. Προσέξτε! Οι ηθικοί φραγμοί όχι μόνο δεν χρειάζονται, αλλά συνιστούν ένα πραγματικό εμπόδιο, «επειδή το αθέμιτο είναι χρήσιμο και το θεμιτό όχι». Δεν έφτασε ακόμη ο καιρός της αρετής. Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι στρωμένος με κακές προθέσεις.

Θα περάσω τώρα στην εξέταση αυτής της πρότασης, η οποία μπορεί να διαιρεθεί σε τρία μέρη:

Πρώτο: ότι η καθολική ευημερία είναι δυνατή.

Δεύτερο: ότι η επίτευξή της είναι δυνατή με βάση την υλιστική φιλοσοφία «ας πλουτίσουμε».

Τρίτο: ότι αυτός είναι ο δρόμος για την ειρήνη.

Το ερώτημα που θα πάρω ως αφετηρία της έρευνάς μου είναι προφανώς το εξής: υπάρχουν αρκετά αγαθά ώστε να τα φέρνουμε βόλτα; Επ' αυτού προκύπτει αμέ-

Πήρα τα καύσιμα μόνο σαν παράδειγμα για να επεξηγήσω μια πολύ απλή θέση: ότι η οικονομική ανάπτυξη, που από πλευράς οικονομίας, φυσικής, χημείας και τεχνολογίας φαίνεται απεριόριστη, αναγκαστικά θα καταλήξει σε αδιέξοδο αν ειδωθεί από τη σκοπιά των περιβαλλοντικών επιστημών. Μια στάση ζωής που επιζητά εκπλήρωση στο μονόπλευρο κυνηγητό του πλούτου –κοντολογίς τον υλισμό– δεν χωρά σε αυτό τον κόσμο, γιατί δεν εμπεριέχει καμμία περιοριστική αρχή, μολονότι το περιβάλλον μέσα στο οποίο υφίσταται είναι αυστηρά περιορισμένο. Ήδη το περιβάλλον πασχίζει να μας δώσει να καταλάβουμε πως ορισμένες από τις πιέσεις που δέχεται είναι υπερβολικές. Εκεί που «λύνεται» το ένα πρόβλημα, δέκα καινούργια αναφύονται σαν αποτέλεσμα αυτής της πρώτης «λύσης». Όπως τόνιζε ο καθηγητής Barry Commoner, **τα νέα προβλήματα δεν αποτελούν απόρροια κάποιας συμπτωματικής αποτυχίας, αλλά των επιτευγμάτων της τεχνολογίας**.

Εδώ ωστόσο, για άλλη μια φορά, πολλοί θα επιμείνουν να συζητηθούν αυτά τα θέματα αποκλειστικά πάνω στη βάση της αισιοδοξίας και της απαισιοδοξίας, ενώ οι ίδιοι θα περηφανεύονται και θα αισιοδοξούν πως «η επιστήμη θα βρει το δρόμο». Θα μπορούσαν να έχουν δίκιο μονάχα στην περίπτωση, θα έλεγα, που υπάρχει μια συνειδητή και θεμελιώδης αλλαγή στην *κατεύθυνση* της επιστημονικής προσπάθειας. Η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας τα τελευταία εκατό –και πλέον– χρόνια ήταν τέτοια που οι κίνδυνοι πολλαπλασιάστηκαν ταχύτερα από τις ευκαιρίες...

Βρίσκουμε, λοιπόν, πως η ιδέα μιας απεριόριστης οικονομικής ανάπτυξης, όλο και μεγαλύτερης ώσπου να επέλθει κορεσμός σε πλούτο, χρειάζεται να τεθεί σοβαρά σε αμφισβήτηση αν μη τι άλλο ως προς δύο παραμέτρους: την διαθεσιμότητα των βασικών πλουτοπαραγωγικών πηγών και, εναλλακτικά ή επί πλέον, την ικανότητα του περιβάλλοντος να ανταπεξέλθει στο μέγεθος της ενεχόμενης παρέμβασης. Αυτά σε ότι αφορά την φυσική-υλική όψη του θέματος. Ας περάσουμε τώρα σε κάποιες όχι και τόσο υλικές όψεις.

Δεν χωράει αμφιβολία πως η ιδέα του πλουτισμού του ατόμου ασκεί μια ισχυρή έλξη στην ανθρώπινη φύση. Ο Keynes, στο δοκίμιο από το οποίο παρέθεσα ήδη αποσπάσματα, μας συμβουλεύει πως δεν είναι ακόμα καιρός για

Το σύστημα της φύσης, της οποίας ο άνθρωπος είναι τμήμα, τείνει να είναι αυτο-εξισορροπούμενο, αυτο-ρυθμιζόμενο, αυτο-καθαριζόμενο. Όχι, όμως, με την τεχνολογία.

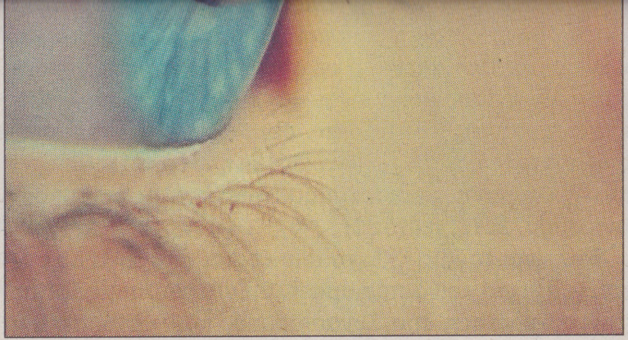
E. F. Schumacher

Στην εποχή μας επικρατεί η άποψη πως το πιο γερό θεμέλιο της ειρήνης θα ήταν η καθολική ευημερία. Μάταια θα αναζητήσει κανείς ιστορικές μαρτυρίες, πως κατά κύριο λόγο οι πλούσιοι υπήρξαν ειρηνικότεροι απ' τους φτωχούς, αν και σε αυτό θα μπορούσε κανείς να αντιτάξει πως ποτέ δεν αισθάνθηκαν ασφαλείς απέναντι στους φτωχούς· πως η επιθετικότητά τους πήγαζε απ' το φόβο και πως τα πράγματα θα ήταν εντελώς διαφορετικά αν όλοι ήταν πλούσιοι. Γιατί να κάνει πόλεμο ο πλούσιος; Δεν έχει να κερδίσει τίποτα. Τί πιο φυσικό να προσφεύγουν σ' αυτόν οι φτωχοί, οι υφιστάμενοι την εκμετάλλευση και οι καταπιεσμένοι, αφού δεν έχουν άλλο να χάσουν εκτός από τα δεσμά τους; Ο δρόμος της ειρήνης, υποστηρίζεται, είναι ο δρόμος που οδηγεί προς τον πλούτο.

Αυτή η επικρατούσα, στην εποχή μας, άποψη ασκεί μια σχεδόν ακαταμάχητη γοητεία, επειδή συνεπάγεται πως όσο γρηγορότερα εκπληρώνεται μια επιθυμία τόσο πιο σίγουρα κατακτάται η επόμενη. Κι αυτό είναι διπλά ελκυστικό γιατί αντιπαρέρχεται πλήρως το όλο ζήτημα της ηθικής: δεν υπάρχει ανάγκη να απαρνηθεί ή να θυσιάσει κάποιος το παραμικρό· αντίθετα! Διαθέτουμε επιστήμη και τεχνολογία που μπορούν να μας βοηθήσουν να προχωρήσουμε στο δρόμο της ειρήνης και της αφθονίας, με την προϋπόθεση ότι δεν θα συμπεριφερόμαστε με ηλιθιότητα και παραλογισμό, σκίζοντας εμείς οι ίδιοι τις σάρκες μας. Το μήνυμα για τους φτωχούς και τους δυσαρεστημένους είναι να μην αδημονούν ούτε να σκοτώνουν τις χρυσοφόρες όρνιθες, που σίγουρα κάποια στιγμή θα γεννήσουν και γι' αυτούς χρυσά αυγά! Και το μήνυμα για τους πλούσιους είναι πως πρέπει να επιδεικνύουν περισσότερη ευφυΐα και από καιρού εις καιρόν να συντρέχουν τους φτωχούς, μιας κι αυτός είναι ο τρόπος για να γίνουν ακόμη πλουσιότεροι.

Ο Gandhi αναφερόταν υποτιμητικά για το «όνειρο τόσο τέλειων συστημάτων που κανείς να μην χρειάζεται να είναι καλός».[...]

Αντί του Gandhi, δεν είναι προτιμότερο να ακούσουμε κάποιον από τους πιο επιφανείς οικονομολόγους του αι-

άλλους, πως το θεμιτό είναι αθέμιτο και το αθέμιτο θεμιτό· γιατί το αθέμιτο είναι χρήσιμο, ενώ το θεμιτό δεν είναι. Η απληστία, η δολιότητα και η δυσπιστία θα πρέπει να παραμείνουν για λίγο ακόμη οι θεοί μας. Επειδή αυτοί και μόνο αυτοί μπορούν να μας οδηγήσουν έξω από τη σκοτεινή σήραγγα της οικονομικής ένδειας στο φως της ημέρας».

[...] Σε κάθε περίπτωση το μήνυμα του Keynes είναι αρκετά ξεκάθαρο. Προσέξτε! Οι ηθικοί φραγμοί όχι μόνο δεν χρειάζονται, αλλά συνιστούν ένα πραγματικό εμπόδιο, «επειδή το αθέμιτο είναι χρήσιμο και το θεμιτό όχι». Δεν έφτασε ακόμη ο καιρός της αρετής. Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι στρωμένος με κακές προθέσεις.

Θα περάσω τώρα στην εξέταση αυτής της πρότασης, η οποία μπορεί να διαιρεθεί σε τρία μέρη:

Πρώτο: ότι η καθολική ευημερία είναι δυνατή.

Δεύτερο: ότι η επίτευξή της είναι δυνατή με βάση την υλιστική φιλοσοφία «ας πλουτίσουμε».

Τρίτο: ότι αυτός είναι ο δρόμος για την ειρήνη.

Το ερώτημα που θα πάρω ως αφετηρία της έρευνάς μου είναι προφανώς το εξής: υπάρχουν αρκετά αγαθά ώστε να τα φέρνουμε βόλτα; Επ' αυτού προκύπτει αμέσως μια σοβαρή δυσκολία: Τι σημαίνει «αρκετά»; Ποιός μπορεί να το πει; Όχι βέβαια ο οικονομολόγος που ανακηρύσσει την «οικονομική ανάπτυξη» ως υπέρτατη όλων των αξιών, αδυνατώντας να συλλάβει την έννοια του «αρκετά». Υπάρχουν κοινωνίες φτωχές που έχουν πραγματικά ελάχιστα· όμως η πλούσια κοινωνία που θα πει: «Έως εδώ, φτάνει! Έχουμε αρκετά», δεν υπάρχει.

Ας ξεχάσουμε προς στιγμήν αυτό το «αρκετά» και ας αρκεστούμε να εξερευνήσουμε την αύξηση της ζήτησης στις παγκόσμιες πλουτοπαραγωγικές πηγές, που ανέρχεται καθώς ο καθένας απλά προσπαθεί να αποκτήσει «περισσότερα»...

Παίρνοντας σαν βάση μιαν αρκετά ήπια πληθυσμιακή αύξηση των «πλουσίων» και μια διπλάσια σε ποσοστό πληθυσμιακή αύξηση των «φτωχών»... [ένας διερευνητικός υπολογισμός της χρήσης των καυσίμων μάς το αποκαλύπτει] είναι οι «πλούσιοι» και όχι οι «φτωχοί» εκείνοι που προκαλούν τη μεγαλύτερη ζημιά...

Ήδη το περιβάλλον πασχίζει να μας δώσει να καταλάβουμε πως ορισμένες από τις πιέσεις που δέχεται είναι υπερβολικές. Εκεί που «λύνεται» το ένα πρόβλημα, δέκα καινούργια αναφύονται σαν αποτέλεσμα αυτής της πρώτης «λύσης». Όπως τόνιζε ο καθηγητής Barry Commoner, **τα νέα προβλήματα δεν αποτελούν απόρροια κάποιας συμπτωματικής αποτυχίας, αλλά των επιτευγμάτων της τεχνολογίας**.

Εδώ ωστόσο, για άλλη μια φορά, πολλοί θα επιμείνουν να συζητηθούν αυτά τα θέματα αποκλειστικά πάνω στη βάση της αισιοδοξίας και της απαισιοδοξίας, ενώ οι ίδιοι θα περηφανεύονται και θα αισιοδοξούν πως «η επιστήμη θα βρει το δρόμο». Θα μπορούσαν να έχουν δίκιο μονάχα στην περίπτωση, θα έλεγα, που υπάρχει μια συνειδητή και θεμελιώδης αλλαγή στην *κατεύθυνση* της επιστημονικής προσπάθειας. Η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας τα τελευταία εκατό –και πλέον– χρόνια ήταν τέτοια που οι κίνδυνοι πολλαπλασιάστηκαν ταχύτερα από τις ευκαιρίες...

Βρίσκουμε, λοιπόν, πως η ιδέα μιας απεριόριστης οικονομικής ανάπτυξης, όλο και μεγαλύτερης ώσπου να επέλθει κορεσμός σε πλούτο, χρειάζεται να τεθεί σοβαρά σε αμφισβήτηση αν μη τι άλλο ως προς δύο παραμέτρους: την διαθεσιμότητα των βασικών πλουτοπαραγωγικών πηγών και, εναλλακτικά ή επί πλέον, την ικανότητα του περιβάλλοντος να ανταπεξέλθει στο μέγεθος της ενεχόμενης παρέμβασης. Αυτά σε ότι αφορά την φυσική-υλική όψη του θέματος. Ας περάσουμε τώρα σε κάποιες όχι και τόσο υλικές όψεις.

Δεν χωράει αμφιβολία πως η ιδέα του πλουτισμού του ατόμου ασκεί μια ισχυρή έλξη στην ανθρώπινη φύση. Ο Keynes, στο δοκίμιο από το οποίο παρέθεσα ήδη αποσπάσματα, μας συμβουλεύει πως δεν είναι ακόμα καιρός για «επιστροφή σε κάποιες από τις πιο θετικές και σταθερές αρχές της θρησκείας και της παραδοσιακής αρετής, όπου η απληστία είναι ανήθικη, η τοκογλυφία καταδικάζεται και η φιλοχρηματία θεωρείται απεχθής».

Η οικονομική πρόοδος, συμβούλευε, γίνεται εφικτή μόνο αν ενεργοποιήσουμε τα ισχυρά ανθρώπινα ορμέμφυτα της ιδιοτέλειας, απέναντι στα οποία τόσο η θρησκεία όσο και η παραδοσιακή σοφία σε όλο τον κόσμο μας προτρέπουν να αντιστεκόμαστε. Η σύγχρονη οικονομία έχει σαν κινητήρια δύναμη μια φρενήρη απληστία συνοδευόμενη από ένα όργιο φθόνου, χαρακτηριστικά που δεν είναι τυχαία, αφού αποτελούν τις πρωταρχικές αιτίες της επιτυχούς της εξάπλωσης. Το ερώτημα είναι κατά πόσον αυτού του είδους τα αίτια μπορούν να είναι επί μακρόν αποτελεσματικά ή κλείνουν εντός τους τα σπέρματα της καταστροφής. Υποστηρίζοντας ο Keynes πως το «αθέμιτο είναι χρήσιμο ενώ το θεμιτό όχι», εκφέρει μια κρίση που ενδέχεται να είναι σωστή ή λαθεμένη ή να φαίνεται

αισθάνθηκαν ασφαλείς απέναντι στους φτωχούς· πως η επιθετικότητά τους πήγαζε απ' το φόβο και πως τα πράγματα θα ήταν εντελώς διαφορετικά αν όλοι ήταν πλούσιοι. Γιατί να κάνει πόλεμο ο πλούσιος; Δεν έχει να κερδίσει τίποτα. Τί πιο φυσικό να προσφεύγουν σ' αυτόν οι φτωχοί, οι υφιστάμενοι την εκμετάλλευση και οι καταπιεσμένοι, αφού δεν έχουν άλλο να χάσουν εκτός από τα δεσμά τους; Ο δρόμος της ειρήνης, υποστηρίζεται, είναι ο δρόμος που οδηγεί προς τον πλούτο.

Αυτή η επικρατούσα, στην εποχή μας, άποψη ασκεί μια σχεδόν ακαταμάχητη γοητεία, επειδή συνεπάγεται πως όσο γρηγορότερα εκπληρώνεται μια επιθυμία τόσο πιο σίγουρα κατακτάται η επόμενη. Κι αυτό είναι διπλά ελκυστικό γιατί αντιπαρέρχεται πλήρως το όλο ζήτημα της ηθικής: δεν υπάρχει ανάγκη να απαρνηθεί ή να θυσιάσει κάποιος το παραμικρό· αντίθετα! Διαθέτουμε επιστήμη και τεχνολογία που μπορούν να μας βοηθήσουν να προχωρήσουμε στο δρόμο της ειρήνης και της αφθονίας, με την προϋπόθεση ότι δεν θα συμπεριφερόμαστε με ηλιθιότητα και παραλογισμό, σκίζοντας εμείς οι ίδιοι τις σάρκες μας. Το μήνυμα για τους φτωχούς και τους δυσαρεστημένους είναι να μην αδημονούν ούτε να σκοτώνουν τις χρυσοφόρες όρνιθες, που σίγουρα κάποια στιγμή θα γεννήσουν και γι' αυτούς χρυσά αυγά! Και το μήνυμα για τους πλούσιους είναι πως πρέπει να επιδεικνύουν περισσότερη ευφυΐα και από καιρού εις καιρόν να συντρέχουν τους φτωχούς, μιας κι αυτός είναι ο τρόπος για να γίνουν ακόμη πλουσιότεροι.

Ο Gandhi αναφερόταν υποτιμητικά για το «όνειρο τόσο τέλειων συστημάτων που κανείς να μην χρειάζεται να είναι καλός».[...]

Αντί του Gandhi, δεν είναι προτιμότερο να ακούσουμε κάποιον από τους πιο επιφανείς οικονομολόγους του αιώνα μας, τον μεγάλο Λόρδο Keynes; Το 1930, εν μέσω της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, αισθάνθηκε την ανάγκη να συλλογιστεί τις «οικονομικές δυνατότητες για τα εγγόνια μας», συμπεραίνοντας πως μπορεί να μην ήταν και τόσο μακριά η μέρα που ο καθένας θα ήταν πλούσιος. Τότε, είπε, «για άλλη μια φορά θα εκτιμήσουμε και θα θέσουμε τους σκοπούς πάνω από τα μέσα προτιμώντας το καλό από το χρήσιμο».

«Αλλά, προσέξτε», συνέχισε, «δεν ήρθε ακόμη ο καιρός για όλα αυτά. Για άλλα εκατό χρόνια τουλάχιστον χρειάζεται να υποκρινόμαστε απέναντι στον εαυτό μας και τους σκοτεινή σήραγγα της οικονομικής ένδειας στο φως της ημέρας».

[...] Σε κάθε περίπτωση το μήνυμα του Keynes είναι αρκετά ξεκάθαρο. Προσέξτε! Οι ηθικοί φραγμοί όχι μόνο δεν χρειάζονται, αλλά συνιστούν ένα πραγματικό εμπόδιο, «επειδή το αθέμιτο είναι χρήσιμο και το θεμιτό όχι». Δεν έφτασε ακόμη ο καιρός της αρετής. Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι στρωμένος με κακές προθέσεις.

Θα περάσω τώρα στην εξέταση αυτής της πρότασης, η οποία μπορεί να διαιρεθεί σε τρία μέρη:

Πρώτο: ότι η καθολική ευημερία είναι δυνατή.

Δεύτερο: ότι η επίτευξή της είναι δυνατή με βάση την υλιστική φιλοσοφία «ας πλουτίσουμε».

Τρίτο: ότι αυτός είναι ο δρόμος για την ειρήνη.

Το ερώτημα που θα πάρω ως αφετηρία της έρευνάς μου είναι προφανώς το εξής: υπάρχουν αρκετά αγαθά ώστε να τα φέρνουμε βόλτα; Επ' αυτού προκύπτει αμέσως μια σοβαρή δυσκολία: Τι σημαίνει «αρκετά»; Ποιός μπορεί να το πει; Όχι βέβαια ο οικονομολόγος που ανακηρύσσει την «οικονομική ανάπτυξη» ως υπέρτατη όλων των αξιών, αδυνατώντας να συλλάβει την έννοια του «αρκετά». Υπάρχουν κοινωνίες φτωχές που έχουν πραγματικά ελάχιστα· όμως η πλούσια κοινωνία που θα πει: «Έως εδώ, φτάνει! Έχουμε αρκετά», δεν υπάρχει.

Ας ξεχάσουμε προς στιγμήν αυτό το «αρκετά» και ας αρκεστούμε να εξερευνήσουμε την αύξηση της ζήτησης στις παγκόσμιες πλουτοπαραγωγικές πηγές, που ανέρχεται καθώς ο καθένας απλά προσπαθεί να αποκτήσει «περισσότερα»...

Παίρνοντας σαν βάση μιαν αρκετά ήπια πληθυσμιακή αύξηση των «πλουσίων» και μια διπλάσια σε ποσοστό πληθυσμιακή αύξηση των «φτωχών»... [ένας διερευνητικός υπολογισμός της χρήσης των καυσίμων μάς το αποκαλύπτει] είναι οι «πλούσιοι» και όχι οι «φτωχοί» εκείνοι που προκαλούν τη μεγαλύτερη ζημιά...

Είναι ξεκάθαρο ότι οι πλούσιοι έχουν βαλθεί να καρπωθούν μια και καλή την «προίκα» που παρέλαβε ο κόσμος σε σχετικά φτηνά και απλά καύσιμα. Η συνεχής οικονομική ανάπτυξη τούς υπαγορεύει να προβάλλουν όλο και πιο υπερφίαλες αξιώσεις, με αποτέλεσμα τα φτηνά και απλά καύσιμα της οικουμένης να ακριβαίνουν και να σπανίζουν, πολύ πριν οι φτωχές χώρες αποκτήσουν τον πλούτο, την εκπαίδευση, την βιομηχανική τεχνογνωσία και την συγκέντρωση του κεφαλαίου που χρειάζεται για την εφαρμογή της χρήσης εναλλακτικών καυσίμων σε οποιαδήποτε αξιόλογη κλίμακα...

τεχνολογίας τα τελευταία εκατό –και πλέον– χρόνια ήταν τέτοια που οι κίνδυνοι πολλαπλασιάστηκαν ταχύτερα από τις ευκαιρίες...

Βρίσκουμε, λοιπόν, πως η ιδέα μιας απεριόριστης οικονομικής ανάπτυξης, όλο και μεγαλύτερης ώσπου να επέλθει κορεσμός σε πλούτο, χρειάζεται να τεθεί σοβαρά σε αμφισβήτηση αν μη τι άλλο ως προς δύο παραμέτρους: την διαθεσιμότητα των βασικών πλουτοπαραγωγικών πηγών και, εναλλακτικά ή επί πλέον, την ικανότητα του περιβάλλοντος να ανταπεξέλθει στο μέγεθος της ενδεχόμενης παρέμβασης. Αυτά σε ότι αφορά την φυσική-υλική όψη του θέματος. Ας περάσουμε τώρα σε κάποιες όχι και τόσο υλικές όψεις.

Δεν χωράει αμφιβολία πως η ιδέα του πλουτισμού του ατόμου ασκεί μια ισχυρή έλξη στην ανθρώπινη φύση. Ο Keynes, στο δοκίμιο από το οποίο παρέθεσα ήδη αποσπάσματα, μας συμβουλεύει πως δεν είναι ακόμα καιρός για «επιστροφή σε κάποιες από τις πιο θετικές και σταθερές αρχές της θρησκείας και της παραδοσιακής αρετής, όπου η απληστία είναι ανήθικη, η τοκογλυφία καταδικάζεται και η φιλοχρηματία θεωρείται απεχθής».

Η οικονομική πρόοδος, συμβούλευε, γίνεται εφικτή μόνο αν ενεργοποιήσουμε τα ισχυρά ανθρώπινα ορμέμφυτα της ιδιοτέλειας, απέναντι στα οποία τόσο η θρησκεία όσο και η παραδοσιακή σοφία σε όλο τον κόσμο μας προτρέπουν να αντιστεκόμαστε. Η σύγχρονη οικονομία έχει σαν κινητήρια δύναμη μια φρενήρη απληστία συνοδευόμενη από ένα όργιο φθόνου, χαρακτηριστικά που δεν είναι τυχαία, αφού αποτελούν τις πρωταρχικές αιτίες της επιτυχούς της εξάπλωσης. Το ερώτημα είναι κατά πόσον αυτού του είδους τα αίτια μπορούν να είναι επί μακρόν αποτελεσματικά ή κλείνουν εντός τους τα σπέρματα της καταστροφής. Υποστηρίζοντας ο Keynes πως το «αθέμιτο είναι χρήσιμο ενώ το θεμιτό όχι», εκφέρει μια κρίση που ενδέχεται να είναι σωστή ή λαθεμένη ή να φαίνεται σωστή βραχυπρόθεσμα και να αποδεικνύεται εσφαλμένη μακροπρόθεσμα. Ποια είναι η αλήθεια;

Πιστεύω πως υπάρχουν πια αρκετά στοιχεία που αποδεικνύουν πως μια τέτοια κρίση είναι λαθεμένη από μια άμεση όσο και πρακτική άποψη. Η συστηματική καλλιέργεια των ανθρώπινων ελαττωμάτων, όπως είναι η απληστία και ο φθόνος, φέρει σαν αναπόφευκτη συνέπεια ούτε λίγο ούτε πολύ την κατάρρευση του στοιχείου της διάνοιας. Ο άνθρωπος που υποκινείται από την απληστία ή τον φθόνο χάνει την ικανότητα να βλέπει τα πράγματα όπως πραγματικά είναι, στην σφαιρικότητα και την

ολότητά τους κι έτσι οί ίδιες οι επιτυχίες του καταντούν αποτυχίες. Αν ολόκληρες κοινωνίες μολυνθούν από αυτά τα ελαττώματα, μπορεί όντως να καταδεικνύουν καταπληκτικά επιτεύγματα, ενώ από την άλλη θα καθίστανται όλο και πιο ανίκανες να επιλύουν τα πιο ουσιώδη προβλήματα καθημερινής διαβίωσης. Το ακαθάριστο εθνικό προϊόν μπορεί να αυξάνεται ταχύτατα, σύμφωνα όμως με τις μετρήσεις των στατιστικολόγων κι όχι σύμφωνα με τις εμπειρίες των πραγματικών ανθρώπων, που βιώνουν το άγχος μιας αυξανόμενης απογοήτευσης, αλλοτρίωσης, ανασφάλειας κ.ο.κ. Ύστερα από λίγο ακόμη και το ακαθάριστο εθνικό προϊόν δεν θα μπορεί να αυξηθεί περισσότερο, όχι λόγω κάποιας επιστημονικής ή τεχνολογικής αποτυχίας, αλλά εξ αιτίας της υφέρπουσας παράλυσης από την α-συν-εργασία, εκφρασμένης με διάφορες τάσεις φυγής, όχι μόνο από πλευράς των υφιστάμενων την καταπίεση και την εκμετάλλευση, αλλά και από τις κατ' εξοχήν προνομιούχες ομάδες...

Αυτό που υποστηρίζω είναι, πως τα θεμέλια της ειρήνης δεν χτίζονται με την καθολική ευημερία, με την έννοια που της προσδίδουμε σήμερα, αφού μια τέτοια ευημερία επιτυγχάνεται, εάν βέβαια είναι ποτέ δυνατόν να επιτευχθεί, μόνον υποδαυλίζοντας ορμές της ανθρώπινης φύσης, όπως η απληστία και ο φθόνος, οι οποίες είναι καταστρεπτικές για την διανόηση, την ευτυχία, τη γαλήνη και συνεπώς την ειρήνη στον άνθρωπο. Πιθανότατα οι πλούσιοι είναι εκείνοι που πολύ περισσότερο απ' ότι οι ενδεείς, θεωρούν την ειρήνη σαν ανεκτίμητο θησαυρό, άπαξ βέβαια και αυτή συνοδεύεται από το αίσθημα της ασφάλειας, γεγονός που από μόνο του συνιστά σχήμα οξύμωρο. Η ευμάρειά τους συνδέεται με τις υπέρμετρα μεγάλες αξιώσεις τους στις περιορισμένες πηγές πλούτου που διαθέτει ο πλανήτης κι αυτό τους οδηγεί σε μια πορεία αναπόφευκτης σύγκρουσης, όχι κυρίως με τους φτωχούς (που είναι αδύναμοι και ανυπεράσπιστοι), όσο με τους άλλους πλούσιους.

Εν συντομία μπορούμε σήμερα να ισχυριστούμε πως ο άνθρωπος παραείναι έξυπνος ώστε να μπορεί να επιβιώνει χωρίς γνώση. Κανείς δεν εργάζεται πραγματικά για την ειρήνη, εκτός κι αν εργάζεται πρώτα και κύρια για την αποκατάσταση της γνώσης. Η θέση πως το «αθέμιτο είναι χρήσιμο ενώ το θεμιτό όχι» βρίσκεται στον αντίποδα της γνώσης. Η ελπίδα πως η επιδίωξη της αγαθότητας και της αρετής μπορεί να αναβληθεί μέχρι την επίτευξη της καθολικής ευημερίας και πως με την ακλόνητη επιδίωξη του πλούτου, χωρίς να μας απασχολούν πνευματικά και ηθικά ζητήματα, θα μπορέσουμε να εγκαθιδρύσουμε την ειρήνη στη γη, είναι μια μη ρεαλιστική, μη επιστημονική και παράλογη ελπίδα.

...

Ο Γκάντι είχε μιλήσει περιφρονητικά για τα «συστήματα που είναι τόσο τέλεια, που κανείς δε χρειάζεται να είναι καλός». Δεν είναι όμως ακριβώς αυτό το όνειρο που μπορούμε να υλοποιήσουμε στην πραγματικότητα με τα θαυμαστά εργαλεία της επιστήμης και της τεχνολογίας; Γιατί να ψάχνουμε για αρετές, που ο άνθρωπος ίσως ποτέ δεν θα αποκτήσει, όταν το μόνο που χρειάζεται είναι η επιστημονική ορθολογικότητα και η τεχνική επάρκεια;

Αντί να ακούμε τον Γκάντι, μάλλον τείνουμε να ακολουθήσουμε έναν από τους πιο σημαίνοντες οικονομολόγους του αιώνα μας, τον μεγάλο Λόρδο Κέυνς. Το 1930, την εποχή της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, ωθήθηκε να ασχοληθεί με τις «οικονομικές δυνατότητες για τα εγγόνια μας» και κατέληξε ότι μπορεί να μην είναι μακριά η μέρα που όλοι θα είναι πλούσιοι. Τότε, είπε, «θα επανέλθουμε για μια ακόμη φορά σε μερικές από τις πιο σίγουρες και βέβαιες αρχές της θρησκείας και της παραδοσιακής αρετής — ότι η φιλαργυρία είναι βίτσιο, ότι η επιδίωξη του τοκογλυφικού κέρδους είναι ένα αδίκημα και ότι η αγάπη του χρήματος είναι αξιοκατάκριτη...».

...

Πώς θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην πράξη αυτή η θεωρία; ... Επομένως, δεν πρέπει να μας ενδιαφέρει μόνο η μείωση του όγκου της εργασίας, αλλά πρωτίστως... να μπορούμε να επιλέξουμε μεθόδους και εξοπλισμό που είναι:

* αρκετά φτηνά, ώστε να είναι προσβάσιμα πρακτικά σε όλους
* κατάλληλα για εφαρμογές μικρής κλίμακας και
* συμβατά με την ανάγκη του ανθρώπου για δημιουργικότητα.

Από αυτά τα τρία χαρακτηριστικά γεννιέται η μη-βία και η σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και στη φύση, που εγγυάται τη μονιμότητα. Αν παραμελήσουμε έστω κι ένα από αυτά, τότε τα πράγματα σίγουρα θα πάνε στραβά. Ας τα εξετάσουμε ένα προς ένα.

Μέθοδοι και εξοπλισμός τόσο φτηνοί ώστε να είναι προσβάσιμοι πρακτικά σε όλους. Σίγουρα δεν χρειάζεται να υποθέσουμε ότι ζούμε σε ένα κόσμο όπου η τεχνική πρόοδος θα σταματήσει... Ο Γκάντι δεν ήταν ενάντια στις μηχανές· «Αυτό που αντιτίθεμαι», είπε, «είναι η μανία για μηχανές... Θέλω να σώσω τον χρόνο και την ενέργεια, όχι για ένα κομμάτι της ανθρωπότητας, αλλά για όλους. Θέλω η συγκέντρωση του πλούτου, όχι στα χέρια λίγων, αλλά στα χέρια όλων». Και συνέχισε: «Φτάνουμε στο σημείο να

νοιώθουμε την ανάγκη για μηχανές, είναι σίγουρο πως θα τις αποκτήσουμε. Κάθε μηχανή που θα βοηθούσε τον καθένα έχει τη θέση της», είπε, «κι εντούτοις δεν πρέπει να υπάρχει θέση για μηχανές που συγκεντρώνουν τη δύναμη στα χέρια λίγων, μετατρέποντας τις μάζες σε απλούς φροντιστές μηχανών, αν δεν τους στερούν και αυτή την ίδια τη δουλειά.»

«Αν υποτεθεί πως εφευρέτες και μηχανικοί», παρατηρούσε ο Aldus Huxley, «αναλάμβαναν να παρέχουν στους απλούς ανθρώπους τα μέσα να «επιτελούν ωφέλιμο και ουσιαστικό έργο, ώστε άντρες και γυναίκες να μην εξαρτώνται από αφεντικά παρά να γίνονται οι ίδιοι εργοδότες του εαυτού τους ή μέλη μιας αυτοδιοικούμενης συνεργατικής ομάδας, που να δουλεύει τόσο για τις δικές της ανάγκες όσο και μιας τοπικής αγοράς... η διαφορετικά προσανατολισμένη αυτή πρόοδος [θα κατέληγε σε] μια βαθμιαία αποκέντρωση του πληθυσμού, της χρήσης του εδάφους, της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής, της πολιτικής και οικονομικής δύναμης». Άλλα πλεονεκτήματα, έλεγε ο Huxley, θα ήταν «μια ζωή πιο ανθρώπινη για τους περισσότερους, [...]και η ευλογία της απελευθέρωσης των ενηλίκων από τη σαχλή, φθοροποιό αγωγή που τους παρέχεται από τους φορείς της μαζικής παραγωγής καταναλωτικών αγαθών μέσω της διαφήμισης.»

[...] **Η δεύτερη προϋπόθεση** είναι η καταλληλότητα για εφαρμογές μικρής κλίμακας. Το πρόβλημα της «κλίμακας» αναλύεται εξαιρετικά και εμπεριστατωμένα από τον καθηγητή Leopold Kohr· η σημασία του σε ότι αφορά την οικονομία της διάρκειας είναι ολοφάνερη. Το φυσικό περιβάλλον κινδυνεύει πάντα λιγότερο από μικρής κλίμακας έργα, οσοδήποτε πολλά κι αν είναι, παρά από έργα μεγάλης κλίμακας, γιατί απλούστατα η επίδραση καθενός από τα πρώτα είναι μηδαμινή σε σύγκριση με τις αναπλαστικές δυνάμεις της φύσης. Μέσα στο μικρό ενυπάρχει σοφία, έστω και μόνο εξ αιτίας του γεγονότος ότι η ανθρώπινη γνώση από μόνη της είναι μικρή και αποσπασματική και στηρίζεται μάλλον στον πειραματισμό παρά στην κατανόηση. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος συνεχίζει να προκύπτει από την αλόγιστη εφαρμογή σε τεράστια κλίμακα αποσπασματικής γνώσης, όπως βλέπουμε να συμβαίνει σήμερα με την εφαρμογή της πυρηνικής ενέργειας, της νέας χημείας στη γεωργία, στην τεχνολογία των μεταφορών και σε αμέτρητες άλλες περιπτώσεις.

Μολονότι ακόμη και οι μικρές κοινότητες είναι ορισμένες φορές υπαίτιες για την πρόκληση κάποιας σοβαρής διάβρωσης, σαν αποτέλεσμα γενικότερα της άγνοιας, τούτο είναι αμελητέο μπροστά στις καταστροφές που προκαλούν τεράστια συγκροτήματα με κίνητρο την απληστία, τον φθόνο και το πάθος για εξουσία. Είναι λίγο-πολύ προφανές πως άνθρωποι οργανωμένοι σε μικρές μονάδες φροντίζουν καλύτερα το χωράφι τους ή τους όποιους άλλους φυσικούς πόρους απ' ότι οι ανώνυμες εταιρίες ή οι αρχομανείς κυβερνήσεις που έχουν πείσει τον εαυτό τους πως ολόκληρο το σύμπαν αποτελεί κληρονομιά και νόμιμο τσιφλίκι τους.

Η τρίτη προϋπόθεση –πως οι μέθοδοι και τα μηχανήματα πρέπει να αφήνουν μεγάλο περιθώριο για ανθρώπινη δημιουργία– είναι ίσως και η σπουδαιότερη απ' όλες. Τα τελευταία εκατό χρόνια κανένας δεν έχει μιλήσει σε τόσο έντονο και προειδοποιητικό τόνο αναφορικά με αυτό το θέμα όσο οι Ποντίφικες της Ρώμης. Τί θα απογίνει ο άνθρωπος αν η παραγωγική διαδικασία αφαιρέσει από την εργασία κάθε ίχνος ανθρωπιάς, καταντώντάς την μια σκέτη μηχανική δραστηριότητα; Ο ίδιος ο εργάτης μετατρέπεται σε κακέκτυπο μιας ελεύθερης ύπαρξης.

«Κι έτσι η χειρωνακτική εργασία», έλεγε ο πάπας Πίος ΙΑ', «που ακόμη και μετά το προπατορικό αμάρτημα η Θεία Πρόνοια όρισε να είναι για το καλό του σώματος και της ψυχής του ανθρώπου, σε πολλές περιπτώσεις έχει εκφυλιστεί σε όργανο διαστροφής· γιατί από το εργοστάσιο μπορεί η άψυχη ύλη να εξέρχεται βελτιωμένη, όμως εκεί οι άνθρωποι διαφθείρονται και εξαχρειώνονται».

Και πάλι το θέμα είναι τόσο μεγάλο που δεν μπορώ παρά απλά να το θίξω. Αυτό που χρειάζεται πάνω από οτιδήποτε άλλο είναι μια ορθή φιλοσοφική άποψη για την εργασία, ώστε η εργασία να νοείται όχι όπως έχει καταντήσει πραγματικά, δηλαδή σαν μια απάνθρωπη αγγαρεία που θα πρέπει να αντικατασταθεί από την αυτοματοποίηση, αλλά σαν κάτι που «η Θεία Πρόνοια θέσπισε για το καλό του σώματος και της ψυχής του ανθρώπου». Παράλληλα με την οικογένεια, η εργασία και οι σχέσεις που δημιουργούνται στον εργασιακό τομέα συνιστούν τα αληθινά θεμέλια της κοινωνίας. Αν τα θεμέλια είναι σαθρά, πως θα μπορέσει η κοινωνία να είναι υγιής; Και αν η κοινωνία νοσεί, πώς να μην εγκυμονεί κινδύνους για την ειρήνη;

«Ο πόλεμος», υποστήριζε η Dorothy L. Sayers, «είναι μια κρίση που πλήττει τις κοινωνίες όταν οι ιδέες από τις

τις εμπειρίες των πραγματικών ανθρώπων, που βιώνουν το άγχος μιας αυξανόμενης απογοήτευσης, αλλοτρίωσης, ανασφάλειας κ.ο.κ. Ύστερα από λίγο ακόμη και το ακαθάριστο εθνικό προϊόν δεν θα μπορεί να αυξηθεί περισσότερο, όχι λόγω κάποιας επιστημονικής ή τεχνολογικής αποτυχίας, αλλά εξ αιτίας της υφέρπουσας παράλυσης από την α-συν-εργασία, εκφρασμένης με διάφορες τάσεις φυγής, όχι μόνο από πλευράς των υφιστάμενων την καταπίεση και την εκμετάλλευση, αλλά και από τις κατ' εξοχήν προνομιούχες ομάδες...

Αυτό που υποστηρίζω είναι, πως τα θεμέλια της ειρήνης δεν χτίζονται με την καθολική ευημερία, με την έννοια που της προσδίδουμε σήμερα, αφού μια τέτοια ευημερία επιτυγχάνεται, εάν βέβαια είναι ποτέ δυνατόν να επιτευχθεί, μόνον υποδαυλίζοντας ορμές της ανθρώπινης φύσης, όπως η απληστία και ο φθόνος, οι οποίες είναι καταστρεπτικές για την διανόηση, την ευτυχία, τη γαλήνη και συνεπώς την ειρήνη στον άνθρωπο. Πιθανότατα οι πλούσιοι είναι εκείνοι που πολύ περισσότερο απ' ότι οι ενδεείς, θεωρούν την ειρήνη σαν ανεκτίμητο θησαυρό, άπαξ βέβαια και αυτή συνοδεύεται από το αίσθημα της ασφάλειας, γεγονός που από μόνο του συνιστά σχήμα οξύμωρο. Η ευμάρειά τους συνδέεται με τις υπέρμετρα μεγάλες αξιώσεις τους στις περιορισμένες πηγές πλούτου που διαθέτει ο πλανήτης κι αυτό τους οδηγεί σε μια πορεία αναπόφευκτης σύγκρουσης, όχι κυρίως με τους φτωχούς (που είναι αδύναμοι και ανυπεράσπιστοι), όσο με τους άλλους πλούσιους.

Εν συντομία μπορούμε σήμερα να ισχυριστούμε πως ο άνθρωπος παραείναι έξυπνος ώστε να μπορεί να επιβιώνει χωρίς γνώση. Κανείς δεν εργάζεται πραγματικά για την ειρήνη, εκτός κι αν εργάζεται πρώτα και κύρια για την αποκατάσταση της γνώσης. Η θέση πως το «αθέμιτο είναι χρήσιμο ενώ το θεμιτό όχι» βρίσκεται στον αντίποδα της γνώσης. Η ελπίδα πως η επιδίωξη της αγαθότητας και της αρετής μπορεί να αναβληθεί μέχρι την επίτευξη της καθολικής ευημερίας και πως με την στενοκέφαλη επιδίωξη του πλούτου, και χωρίς να νοιαζόμαστε για θέματα πνευματικά και ηθικά, μπορούμε να αποκαταστήσουμε ειρήνη στη γη, αποτελεί μια εξωπραγματική, αντιεπιστημονική και παράλογη προσδοκία. Ο αποκλεισμός της γνώσης από την οικονομία, την επιστήμη και την τεχνολογία είναι κάτι το οποίο θα μπορούσαμε προσωρινά να αντιμετωπίσουμε εφ' όσον δεν θα είχαμε επιτύχει κάτι σχετικά αξιόλογο. Τώρα όμως, που έχουμε πετύχει τόσα πολλά, το ζήτημα της πνευματικής και ηθικής αλήθειας περνά σε πρώτη μοίρα.

[...] Τι είναι αυτό που πραγματικά ζητάμε από τους επιστήμονες και τους ειδικούς της τεχνολογίας; Εκείνο που θα απαντούσα είναι ότι χρειαζόμαστε μεθόδους και **εξοπλισμό που να είναι αρκετά φτηνός ώστε να είναι πράγματι προσιτός στον καθένα, κατάλληλος για μικρής κλίμακας εφαρμογές και συμβατός με την ανάγκη του**

ρούσε ο Aldus Huxley, «αναλαμβάναν να παρέχουν στους απλούς ανθρώπους τα μέσα να «επιτελούν ωφέλιμο και ουσιαστικό έργο, ώστε άντρες και γυναίκες να μην εξαρτώνται από αφεντικά παρά να γίνονται οι ίδιοι εργοδότες του εαυτού τους ή μέλη μιας αυτοδιοικούμενης συνεργατικής ομάδας, που να δουλεύει τόσο για τις δικές της ανάγκες όσο και μιας τοπικής αγοράς... η διαφορετικά προσανατολισμένη αυτή πρόοδος [θα κατέληγε σε] μια βαθμιαία αποκέντρωση του πληθυσμού, της χρήσης του εδάφους, της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής, της πολιτικής και οικονομικής δύναμης». Άλλα πλεονεκτήματα, έλεγε ο Huxley, θα ήταν «μια ζωή πιο ανθρώπινη για τους περισσότερους, [...]και η ευλογία της απελευθέρωσης των ενηλίκων από τη σαχλή, φθοροποιό αγωγή που τους παρέχεται από τους φορείς της μαζικής παραγωγής καταναλωτικών αγαθών μέσω της διαφήμισης.»

[...] **Η δεύτερη προϋπόθεση** είναι η καταλληλότητα για εφαρμογές μικρής κλίμακας. Το πρόβλημα της «κλίμακας» αναλύεται εξαιρετικά και εμπεριστατωμένα από τον καθηγητή Leopold Kohr· η σημασία του σε ότι αφορά την οικονομία της διάρκειας είναι ολοφάνερη. Το φυσικό περιβάλλον κινδυνεύει πάντα λιγότερο από μικρής κλίμακας έργα, οσοδήποτε πολλά κι αν είναι, παρά από έργα μεγάλης κλίμακας, γιατί απλούστατα η επίδραση καθενός από τα πρώτα είναι μηδαμινή σε σύγκριση με τις αναπλαστικές δυνάμεις της φύσης. Μέσα στο μικρό ενυπάρχει σοφία, έστω και μόνο εξ αιτίας του γεγονότος ότι η ανθρώπινη γνώση από μόνη της είναι μικρή και αποσπασματική και στηρίζεται μάλλον στον πειραματισμό παρά στην κατανόηση. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος συνεχίζει να προκύπτει από την αλόγιστη εφαρμογή σε τεράστια κλίμακα αποσπασματικής γνώσης, όπως βλέπουμε να συμβαίνει σήμερα με την εφαρμογή της πυρηνικής ενέργειας, της νέας χημείας στη γεωργία, στην τεχνολογία των μεταφορών και σε αμέτρητες άλλες περιπτώσεις.

Μολονότι ακόμη και οι μικρές κοινότητες είναι ορισμέ-

οι αρχομανείς κυβερνήσεις που έχουν πείσει τον εαυτό τους πως ολόκληρο το σύμπαν αποτελεί κληρονομιά και νόμιμο τσιφλίκι τους.

Η τρίτη προϋπόθεση –πως οι μέθοδοι και τα μηχανήματα πρέπει να αφήνουν μεγάλο περιθώριο για ανθρώπινη δημιουργία– είναι ίσως και η σπουδαιότερη απ' όλες. Τα τελευταία εκατό χρόνια κανένας δεν έχει μιλήσει σε τόσο έντονο και προειδοποιητικό τόνο αναφορικά με αυτό το θέμα όσο οι Ποντίφικες της Ρώμης. Τί θα απογίνει ο άνθρωπος αν η παραγωγική διαδικασία αφαιρέσει από την εργασία κάθε ίχνος ανθρωπιάς, καταντώντας την μια σκέτη μηχανική δραστηριότητα; Ο ίδιος ο εργάτης μετατρέπεται σε κακέκτυπο μιας ελεύθερης ύπαρξης.

«Κι έτσι η χειρωνακτική εργασία», έλεγε ο πάπας Πίος ΙΑ', «που ακόμη και μετά το προπατορικό αμάρτημα η Θεία Πρόνοια όρισε να είναι για το καλό του σώματος και της ψυχής του ανθρώπου, σε πολλές περιπτώσεις έχει εκφυλιστεί σε όργανο διαστροφής· γιατί από το εργοστάσιο μπορεί η άψυχη ύλη να εξέρχεται βελτιωμένη, όμως εκεί οι άνθρωποι διαφθείρονται και εξαχρειώνονται».

Και πάλι το θέμα είναι τόσο μεγάλο που δεν μπορώ παρά απλά να το θίξω. Αυτό που χρειάζεται πάνω από οτιδήποτε άλλο είναι μια ορθή φιλοσοφική άποψη για την εργασία, ώστε η εργασία να νοείται όχι όπως έχει καταντήσει πραγματικά, δηλαδή σαν μια απάνθρωπη αγγαρεία που θα πρέπει να αντικατασταθεί από την αυτοματοποίηση, αλλά σαν κάτι που «η Θεία Πρόνοια θέσπισε για το καλό του σώματος και της ψυχής του ανθρώπου». Παράλληλα με την οικογένεια, η εργασία και οι σχέσεις που δημιουργούνται στον εργασιακό τομέα συνιστούν τα αληθινά θεμέλια της κοινωνίας. Αν τα θεμέλια είναι σαθρά, πως θα μπορέσει η κοινωνία να είναι υγιής; Και αν η κοινωνία νοσεί, πώς να μην εγκυμονεί κινδύνους για την ειρήνη;

«Ο πόλεμος», υποστήριζε η Dorothy L. Sayers, «είναι μια κρίση που πλήττει τις κοινωνίες όταν οι ιδέες από τις οποίες εμφορούνται συγκρούονται έντονα με τους κυβερνώντες νόμους του σύμπαντος. [...] Μη θαρρείτε πως οι πόλεμοι είναι παράλογες καταστροφές: ξεσπούν όταν εσφαλμένοι τρόποι σκέψης και ζωής οδηγούν σε ανυπόφορες καταστάσεις. Στο οικονομικό επίπεδο, ο λαθεμένος τρόπος ζωής συνίσταται στην συστηματική καλλιέργεια της απληστίας και του φθόνου και στην συνακόλουθη ακατάσχετη συσσώρευση πλασματικών αναγκών. Το αμάρτημα της απληστίας είναι αυτό που μας έχει παραδώσει στην κυριαρχία των μηχανών. Αν δεν ήταν η απληστία αυτή που κυβερνά τον σύγχρονο άνθρωπο -υποβοηθούμενη από τον φθόνο- πώς συμβαίνει να μην υποχωρεί αυτή η μανία του οικονομισμού με την άνοδο του «βιοτικού επιπέδου» και να είναι ακριβώς οι πιο πλούσιες κοινωνίες εκείνες που πολεμούν πιο αμείλικτα για την διασφάλιση των πλεονεκτημάτων τους; Πώς θα μπορούσε

νότατα οι πλούσιοι είναι εκείνοι που πολύ περισσότερο απ' ότι οι ενδεείς, θεωρούν την ειρήνη σαν ανεκτίμητο θησαυρό, άπαξ βέβαια και αυτή συνοδεύεται από το αίσθημα της ασφάλειας, γεγονός που από μόνο του συνιστά σχήμα οξύμωρο. Η ευμάρειά τους συνδέεται με τις υπέρμετρα μεγάλες αξιώσεις τους στις περιορισμένες πηγές πλούτου που διαθέτει ο πλανήτης κι αυτό τους οδηγεί σε μια πορεία αναπόφευκτης σύγκρουσης, όχι κυρίως με τους φτωχούς (που είναι αδύναμοι και ανυπεράσπιστοι), όσο με τους άλλους πλούσιους.

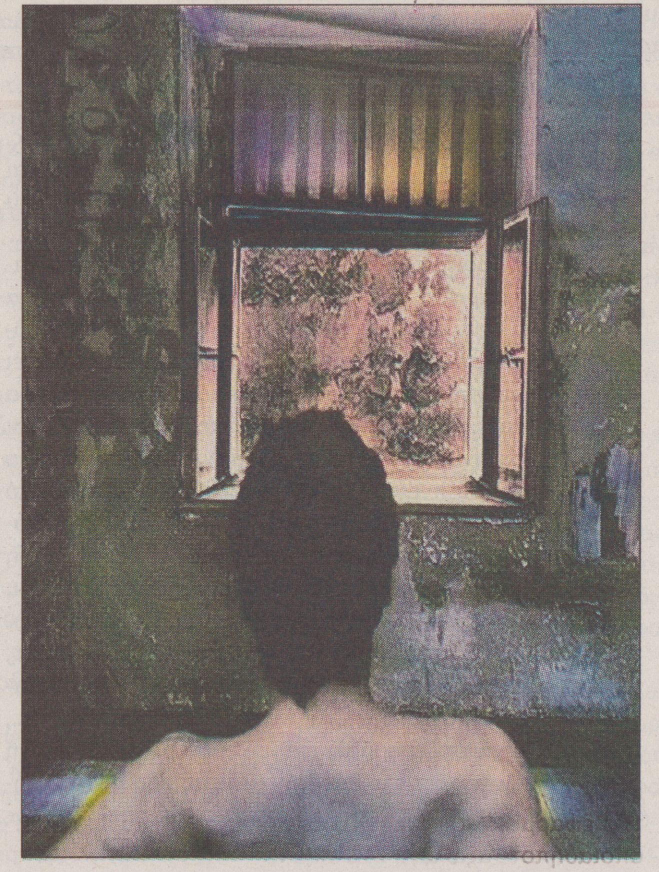
Εν συντομία μπορούμε σήμερα να ισχυριστούμε πως ο άνθρωπος παραείναι έξυπνος ώστε να μπορεί να επιβιώνει χωρίς γνώση. Κανείς δεν εργάζεται πραγματικά για την ειρήνη, εκτός κι αν εργάζεται πρώτα και κύρια για την αποκατάσταση της γνώσης. Η θέση πως το «αθέμιτο είναι χρήσιμο ενώ το θεμιτό όχι» βρίσκεται στον αντίποδα της γνώσης. Η ελπίδα πως η επιδίωξη της αγαθότητας και της αρετής μπορεί να αναβληθεί μέχρι την επίτευξη της καθολικής ευημερίας και πως με την στενοκέφαλη επιδίωξη του πλούτου, και χωρίς να νοιαζόμαστε για θέματα πνευματικά και ηθικά, μπορούμε να αποκαταστήσουμε ειρήνη στη γη, αποτελεί μια εξωπραγματική, αντιεπιστημονική και παράλογη προσδοκία. Ο αποκλεισμός της γνώσης από την οικονομία, την επιστήμη και την τεχνολογία είναι κάτι το οποίο θα μπορούσαμε προσωρινά να αντιμετωπίσουμε εφ' όσον δεν θα είχαμε επιτύχει κάτι σχετικά αξιόλογο. Τώρα όμως, που έχουμε πετύχει τόσα πολλά, το ζήτημα της πνευματικής και ηθικής αλήθειας περνά σε πρώτη μοίρα.

[...] Τι είναι αυτό που πραγματικά ζητάμε από τους επιστήμονες και τους ειδικούς της τεχνολογίας; Εκείνο που θα απαντούσα είναι ότι χρειαζόμαστε μεθόδους και **εξοπλισμό που να είναι αρκετά φτηνός ώστε να είναι πράγματι προσιτός στον καθένα, κατάλληλος για μικρής κλίμακας εφαρμογές και συμβατός με την ανάγκη του ανθρώπου για δημιουργία**. Από τα τρία αυτά χαρακτηριστικά γεννιέται η μη βία και μια σχέση του ανθρώπου προς τη φύση που εγγυάται την διάρκεια. Έστω κι ένα από αυτά τα τρία να παραμεληθεί, τα πράγματα θα πάνε στραβά. Ας τα δούμε, όμως, ένα προς ένα.

Μέθοδοι και μηχανές αρκετά φτηνές ώστε να είναι πράγματι προσιτές στον καθένα –γιατί θα έπρεπε να προεξοφλούμε πως οι επιστήμονες και οι τεχνολόγοι μας είναι ανίκανοι να τις επινοήσουν; Πρωταρχική έννοια για τον Gandhi ήταν τα ακόλουθα: «Θέλω τα σιωπηλά εκατομμύρια της χώρας μας να είναι υγιή και ευτυχισμένα, και επιθυμώ να τα βλέπω να αναπτύσσονται πνευματικά... Εάν

κας» αναλύεται εξαιρετικά και εμπεριστατωμένα από τον καθηγητή Leopold Kohr· η σημασία του σε ότι αφορά την οικονομία της διάρκειας είναι ολοφάνερη. Το φυσικό περιβάλλον κινδυνεύει πάντα λιγότερο από μικρής κλίμακας έργα, οσοδήποτε πολλά κι αν είναι, παρά από έργα μεγάλης κλίμακας, γιατί απλούστατα η επίδραση καθενός από τα πρώτα είναι μηδαμινή σε σύγκριση με τις αναπλαστικές δυνάμεις της φύσης. Μέσα στο μικρό ενυπάρχει σοφία, έστω και μόνο εξ αιτίας του γεγονότος ότι η ανθρώπινη γνώση από μόνη της είναι μικρή και αποσπασματική και στηρίζεται μάλλον στον πειραματισμό παρά στην κατανόηση. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος συνεχίζει να προκύπτει από την αλόγιστη εφαρμογή σε τεράστια κλίμακα αποσπασματικής γνώσης, όπως βλέπουμε να συμβαίνει σήμερα με την εφαρμογή της πυρηνικής ενέργειας, της νέας χημείας στη γεωργία, στην τεχνολογία των μεταφορών και σε αμέτρητες άλλες περιπτώσεις.

Μολονότι ακόμη και οι μικρές κοινότητες είναι ορισμέ-

μπορεί η άψυχη ύλη να εξέρχεται βελτιωμένη, όμως εκεί οι άνθρωποι διαφθείρονται και εξαχρειώνονται».

Και πάλι το θέμα είναι τόσο μεγάλο που δεν μπορώ παρά απλά να το θίξω. Αυτό που χρειάζεται πάνω από οτιδήποτε άλλο είναι μια ορθή φιλοσοφική άποψη για την εργασία, ώστε η εργασία να νοείται όχι όπως έχει καταντήσει πραγματικά, δηλαδή σαν μια απάνθρωπη αγγαρεία που θα πρέπει να αντικατασταθεί από την αυτοματοποίηση, αλλά σαν κάτι που «η Θεία Πρόνοια θέσπισε για το καλό του σώματος και της ψυχής του ανθρώπου». Παράλληλα με την οικογένεια, η εργασία και οι σχέσεις που δημιουργούνται στον εργασιακό τομέα συνιστούν τα αληθινά θεμέλια της κοινωνίας. Αν τα θεμέλια είναι σαθρά, πως θα μπορέσει η κοινωνία να είναι υγιής; Και αν η κοινωνία νοσεί, πώς να μην εγκυμονεί κινδύνους για την ειρήνη;

«Ο πόλεμος», υποστήριζε η Dorothy L. Sayers, «είναι μια κρίση που πλήττει τις κοινωνίες όταν οι ιδέες από τις οποίες εμφορούνται συγκρούονται έντονα με τους κυβερνώντες νόμους του σύμπαντος. [...] Μη θαρρείτε πως οι πόλεμοι είναι παράλογες καταστροφές: ξεσπούν όταν εσφαλμένοι τρόποι σκέψης και ζωής οδηγούν σε ανυπόφορες καταστάσεις. Στο οικονομικό επίπεδο, ο λαθεμένος τρόπος ζωής συνίσταται στην συστηματική καλλιέργεια της απληστίας και του φθόνου και στην συνακόλουθη ακατάσχετη συσσώρευση πλασματικών αναγκών. Το αμάρτημα της απληστίας είναι αυτό που μας έχει παραδώσει στην κυριαρχία των μηχανών. Αν δεν ήταν η απληστία αυτή που κυβερνά τον σύγχρονο άνθρωπο -υποβοηθούμενη από τον φθόνο- πώς συμβαίνει να μην υποχωρεί αυτή η μανία του οικονομισμού με την άνοδο του «βιοτικού επιπέδου» και να είναι ακριβώς οι πιο πλούσιες κοινωνίες εκείνες που πολεμούν πιο αμείλικτα για την διασφάλιση των πλεονεκτημάτων τους; Πώς θα μπορούσε άραγε να εξηγηθεί η καθολική σχεδόν άρνηση εκ μέρους των κυβερνητών των πλουσίων κοινωνιών –είτε αυτές βασίζονται στο σύστημα της ιδιωτικής επιχείρησης είτε της κολεκτίβας– να συμβάλουν στον *εξανθρωπισμό της εργασίας;* Φτάνει κάποιος να ισχυριστεί πως κάτι πιθανόν να μείωνε το «βιοτικό επίπεδο», για να πάψει αυτοστιγμεί η οποιαδήποτε επ' αυτού συζήτηση. Το ότι η ψυχοφθόρος, άσκοπη, μηχανική, μονότονη εργασία αποτελεί μια ύβρη απέναντι στην ανθρώπινη φύση, που αναγκαστικά και αναπότρεπτα γεννάει μια τάση για φυγή ή επίθεση, και

συνέχεια στη σελ. 8

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

δεν γεννήθηκε σε μια μέρα, ούτε προήλθε εκ του μηδενός

Η λέξη φιλοσοφία προέρχεται, ως γνωστόν, από το ρήμα *φιλέω-ῶ* (= αγαπώ) και το ουσιαστικό *σοφία* (= ευφυΐα, φρόνηση, φρονιμάδα, ορθή κρίση, μάθηση, παιδεία [για τον Όμηρο ο καλός τεχνίτης και ο ικανός ναυτικός είναι σοφοί!)]. Ο όρος φιλοσοφία δεν υπάρχει πριν τον 6ο π.Χ. αιώνα. Καθιερώνεται από τον λέξη-πλάστη Πυθαγόρα ο οποίος με την λέξη ερμηνεύει την προσπάθεια «της ανθρώπινης συνείδησης, που αν και ατελής και περιορισμένη, ωστόσο δεν παύει να αναζητά την Αλήθεια, σε δρόμους που βασίζονται στις δικές της δυνατότητες, χωρίς την υποστήριξη θεσμών, τελετουργιών και μυστηρίων».

Το φιλοσοφείν εκφράζει –ιδιαίτερα στον αρχαίο κόσμο– την αναζήτηση απαντήσεων σε ερωτήματα που αφορούν την γέννηση και την σύσταση του κόσμου (κοσμοθεωρία και κοσμοερμηνεία), και την σχέση και θέση του ανθρώπου μέσα σ' αυτόν (ανθρωπολογική θεώρηση κ.ά.).

Ο ορισμός της φιλοσοφίας είναι δύσκολο να τεθεί, αφού ποικίλει ανάλογα με το εκάστοτε περιεχόμενο της θεωρητικής αναζήτησης και των διαφορετικών απόψεων και εννοιών των προτάσεων των φιλοσοφούντων. Ίσως, γι' αυτόν τον λόγο ο Bertrand Russel αναφέρει ότι, γενικότερα, η «***φιλοσοφία είναι μια δεξαμενή γνώσεων που ακόμα είναι ανέτοιμες προς εξειδικευμένη επιστημονική διαπραγμάτευση»***. Φιλοσοφία, λοιπόν, φαίνεται να είναι η διεργασία κατά την οποία θεμελιώδη ερωτήματα «που ξεπερνούν τις ανθρώπινες γνωστικές δυνατότητες», υποβάλλονται σε συστηματική διανοητική γικές εξηγήσεις και αποδειχθούν, προάγονται σε γνώσεις οι οποίες σύμφωνα με το περιεχόμενό τους δημιουργούν ανάλογη φιλοσοφική σχολή ή φιλοσοφικό ρεύμα. Ενίοτε, το φιλοσοφικό πνεύμα ασχολείται όχι μόνο με το νοητικό-θεωρητικό αλλά και με το πρακτικό πεδίο, διατυπώνοντας συγκεκριμένες προτάσεις οι οποίες στοχεύουν αφ' ενός να διαφωτίσουν και να διαμορφώσουν τη σκέψη και τη θεώρηση των ανθρώπων σε σχέση με την εκάστοτε πραγματικότητα, και, αφ' ετέρου, να υποδείξουν τρόπους με τους οποίους, παρεμβαίνοντας, θα την μετατρέψουν προς το καλύτερο.

Οι πρώτες φιλοσοφικές σχολές, από τον 6ο αι. π.Χ. έως και την κλασσική περίοδο, στον τότε γνωστό ελλαδικό χώρο ήταν η Ιωνική σχολή, η Ελεατική, η Ατομοκρατική, η Πυθαγόρεια, η Σοφιστική, η Κυνική, η Ηλειοερετρική, ο Πλατωνισμός, η Περιπατητική Σχολή του Αριστοτέλη κ.ά. Ρεύματα σκέψεων τα περισσότερα αλληλοεπηρεαζόμενα, αλλά και με διαφορές μεταξύ τους.

Ανατρέχοντας τον αρχαίο ελλαδικό χώρο από το 600 έως και το 350 π.Χ., περίπου, θα συναντήσουμε τις προτάσεις των φιλοσοφικών ρευμάτων, –οι οποίες «γονιμοποίησαν το μέλλον»–, και τους ημι-θρυλικούς προ-Σωκρατικούς μέχρι τους κλασικούς διανοητές και σοφούς της εποχής, να αντιμάχονται ή να ομονοούν, ο καθένας κραδαίνοντας το δικό του «πρωταρχικό» στοιχείο (ή στοιχεία) που εμπνεύσθηκε «ως απαρχή του παντός» ή ως «αληθινή ουσία των πραγμάτων»: Ο Θαλής διατείνεται ότι είναι το *ύδωρ*, ο Αναξίμανδρος το

των όντων»· ο Ηράκλειτος θεωρεί το *πυρ* ως αρχική ουσία και ότι «*τα πάντα μεταβάλλονται διαρκώς*»· επίσης υπογραμμίζει την «*αρμονία των αντιθέτων*» και συμπεραίνει ότι «*από τα πράγματα που διαφέρουν προέρχεται ο ωραιότερος συντονισμός*»· ο γνωστός[1] μας Παρμενίδης, «ο πατέρας της φιλοσοφίας» διατείνεται ότι «*υπάρχει το Ον (ομοιογενές, πλήρες, επαρκές, σφαιρικό) το οποίο γίνεται κατανοητό μόνο στην σκέψη ενώ, αντίθετα, το μηδέν δεν υπάρχει*»· ο Αντισθένης και Διογένης (Κυνικοί) για τους οποίους ο σωστός τρόπος διαβίωσης είναι η *αδιαφορία για το χρήμα και η ζωή στη φύση*· ο Πλάτων ο οποίος, μεταξύ άλλων, δίδαξε ότι «*στον νοητό κόσμο βρίσκονται οι Ιδέες των πραγμάτων. Αυτές οι ιδέες είναι τα αληθινά αντικείμενα "τα όντως όντα", ενώ τα αντικείμενα του αισθητού (υλικού) κόσμου είναι τα είδωλα των Ιδεών. Άρα, οι άνθρωποι που θεωρούν τα υλικά όντα ως πραγματικές υπάρξεις, που υποτίθεται πως παρέχουν τη γνώση της αλήθειας, βρίσκονται σε μεγάλη πλάνη*» και, επίσης, ότι «*η ψυχή, μετά τον θάνατον του σώματος, μένει αναλλοίωτη και άφθαρτη*», ο μαθητής του, Αριστοτέλης που ισχυρίζεται ότι «*η ουσία των πραγμάτων δεν βρίσκεται σε ένα ξεχωριστό κόσμο ιδεών*» και, γι' αυτό, προήγαγε τις εμπειρικές έρευνες στη φύση, την κοινωνία, την πολιτική, τη λογική ... κ.ά.

Η επίδραση της ανατολικής κουλτούρας, στη φιλοσοφία

«Τί να πει κανείς για τον Πυθαγόρα,
τί για τον Πλάτωνα ή τον Δημόκριτο;
Εξαιτίας του πόθου τους για μάθηση
βλέπουμε ότι διέτρεξαν
τις πιο μακρυνές χώρες».

(Κικέρων, De Fin. 5.50)

«Εμείς, οι Δυτικοί, πήγαμε στην Ανατολή αναζητώντας αγορές –διεξόδους για τα προϊόντα της μηχανιστικής μας δύναμης– και πρέπει να επιστρέψουμε στον κόσμο μας μαγνητισμένοι από τις υποκειμενικές ενέργειες της Ανατολής και με επίγνωση αυτού του γεγονότος. Η επιθετική μας

δεν γεννήθηκε σε μια μέρα, ούτε προήλθε εκ του μηδενός

Η λέξη φιλοσοφία προέρχεται, ως γνωστόν, από το ρήμα *φιλέω-ῶ* (= αγαπώ) και το ουσιαστικό *σοφία* (= ευφυΐα, φρόνηση, φρονιμάδα, ορθή κρίση, μάθηση, παιδεία [για τον Όμηρο ο καλός τεχνίτης και ο ικανός ναυτικός είναι σοφοί!)]. Ο όρος φιλοσοφία δεν υπάρχει πριν τον 6º π.Χ. αιώνα. Καθιερώνεται από τον λέξη-πλάστη Πυθαγόρα ο οποίος με την λέξη ερμηνεύει την προσπάθεια «της ανθρώπινης συνείδησης, που αν και ατελής και περιορισμένη, ωστόσο δεν παύει να αναζητά την Αλήθεια, σε δρόμους που βασίζονται στις δικές της δυνατότητες, χωρίς την υποστήριξη θεσμών, τελετουργιών και μυστηρίων».

Το φιλοσοφείν εκφράζει –ιδιαίτερα στον αρχαίο κόσμο– την αναζήτηση απαντήσεων σε ερωτήματα που αφορούν την γέννηση και την σύσταση του κόσμου (κοσμοθεωρία και κοσμοερμηνεία), και την σχέση και θέση του ανθρώπου μέσα σ' αυτόν (ανθρωπολογική θεώρηση κ.ά.).

Ο ορισμός της φιλοσοφίας είναι δύσκολο να τεθεί, αφού ποικίλει ανάλογα με το εκάστοτε περιεχόμενο της θεωρητικής αναζήτησης και των διαφορετικών απόψεων και εννοιών των προτάσεων των φιλοσοφούντων. Ίσως, γι' αυτόν τον λόγο ο Bertrand Russel αναφέρει ότι, γενικότερα, η «***φιλοσοφία είναι μια δεξαμενή γνώσεων που ακόμα είναι ανέτοιμες προς εξειδικευμένη επιστημονική διαπραγμάτευση»***. Φιλοσοφία, λοιπόν, φαίνεται να είναι η διεργασία κατά την οποία θεμελιώδη ερωτήματα «που ξεπερνούν τις ανθρώπινες γνωστικές δυνατότητες», υποβάλλονται σε συστηματική διανοητική διερεύνηση.

Όταν τα ερωτήματα αναλυθούν, κυρίως δια της επαγωγικής μεθόδου, λάβουν λογικές εξηγήσεις και αποδειχθούν, προάγονται σε γνώσεις οι οποίες σύμφωνα με το περιεχόμενό τους δημιουργούν ανάλογη φιλοσοφική σχολή ή φιλοσοφικό ρεύμα. Ενίοτε, το φιλοσοφικό πνεύμα ασχολείται όχι μόνο με το νοητικό-θεωρητικό αλλά και με το πρακτικό πεδίο, διατυπώνοντας συγκεκριμένες προτάσεις οι οποίες στοχεύουν αφ' ενός να διαφωτίσουν και να διαμορφώσουν τη σκέψη και τη θεώρηση των ανθρώπων σε σχέση με την εκάστοτε πραγματικότητα, και, αφ' ετέρου, να υποδείξουν τρόπους με τους οποίους, παρεμβαίνοντας, θα την μετατρέψουν προς το καλύτερο.

Οι πρώτες φιλοσοφικές σχολές, από τον 6º αι. π.Χ. έως και την κλασσική περίοδο, στον τότε γνωστό ελλαδικό χώρο ήταν η Ιωνική σχολή, η Ελεατική, η Ατομοκρατική, η Πυθαγόρεια, η Σοφιστική, η Κυνική, η Ηλειοερετρική, ο Πλατωνισμός, η Περιπατητική Σχολή του Αριστοτέλη κ.ά. Ρεύματα σκέψεων τα περισσότερα αλληλοεπηρεαζόμενα, αλλά και με διαφορές μεταξύ τους.

Ανατρέχοντας τον αρχαίο ελλαδικό χώρο από το 600 έως και το 350 π.Χ., περίπου, θα συναντήσουμε τις προτάσεις των φιλοσοφικών ρευμάτων, –οι οποίες «γονιμοποίησαν το μέλλον»–, και τους ημι-θρυλικούς προ-Σωκρατικούς μέχρι τους κλασικούς διανοητές και σοφούς της εποχής, να αντιμάχονται ή να ομονοούν, ο καθένας κραδαίνοντας το δικό του «πρωταρχικό» στοιχείο (ή στοιχεία) που εμπνεύσθηκε «ως απαρχή του παντός» ή ως «αληθινή ουσία των πραγμάτων»: Ο Θαλής διατείνεται ότι είναι το *ύδωρ*, ο Αναξίμανδρος το *απροσδιόριστο άπειρο*, ο Αναξαγόρας το *πνεύμα*, ο Πυθαγόρας υποστηρίζει ότι *οι «αρχές των αριθμών είναι και αρχές όλων των όντων»*· ο Ηράκλειτος θεωρεί το *πυρ* ως αρχική ουσία και ότι *«τα πάντα μεταβάλλονται διαρκώς»*· επίσης υπογραμμίζει την *«αρμονία των αντιθέτων»* και συμπεραίνει ότι *«από τα πράγματα που διαφέρουν προέρχεται ο ωραιότερος συντονισμός»*· ο γνωστός[1] μας Παρμενίδης, «ο πατέρας της φιλοσοφίας» διατείνεται ότι *«υπάρχει το Ον (ομοιογενές, πλήρες, επαρκές, σφαιρικό) το οποίο γίνεται κατανοητό μόνο στην σκέψη ενώ, αντίθετα, το μηδέν δεν υπάρχει»*· ο Αντισθένης και Διογένης (Κυνικοί) για τους οποίους ο σωστός τρόπος διαβίωσης είναι η *αδιαφορία για το χρήμα και η ζωή στη φύση*· ο Πλάτων ο οποίος, μεταξύ άλλων, δίδαξε ότι *«στον νοητό κόσμο βρίσκονται οι Ιδέες των πραγμάτων. Αυτές οι ιδέες είναι τα αληθινά αντικείμενα ''τα όντως όντα'', ενώ τα αντικείμενα του αισθητού (υλικού) κόσμου είναι τα είδωλα των Ιδεών. Άρα, οι άνθρωποι που θεωρούν τα υλικά όντα ως πραγματικές υπάρξεις, που υποτίθεται πως παρέχουν τη γνώση της αλήθειας, βρίσκονται σε μεγάλη πλάνη»* και, επίσης, ότι *«η ψυχή, μετά τον θάνατον του σώματος, μένει αναλλοίωτη και άφθαρτη»*, ο μαθητής του, Αριστοτέλης που ισχυρίζεται ότι *«η ουσία των πραγμάτων δεν βρίσκεται σε ένα ξεχωριστό κόσμο ιδεών»* και, γι' αυτό, προήγαγε τις εμπειρικές έρευνες στη φύση, την κοινωνία, την πολιτική, τη λογική ... *κ.ά.*

1. Βλέπε στο προηγούμενο τεύχος της Διαδρομής το εξαιρετικό κείμενο που εκπονήθηκε από τον σύντροφο και φίλο Θ. για τον Παρμενίδη και το Ποίημά του «Περί φύσεως».

Η επίδραση της ανατολικής κουλτούρας, στη φιλοσοφία

«Τί να πει κανείς για τον Πυθαγόρα,
τί για τον Πλάτωνα ή τον Δημόκριτο;
Εξαιτίας του πόθου τους για μάθηση
βλέπουμε ότι διέτρεξαν
τις πιο μακρυνές χώρες».

(Κικέρων, De Fin. 5.50)

«Εμείς, οι Δυτικοί, πήγαμε στην Ανατολή αναζητώντας αγορές –διεξόδους για τα προϊόντα της μηχανιστικής μας δύναμης– και πρέπει να επιστρέψουμε στον κόσμο μας μαγνητισμένοι από τις υποκειμενικές ενέργειες της Ανατολής και με επίγνωση αυτού του γεγονότος. Η επιθετική μας εμπορική διείσδυση στις χώρες και στους λαούς της Ανατολής είχε σαν τελικό αποτέλεσμα να προσκομίσει στη Δύση τη λο-

---

συνέχεια από τη σελ. 7

ότι κανενός είδους προσφορά «άρτου και θεαμάτων» δεν

τέτοιου είδους αφέντες, όπως η απληστία και ο φθόνος. Στην ηρεμία που ακολουθεί την απελευθέρωση –έστω και

Αυτά είναι τα πραγματικά αίτια του πολέμου κι αποτελεί χίμαιρα να προσπαθούμε να θέσουμε τα θεμέλια

σμοθεωρία και κοσμοερμηνεία), και την σχέση και θέση του ανθρώπου μέσα σ' αυτόν (ανθρωπολογική θεώρηση κ.ά.).

Ο ορισμός της φιλοσοφίας είναι δύσκολο να τεθεί, αφού ποικίλει ανάλογα με το εκάστοτε περιεχόμενο της θεωρητικής αναζήτησης και των διαφορετικών απόψεων και εννοιών των προτάσεων των φιλοσοφούντων. Ίσως, γι' αυτόν τον λόγο ο Bertrand Russel αναφέρει ότι, γενικότερα, η «***φιλοσοφία είναι μια δεξαμενή γνώσεων που ακόμα είναι ανέτοιμες προς εξειδικευμένη επιστημονική διαπραγμάτευση»***. Φιλοσοφία, λοιπόν, φαίνεται να είναι η διεργασία κατά την οποία θεμελιώδη ερωτήματα «που ξεπερνούν τις ανθρώπινες γνωστικές δυνατότητες», υποβάλλονται σε συστηματική διανοητική διερεύνηση.

Όταν τα ερωτήματα αναλυθούν, κυρίως δια της επαγωγικής μεθόδου, λάβουν λο- η Πυθαγόρεια, η Σοφιστική, η Κυνική, η Ηλειοερετρική, ο Πλατωνισμός, η Περιπατητική Σχολή του Αριστοτέλη κ.ά. Ρεύματα σκέψεων τα περισσότερα αλληλοεπηρεαζόμενα, αλλά και με διαφορές μεταξύ τους.

Ανατρέχοντας τον αρχαίο ελλαδικό χώρο από το 600 έως και το 350 π.Χ., περίπου, θα συναντήσουμε τις προτάσεις των φιλοσοφικών ρευμάτων, –οι οποίες «γονιμοποίησαν το μέλλον»–, και τους ημι-θρυλικούς προ-Σωκρατικούς μέχρι τους κλασικούς διανοητές και σοφούς της εποχής, να αντιμάχονται ή να ομονοούν, ο καθένας κραδαίνοντας το δικό του «πρωταρχικό» στοιχείο (ή στοιχεία) που εμπνεύσθηκε «ως απαρχή του παντός» ή ως «αληθινή ουσία των πραγμάτων»: Ο Θαλής διατείνεται ότι είναι το *ύδωρ*, ο Αναξίμανδρος το *απροσδιόριστο άπειρο*, ο Αναξαγόρας το *πνεύμα*, ο Πυθαγόρας υποστηρίζει ότι *οι «αρχές των αριθμών είναι και αρχές όλων* *επαρκές, σφαιρικό) το οποίο γίνεται κατανοητό μόνο στην σκέψη ενώ, αντίθετα, το μηδέν δεν υπάρχει»·* ο Αντισθένης και Διογένης (Κυνικοί) για τους οποίους ο σωστός τρόπος διαβίωσης είναι η *αδιαφορία για το χρήμα και η ζωή στη φύση·* ο Πλάτων ο οποίος, μεταξύ άλλων, δίδαξε ότι *«στον νοητό κόσμο βρίσκονται οι Ιδέες των πραγμάτων. Αυτές οι ιδέες είναι τα αληθινά αντικείμενα "τα όντως όντα", ενώ τα αντικείμενα του αισθητού (υλικού) κόσμου είναι τα είδωλα των Ιδεών. Άρα, οι άνθρωποι που θεωρούν τα υλικά όντα ως πραγματικές υπάρξεις, που υποτίθεται πως παρέχουν τη γνώση της αλήθειας, βρίσκονται σε μεγάλη πλάνη»* και, επίσης, ότι

1. Βλέπε στο προηγούμενο τεύχος της Διαδρομής το εξαιρετικό κείμενο που εκπονήθηκε από τον σύντροφο και φίλο Θ. για τον Παρμενίδη και το Ποίημά του «Περί φύσεως».

Η επίδραση της ανατολικής κουλτούρας, στη φιλοσοφία

«Τί να πει κανείς για τον Πυθαγόρα,
τί για τον Πλάτωνα ή τον Δημόκριτο;
Εξαιτίας του πόθου τους για μάθηση
βλέπουμε ότι διέτρεξαν
τις πιο μακρυνές χώρες».

(Κικέρων, De Fin. 5.50)

«Εμείς, οι Δυτικοί, πήγαμε στην Ανατολή αναζητώντας αγορές –διεξόδους για τα προϊόντα της μηχανιστικής μας δύναμης– και πρέπει να επιστρέψουμε στον κόσμο μας μαγνητισμένοι από τις υποκειμενικές ενέργειες της Ανατολής και με επίγνωση αυτού του γεγονότος. ***Η επιθετική μας εμπορική διείσδυση στις χώρες και στους λαούς της Ανατολής είχε σαν τελικό αποτέλεσμα να προσκομίσει στη Δύση τη λο-***

συνέχεια από τη σελ. 7

ότι κανένος είδους προσφορά «άρτου και θεαμάτων» δεν μπορεί να αντισταθμίσει τη ζημιά που έχει γίνει, όλα αυτά είναι γεγονότα, που ούτε διαψεύδονται ούτε αναγνωρίζονται, αλλά αντιμετωπίζονται με μια απαραβίαστη συνωμωσία σιωπής. Γιατί η άρνησή τους θα ήταν ένας εντελώς προφανής παραλογισμός, ενώ η αναγνώρισή τους θα καταδίκαζε την βασική ενασχόληση της σύγχρονης κοινωνίας σαν έγκλημα κατά της ανθρωπότητας.

Η παραμέληση και η ουσιαστική απόρριψη της γνώσης έχει φτάσει σε τέτοιο βαθμό που η πλειοψηφία των διανοουμένων μας δεν έχει την παραμικρή ιδέα για το τί θα μπορούσε να σημαίνει αυτός ο όρος. Σαν αποτέλεσμα, αυτό που επιχειρείται διαρκώς είναι η θεραπεία της αρρώστιας ενισχύοντας τις αιτίες της. Όταν πια έχει προκληθεί η αρρώστια, αφού η εξυπνάδα αφέθηκε να αντικαταστήσει τη γνώση, και παρά το πλήθος των έξυπνων πειραμάτων, θεραπεία δεν μπορεί να υπάρξει. Τι, όμως, είναι η γνώση; Πού βρίσκεται; Εδώ φτάνουμε στην καρδιά του θέματος· μπορεί να έχουμε διαβάσει για αυτήν σε άπειρα δημοσιεύματα, εκεί που *βρίσκεται* όμως είναι αποκλειστικά μέσα μας. Για να μπορέσουμε να τη βρούμε, χρειάζεται πρώτα να απελευθερώσουμε τον εαυτό μας από τέτοιου είδους αφέντες, όπως η απληστία και ο φθόνος. Στην ηρεμία που ακολουθεί την απελευθέρωση –έστω και στιγμιαία μόνο– δημιουργείται η ενορατική γνώση, που διαφορετικά δεν θα ήταν εφικτή...

Αυτή μας βοηθά να δούμε την κενότητα και την ουσιαστική ανεπάρκεια μιας ζωής προσανατολισμένης κατά κύριο λόγο στην επιδίωξη υλικών στόχων, όπου το πνεύμα παραμελείται. Μια τέτοια ζωή αναπόφευκτα στρέφει τον άνθρωπο ενάντια στον συνάνθρωπό του και οδηγεί τα έθνη να στρέφονται το ένα ενάντια στο άλλο, καθ' ότι οι ανάγκες του ανθρώπου άπειρες, και η απειροσύνη μόνο στη σφαίρα του πνεύματος είναι εφικτή, ποτέ στο υλικό πεδίο. Ο άνθρωπος βέβαια νιώθει την ανάγκη της ανύψωσης πάνω από τον πεζό τούτο «κόσμο» και η γνώση είναι αυτή που του δείχνει τον τρόπο για να το επιτύχει. Χωρίς τη γνώση οδηγείται στην οικοδόμηση μιας τερατώδους όσο και καταστρεπτικής για τον κόσμο οικονομίας, κυνηγώντας εκπληκτικά επιτεύγματα, όπως η αποβίβαση ανθρώπου στη Σελήνη. Αντί να υπερβεί τα «γήινα»..., προσπαθεί να τα ξεπεράσει επιδεικνύοντας την υπεροχή του στον πλούτο και στη δύναμη, στο επίπεδο της επιστήμης ή πραγματικά σε κάθε «σπορ» που μπορεί κάποιος να φανταστεί.

Αυτά είναι τα πραγματικά αίτια του πολέμου κι αποτελεί χίμαιρα να προσπαθούμε να θέσουμε τα θεμέλια της ειρήνης, χωρίς να καταργήσουμε πρώτα αυτά τα αίτια. Από την άλλη, είναι δύο φορές χίμαιρα η οικοδόμηση της ειρήνης πάνω σε οικονομικές βάσεις που στηρίζονται στην συστηματική καλλιέργεια της απληστίας και του φθόνου, αυτές ακριβώς τις δυνάμεις που οδηγούν τους ανθρώπους στις συγκρούσεις.

Πώς μπορούμε έστω να αρχίσουμε με την εξουδετέρωση της απληστίας και του φθόνου; Ίσως, όντας λιγότερο άπληστοι και ζηλόφθονοι εμείς οι ίδιοι· ίσως αντιστεκόμενοι στον πειρασμό να επιτρέπουμε στα είδη πολυτελείας να γίνονται είδη πρώτης ανάγκης· κι ίσως ακόμη περνώντας κάτω από το μικροσκόπιο τις ανάγκες μας για να δούμε μήπως μπορούν να απλοποιηθούν και να περιοριστούν. Αν δεν έχουμε τη δύναμη να κάνουμε κάτι απ' όλα αυτά, ας σταματήσουμε, αν μη τι άλλο, να επικροτούμε μια τέτοια οικονομική «πρόοδο» που σαφώς στερείται προϋποθέσεων διάρκειας.[...]

Αποσπάσματα από το βιβλίο του
E. F. Schumacher
Το Μικρό Είναι Όμορφο, Κεφάλαιο Β' (*1973*)

γοτεχνία, τη φιλοσοφία και τις τέχνες της Ανατολής, σαν απροσδόκητα μερίσματα. Μπορούμε, αν το διαλέξουμε, να χρησιμοποιήσουμε το τεράστιο κληροδότημα της Ανατολικής κουλτούρας [...].

Η βασική μας ελπίδα επιβίωσης σ' αυτό τον έντονα πολωμένο κόσμο βρίσκεται σε μια θαυμάσια προσπάθεια για να συντεθούν οι δύο κουλτούρες όσο ακόμη είναι καιρός. Αν η Ανατολή μας αρνηθεί αυτή τη φορά και ***αποφασίσει να μας αντιμετωπίσει απλώς στο έδαφός μας,*** *τότε αυτό θα μπορούσε να γράψει το τέλος της ιστορίας για όλους μας, στην Ανατολή και τη Δύση»* (Αλίκη Μπέηλη, *Εκπαίδευση στη νέα εποχή*, εκδ. Κέδρος).

Ιωνία – 6ος αι. π.Χ. Η Μίλητος είναι η πλουσιότερη από τις δώδεκα Ιωνικές πόλεις της Μικράς Ασίας και μεγάλο εμπορικό κέντρο αφού λόγω της προνομιακής θέσης της αποτελεί την πύλη της Ανατολής προς την Δύση. Στη Μέση και Άπω Ανατολή, υπάρχουν λαοί, (... ***«βάρβαροι»*** κατά τα άλλα) που έχουν, ήδη, αναπτύξει (πριν 2000 και 3000 χρόνια) σημαντική, υψηλού επιπέδου, κουλτούρα. Οι Σουμέριοι, οι Αιγύπτιοι, οι Ινδοί, οι Βαβυλώνιοι, οι Φοίνικες, οι Πέρσες, εξελιγμένοι και με επιτεύγματα στα μαθηματικά και ειδικά στην γεωμετρία, στις τέχνες, την ναυτιλία και ναυπηγική, στην αστρονομία και αστρολογία, στην ιατρική, στην αρχιτεκτονική, γλυπτική ενώ συγχρόνως αναπτύσσουν ισχυρά φιλοσοφικά ρεύματα ανάμικτα με θρησκευτικές δοξασίες.

Οι Μιλήσιοι (και γενικότερα οι Ίωνες) έμποροι εγκαθιδρύουν ειρηνικά ή με τη βία αποικίες ως εμπορικά κέντρα σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο διευκολύνοντας τα ταξίδια...

Ταξιδεύουν, οι διανοητές της εποχής (Θαλής, Εμπεδοκλής, Παρμενίδης, Σόλων ο Αθηναίος, ο ιστορικός Ηρόδοτος, ο Πυ*ταρχικό στοιχείο;»*.... είναι τα ερωτήματα που απασχολούν τους πρώτους φυσικούς φιλοσόφους...

«[...] *Τα σταυροδρόμια του εμπορίου είναι ο τόπος της συναντήσεως των ιδεών και το πεδίον της τριβής των αντιθέτων συνηθειών και πεποιθήσεων. Αι διαφοραί γεννούν σύγκρουση, σύγκριση και σκέψη. Αι προσλήψεις αλληλοεξουδετερούνται και αρχίζει να λειτουργεί η λογική [...] Εδώ εις την Μίλητον, όπως βραδύτερον και εις τας Αθήνας, υπήρχαν άνθρωποι από εκατόν διασκορπισμένας πολιτείας. Ήταν πνευματικώς δραστήριοι, λόγω του ανταγωνιστικού εμπορίου [...] η ελευθερία της σκέψεως ήτο ανεκτή [...]* ***Δεν υπήρχεν ισχυρός κλήρος και κανέν αρχαίον και εμπνευσμένον κείμενον δεν περιώριζε την σκέψιν των ανθρώπων.*** *[...] Εδώ η σκέψις έγινε λαϊκή και αναζήτησε λογικάς και συνεπείς απαντήσεις εις τα προβλήματα του κόσμου και του ανθρώπου. Μολαταύτα, η γεννηθείσα φιλοσοφική σκέψις είχε τας ρίζας της εις τους προγόνους. Η παλαιά σοφία των Αιγυπτίων ιερέων και των Περσών μάγων, ίσως ακόμη και των Ινδών προφητών, η ιερατική επιστήμη των Χαλδαίων, η ποιητικώς προσωποποιημένη κοσμογονία του Ησιόδου, ανεμείχθησαν με τον ρεαλισμόν των Φοινίκων και Ελλήνων εμπόρων και παρήγαγον την Ιωνικήν Φιλοσοφίαν»* (Will Durant, Παγκόσμιος Ιστορία του Πολιτισμού, τ. Β΄).

Το ηλιοκεντρικό σύστημα

Οι έντονες επιδράσεις, που ασκούν, στην τέχνη, τη λογοτεχνία, τις κάθε είδους έρευνες και επιστήμες, στην φιλοσοφία και γενικά στη σκέψη των διανοητών του ελλαδικού χώρου, οι γνώσεις της Ανατολής, είναι αναμφισβήτητες. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι αυτές οι επιδράσεις αφομοι-

από τη φράση: «[...] *ο ήλιος ούτε ανατέλει ούτε δύει ποτέ. Οι άνθρωποι σκέπτονται ότι ο ήλιος δύει αλλά δεν είναι έτσι. Διότι έχοντας φτάσει στο τέλος της ημέρας, παράγει δύο αντίθετα αποτελέσματα. Τη νύχτα για όσα βρίσκονται από κάτω και την ημέρα για όσα βρίσκονται από την άλλη πλευρά. Στην πραγματικότητα ο ήλιος δεν δύει ποτέ...»* (Aitareya Brahmana, βιβλίο III, κεφ. V., 44).

Στον ελλαδικό χώρο το 500π.Χ. ο Πυθαγόρας, από τη σχολή του στον Κρότωνα της Ιταλίας αναφέρεται στην σφαιρικότητα της Γης και την αρμονική μουσικότητα των πλανητών: *«εστίν ουν η ουσία των πραγμάτων αρμονία και αριθμός σφαιρών στρεφομένων».* (Πρόσφατα επαληθεύτηκε από τη NASA η θεωρία του Πυθαγόρα του Σάμιου ότι οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος παράγουν μουσική!).

Ο Πλάτων (428-348 π.Χ.) περιγράφει μία ομαλή, αρμονική, κυκλική κίνηση των ουρανίων σωμάτων γύρω από μία κεντρική εστία. Επίσης ο Ηρακλείδης από τον Πόντο (388-310 π.Χ.) φιλόσοφος και αστρονόμος (μαθητής του Πλάτωνα) υποστηρίζει ότι μαζί με τη Γη περιστρέφονται ο Ερμής και η Αφροδίτη και ότι η Γη περιστρέφεται, επίσης, γύρω από τον άξονά της.

Τέλος, ο Αρίσταρχος (320-230 π.Χ), από τη Σάμο (με δάσκαλό του τον Στράτωνα από τη Λάμψακο – Λυκειάρχη του παραρτήματος της σχολής του Αριστοτέλη στην Αλεξάνδρεια) φαίνεται ότι δεν είναι ο πρώτος ***που ανακαλύπτει το ηλιοκεντρικό σύστημα***, αλλά ο πρώτος που τολμά να μιλήσει γι' αυτό και μάλιστα διώκεται γι' αυτήν του την τόλμη.

Απόσπασμα από τη θεωρία του για το πλανητικό μας σύστημα διασώθηκε στο έργο *«Ψαμμίτης»* ή *«Άμμου Καταμέτρη-*

Ονομάζεται «σφραγίδα του Βερολίνου» και αποτελεί έργο των Σουμερίων γύρω στο 2.550 π.Χ. Αριστερά, ανάμεσα στις δύο φιγούρες απεικονίζεται καθαρά ο Ήλιος και γύρω του οι πλανήτες.

Ας σημειωθεί, όμως, ότι ο Πυθαγόρας ο Σάμιος (569-475 π.Χ.), μαθητής των φιλοσόφων Θαλή, Φερεκύδη και Ερμοδάμα-

ση», του Αρχιμήδη του Συρακούσιου (287 - 212 π.Χ): «[...] *Αλλά ο Αρίσταρχος έγραψε ένα βιβλίο, που περιέχει ορισμένες υπο-*

καιρός. Αν η Ανατολή μας αρνηθεί αυτή τη φορά και ***αποφασίσει να μας αντιμετωπίσει απλώς στο έδαφός μας****, τότε αυτό θα μπορούσε να γράψει το τέλος της ιστορίας για όλους μας, στην Ανατολή και τη Δύση»* (Αλίκη Μπέηλη, *Εκπαίδευση στη νέα εποχή*, εκδ. Κέδρος).

Ιωνία – 6ος αι. π.Χ. Η Μίλητος είναι η πλουσιότερη από τις δώδεκα Ιωνικές πόλεις της Μικράς Ασίας και μεγάλο εμπορικό κέντρο αφού λόγω της προνομιακής θέσης της αποτελεί την πύλη της Ανατολής προς την Δύση. Στη Μέση και Άπω Ανατολή, υπάρχουν λαοί, (... ***«βάρβαροι»*** κατά τα άλλα) που έχουν, ήδη, αναπτύξει (πριν 2000 και 3000 χρόνια) σημαντική, υψηλού επιπέδου, κουλτούρα. Οι Σουμέριοι, οι Αιγύπτιοι, οι Ινδοί, οι Βαβυλώνιοι, οι Φοίνικες, οι Πέρσες, εξελιγμένοι και με επιτεύγματα στα μαθηματικά και ειδικά στην γεωμετρία, στις τέχνες, την ναυτιλία και ναυπηγική, στην αστρονομία και αστρολογία, στην ιατρική, στην αρχιτεκτονική, γλυπτική ενώ συγχρόνως αναπτύσσουν ισχυρά φιλοσοφικά ρεύματα ανάμικτα με θρησκευτικές δοξασίες.

Οι Μιλήσιοι (και γενικότερα οι Ίωνες) έμποροι εγκαθιδρύουν ειρηνικά ή με τη βία αποικίες ως εμπορικά κέντρα σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο διευκολύνοντας τα ταξίδια...

Ταξιδεύουν, οι διανοητές της εποχής (Θαλής, Εμπεδοκλής, Παρμενίδης, Σόλων ο Αθηναίος, ο ιστορικός Ηρόδοτος, ο Πυθαγόρας, ο Πλάτων κ.ά) ελκυόμενοι από τις σημαντικές γνώσεις της ανατολής... Ταξιδεύουν και ανακαλύπτουν την γεωμετρία της Αιγύπτου, την αστρονομία στα αρχαία αστεροσκοπεία της Βαβυλώνας, φθάνουν ως τους σοφούς βραχμάνους της Ινδίας.

Ταξιδεύουν στις χώρες της Ανατολής και πληροφορούνται, πληροφορούνται και στοχάζονται και μέσω του στοχασμού έρχεται η κατανόηση και η γνώση... Με αυτόν τον τρόπο, η ανατολική σκέψη μεταλαμπαδεύεται στον ελλαδικό χώρο, συγχωνεύεται, και εξελίσσεται μέσω της λογικής σύλληψης των διανοητών, που κατοικούν στο πιο ανατολικό σημείο του δυτικού κόσμου. Αυτήν την εποχή πρωταρχίζει η με-

προσλήψεις αλληλοεξουδετερούνται και αρχίζει να λειτουργεί η λογική [...] Εδώ εις την Μίλητον, όπως βραδύτερον και εις τας Αθήνας, υπήρχαν άνθρωποι από εκατόν διασκορπισμένας πολιτείας. Ήταν πνευματικώς δραστήριοι, λόγω του ανταγωνιστικού εμπορίου [...] η ελευθερία της σκέψεως ήτο ανεκτή [...] ***Δεν υπήρχεν ισχυρός κλήρος και κανέν αρχαίον και εμπνευσμένον κείμενον δεν περιώριζε την σκέψιν των ανθρώπων****. [...] Εδώ η σκέψις έγινε λαϊκή και αναζήτησε λογικάς και συνεπείς απαντήσεις εις τα προβλήματα του κόσμου και του ανθρώπου. Μολαταύτα, η γεννηθείσα φιλοσοφική σκέψις είχε τας ρίζας της εις τους προγόνους. Η παλαιά σοφία των Αιγυπτίων ιερέων και των Περσών μάγων, ίσως ακόμη και των Ινδών προφητών, η ιερατική επιστήμη των Χαλδαίων, η ποιητικώς προσωποποιημένη κοσμογονία του Ησιόδου, ανεμείχθησαν με τον ρεαλισμόν των Φοινίκων και Ελλήνων εμπόρων και παρήγαγον την Ιωνικήν Φιλοσοφίαν»* (Will Durant, Παγκόσμιος Ιστορία του Πολιτισμού, τ. Β΄).

Το ηλιοκεντρικό σύστημα

Οι έντονες επιδράσεις, που ασκούν, στην τέχνη, τη λογοτεχνία, τις κάθε είδους έρευνες και επιστήμες, στην φιλοσοφία και γενικά στη σκέψη των διανοητών του ελλαδικού χώρου, οι γνώσεις της Ανατολής, είναι αναμφισβήτητες. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι αυτές οι επιδράσεις αφομοιώθηκαν και η σύνθεση που ακολουθεί, οδηγεί στην εξαιρετική άνθηση που συναντάμε τον 5ο και τον 4ο αιώνα. Ας πάρουμε ένα θέμα στην τύχη (επί παραδείγματι την αστρονομία) και ας παρακολουθήσουμε: Ποιός ανέπτυξε τη θεωρία της σφαιρικότητας, του ηλιοκεντρικού συστήματος κ.λπ. και τι σχέση έχει με την έρευνα και την γνώση των αρχαίων ανατολικών λαών;

Οι Σουμέριοι στη Μεσοποταμία, (αργότερα και οι Βαβυλώνιοι, οι Αιγύπτιοι κ.ά.) γνωρίζουν, ήδη, από το 2.550 π.Χ. το ηλιοκεντρικό σύστημα –την ύπαρξη πέντε αστέρων που κινούνται γύρω από τον Ήλιο–, χωρίζουν την ώρα σε λεπτά και σχεδιά-

ΙΙΙ, κεφ. V., 44).

Στον ελλαδικό χώρο το 500π.Χ. ο Πυθαγόρας, από τη σχολή του στον Κρότωνα της Ιταλίας αναφέρεται στην σφαιρικότητα της Γης και την αρμονική μουσικότητα των πλανητών: «*εστίν ουν η ουσία των πραγμάτων αρμονία και αριθμός σφαιρών στρεφομένων*». (Πρόσφατα επαληθεύτηκε από τη NASA η θεωρία του Πυθαγόρα του Σάμιου ότι οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος παράγουν μουσική!).

Τέλος, ο Αρίσταρχος (320-230 π.Χ), από τη Σάμο (με δάσκαλό του τον Στράτωνα από τη Λάμψακο – Λυκειάρχη του παραρτήματος της σχολής του Αριστοτέλη στην Αλεξάνδρεια) φαίνεται ότι δεν είναι ο πρώτος ***που ανακαλύπτει το ηλιοκεντρικό σύστημα***, αλλά ο πρώτος που τολμά να μιλήσει γι' αυτό και μάλιστα διώκεται γι' αυτήν του την τόλμη.

Απόσπασμα από τη θεωρία του για το πλανητικό μας σύστημα διασώθηκε στο έργο «*Ψαμμίτης*» ή «*Άμμου Καταμέτρη-*

Ονομάζεται «σφραγίδα του Βερολίνου» και αποτελεί έργο των Σουμερίων γύρω στο 2.550 π.Χ. Αριστερά, ανάμεσα στις δύο φιγούρες απεικονίζεται καθαρά ο Ήλιος και γύρω του οι πλανήτες.

Ας σημειωθεί, όμως, ότι ο Πυθαγόρας ο Σάμιος (569-475 π.Χ.), μαθητής των φιλοσόφων Θαλή, Φερεκύδη και Ερμοδάμαντα, *συλλέγει, ταξιδεύοντας, σπάνιες γνώσεις*, οι οποίες θα αποτελέσουν έμπνευση για το μεγάλο φιλοσοφικό του έργο. *Ταξιδεύει*, λοιπόν, στην Αίγυπτο όπου γίνεται δεκτός από τους ιερείς της Μέμφιδος και της Ηλιούπολης. Μαθητεύει στα ιερά τους και μετά 20 χρόνια μεταφέρεται αιχμάλωτος στην Βαβυλώνα όπου συναναστρέφεται με Πέρσες και Χαλδαίους σοφούς. Μετά 12 χρόνια παραμονής στην Βαβυλώνα, ξεκινά ένα ακόμα ταξίδι διασχίζοντας όλη την Εγγύς Ανατολή, μέχρι κάτω στον ποταμό Γάγγη, όπου συναντά τους γυμνοσοφιστές της Ινδίας.

Ο επηρεασμός του Πυθαγόρα από την Ανατολική σκέψη και οι γνώσεις που προ-

ση», του Αρχιμήδη του Συρακούσιου (287 - 212 π.Χ): «[...] *Αλλά ο Αρίσταρχος έγραψε ένα βιβλίο, που περιέχει ορισμένες προτάσεις, από τις οποίες συμπεραίνεται ότι ο πραγματικός κόσμος είναι πολύ μεγαλύτερος. Πιστεύεται ότι οι απλανείς αστέρες και ο Ήλιος είναι ακίνητοι, ότι η Γη κινείται γύρω από τον Ήλιο σε κυκλική τροχιά, που στο κέντρο της βρίσκεται ο Ήλιος*».

Συμπερασματικά, οι φιλόσοφοι αυτοί συνέλεξαν, καλλιέργησαν, συνέθεσαν και εξέλιξαν την αρχαία ανατολική σοφία, προετοιμάζοντάς την, έτσι ώστε να διαχυθεί προς την Δύση. Ο Αλέξανδρος με την καθυπόταξη και την απογύμνωση του ελλαδικού χώρου, μετατρέποντας τους πληθυσμούς σε εκστρατευτικό σώμα για τις αλαζονικές επιθετικές κτήσεις του, και

δου, κουλτούρα. Οι Σουμέριοι, οι Αιγύπτιοι, οι Ινδοί, οι Βαβυλώνιοι, οι Φοίνικες, οι Πέρσες, εξελιγμένοι και με επιτεύγματα στα μαθηματικά και ειδικά στην γεωμετρία, στις τέχνες, την ναυτιλία και ναυπηγική, στην αστρονομία και αστρολογία, στην ιατρική, στην αρχιτεκτονική, γλυπτική ενώ συγχρόνως αναπτύσσουν ισχυρά φιλοσοφικά ρεύματα ανάμικτα με θρησκευτικές δοξασίες.

Οι Μιλήσιοι (και γενικότερα οι Ίωνες) έμποροι εγκαθιδρύουν ειρηνικά ή με τη βία αποικίες ως εμπορικά κέντρα σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο διευκολύνοντας τα ταξίδια...

Ταξιδεύουν, οι διανοητές της εποχής (Θαλής, Εμπεδοκλής, Παρμενίδης, Σόλων ο Αθηναίος, ο ιστορικός Ηρόδοτος, ο Πυθαγόρας, ο Πλάτων κ.ά) ελκυόμενοι από τις σημαντικές γνώσεις της ανατολής... Ταξιδεύουν και ανακαλύπτουν την γεωμετρία της Αιγύπτου, την αστρονομία στα αρχαία αστεροσκοπεία της Βαβυλώνας, φθάνουν ως τους σοφούς βραχμάνους της Ινδίας.

Ταξιδεύουν στις χώρες της Ανατολής και πληροφορούνται, πληροφορούνται και στοχάζονται και μέσω του στοχασμού έρχεται η κατανόηση και η γνώση... Με αυτόν τον τρόπο, η ανατολική σκέψη μεταλαμπαδεύεται στον ελλαδικό χώρο, συγχωνεύεται, και εξελίσσεται μέσω της λογικής σύλληψης των διανοητών, που κατοικούν στο πιο ανατολικό σημείο του δυτικού κόσμου. Αυτήν την εποχή πρωταρχίζει η μετάβαση από «τον Μύθο στον Λόγο».

Μαθαίνουν να ελέγχουν, να υπολογίζουν, να μελετούν και, συγχρόνως, προσπαθούν να δώσουν λογικές εξηγήσεις σε γεγονότα (φυσικά φαινόμενα και νόμους) που έως τότε τα θεωρούσαν ως «έργα θεών και υπερφυσικών ηρώων»· η μαγεία, οι μυθικές κοσμογονίες, η τελετουργία, υποχωρούν αργά και δίνουν τη θέση τους στην αμφισβήτηση, την έρευνα και τη λογική. «*Ποια είναι η «αρχή» και ποια τα «αίτια» των όντων; - Ποιο είναι το πρωίσως ακόμη και των Ινδών προφητών, η ιερατική επιστήμη των Χαλδαίων, η ποιητικώς προσωποποιημένη κοσμογονία του Ησιόδου, ανεμείχθησαν με τον ρεαλισμόν των Φοινίκων και Ελλήνων εμπόρων και παρήγαγον την Ιωνικήν Φιλοσοφίαν*» (Will Durant, Παγκόσμιος Ιστορία του Πολιτισμού, τ. Β΄).

Το ηλιοκεντρικό σύστημα

Οι έντονες επιδράσεις, που ασκούν, στην τέχνη, τη λογοτεχνία, τις κάθε είδους έρευνες και επιστήμες, στην φιλοσοφία και γενικά στη σκέψη των διανοητών του ελλαδικού χώρου, οι γνώσεις της Ανατολής, είναι αναμφισβήτητες. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι αυτές οι επιδράσεις αφομοιώθηκαν και η σύνθεση που ακολουθεί, οδηγεί στην εξαιρετική άνθηση που συναντάμε τον 5ο και τον 4ο αιώνα. Ας πάρουμε ένα θέμα στην τύχη (επί παραδείγματι την αστρονομία) και ας παρακολουθήσουμε: Ποιός ανέπτυξε τη θεωρία της σφαιρικότητας, του ηλιοκεντρικού συστήματος κ.λπ. και τι σχέση έχει με την έρευνα και την γνώση των αρχαίων ανατολικών λαών;

Οι Σουμέριοι στη Μεσοποταμία, (αργότερα και οι Βαβυλώνιοι, οι Αιγύπτιοι κ.ά.) γνωρίζουν, ήδη, από το 2.550 π.Χ. το ηλιοκεντρικό σύστημα –την ύπαρξη πέντε αστέρων που κινούνται γύρω από τον Ήλιο–, χωρίζουν την ώρα σε λεπτά και σχεδιάζουν ημερολόγια με μεγάλη ακρίβεια που συγκλίνουν με τα σημερινά. Επίσης, στις Βέντα (2.000-2.500 π.Χ.) βρίσκουμε ότι οι Ινδουϊστές μελετητές είναι εξοικειωμένοι με τη σφαιρικότητα του πλανήτη Γη και αναγνωρίζουν το Ηλιοκεντρικό σύστημα. Το γεγονός αποδεικνύεται στη Ριγκ-Βέντα[2]

---

2. Η Ριγκ Βέντα είναι ένα από τα σπουδαιότερα κλασσικά ινδικά κείμενα. Μεταγενέστερα κείμενα, όπως η Ουπανισάντ, καθώς και οι φιλοσοφικές σχολές π.χ. Γιόγκα και Βεντάντα, εμπνέονται από αυτήν την αρχαία γραφή της Ινδίας.

Ονομάζεται «σφραγίδα του Βερολίνου» και αποτελεί έργο των Σουμερίων γύρω στο 2.550 π.Χ. Αριστερά, ανάμεσα στις δύο φιγούρες απεικονίζεται καθαρά ο Ήλιος και γύρω του οι πλανήτες.

Ας σημειωθεί, όμως, ότι ο Πυθαγόρας ο Σάμιος (569-475 π.Χ.), μαθητής των φιλοσόφων Θαλή, Φερεκύδη και Ερμοδάμαντα, *συλλέγει, ταξιδεύοντας, σπάνιες γνώσεις*, οι οποίες θα αποτελέσουν έμπνευση για το μεγάλο φιλοσοφικό του έργο. *Ταξιδεύει*, λοιπόν, στην Αίγυπτο όπου γίνεται δεκτός από τους ιερείς της Μέμφιδος και της Ηλιούπολης. Μαθητεύει στα ιερά τους και μετά 20 χρόνια μεταφέρεται αιχμάλωτος στην Βαβυλώνα όπου συναναστρέφεται με Πέρσες και Χαλδαίους σοφούς. Μετά 12 χρόνια παραμονής στην Βαβυλώνα, ξεκινά ένα ακόμα ταξίδι διασχίζοντας όλη την Εγγύς Ανατολή, μέχρι κάτω στον ποταμό Γάγγη, όπου συναντά τους γυμνοσοφιστές της Ινδίας.

Ο επηρεασμός του Πυθαγόρα από την Ανατολική σκέψη και οι γνώσεις που προσκομίζει από εκεί, είναι προφανής. Επιστρέφει, τέλος, και ιδρύοντας σχολή στην Ιταλία, συμβάλλει, αυτός και οι μαθητές του, στην προώθηση της διανόησης και στην διαμόρφωση των διάφορων κλάδων της φιλοσοφίας.

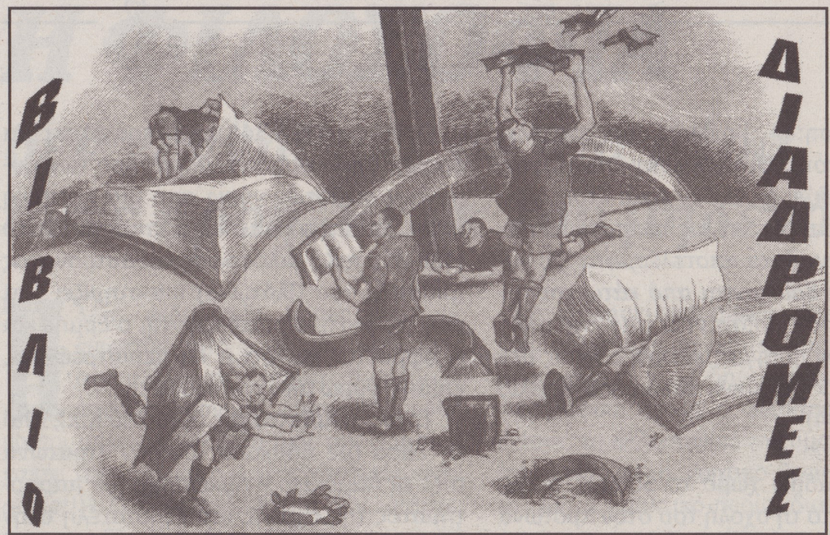
Λίγο αργότερα ο Φιλόλαος (470-385 π.Χ.), μαθητής της Πυθαγορείου Σχολής του Κρότωνα, υποστηρίζει ότι η γη κινείται· δεν βρίσκεται στο κέντρο του κόσμου αλλά περιφέρεται γύρω από το «Κεντρικό Πυρ» μαζί με άλλους πλανήτες.

ση», του Αρχιμήδη του Συρακούσιου (287 - 212 π.Χ): «[...] *Αλλά ο Αρίσταρχος έγραψε ένα βιβλίο, που περιέχει ορισμένες προτάσεις, από τις οποίες συμπεραίνεται ότι ο πραγματικός κόσμος είναι πολύ μεγαλύτερος. Πιστεύεται ότι οι απλανείς αστέρες και ο Ήλιος είναι ακίνητοι, ότι η Γη κινείται γύρω από τον Ήλιο σε κυκλική τροχιά, που στο κέντρο της βρίσκεται ο Ήλιος*».

Συμπερασματικά, οι φιλόσοφοι αυτοί συνέλεξαν, καλλιέργησαν, συνέθεσαν και εξέλιξαν την αρχαία ανατολική σοφία, προετοιμάζοντάς την, έτσι ώστε να διαχυθεί προς την Δύση. Ο Αλέξανδρος με την καθυπόταξη και την απογύμνωση του ελλαδικού χώρου, μετατρέποντας τους πληθυσμούς σε εκστρατευτικό σώμα για τις αλαζονικές επιθετικές κτήσεις του, και εγκαθιδρύοντας μονοκρατορία στη σκέψη και τη ζωή (ακολουθώντας την λογική του διδασκάλου του), επέφερε αναστροφή αυτής της πορείας.

«*Με την μελέτη και την αναγνώρισιν του ρόλου της Εγγύς Ανατολής εις τον πολιτισμόν δεν κάμνομεν τίποτε άλλο, παρά να εξοφλούμεν ένα παλαιόν χρέος προς τους αληθείς ιδρυτάς του ευρωπαϊκού και του αμερικανικού πολιτισμού...*» (Will Durant, Παγκόσμ. Ιστορία του Πολιτισμού, τ. Α΄).

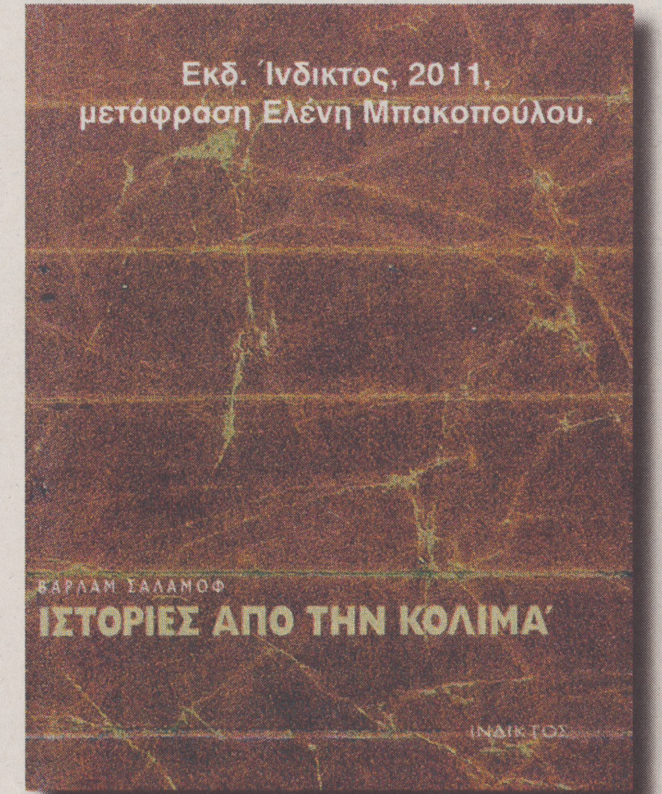
Αναρχία και Ζωή

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΛΙΜΑ

του

Βαρλάμ Σαλάμοφ

Ο Βαρλάμ Σαλάμοφ, γεννιέται το 1907 στη μικρή πόλη Βολογντκά, περίπου 500 χλμ. βόρεια της Μόσχας, η

Συμμετέχει ενεργά στα γεγονότα του 1927, 1928 και 1929 με την πλευρά της αντιπολίτευσης. Το 1929, 22 ετών φοιτητής, συλλαμβάνεται για πρώτη φορά με την κατηγορία ότι διακινεί στο πανεπιστήμιο σε μορφή προκήρυξης την «Τελευταία διαθήκη του Β.Ι. Λένιν», η οποία περιέχει αρνητικές παρατηρήσεις για την προσωπικότητα του Στάλιν. Φυλακίζεται στις διαβόητες ανακριτικές φυλακές Μπουτίρκι της Μόσχας και ακολούθως εξορίζεται για τρία χρόνια στη Βισερά, ένα από τα πρώτα στρατόπεδα εργασίας στη βόρεια περιοχή της οροσειράς των Ουραλίων ορέων.

Αποφυλακίζεται το 1932, επιστρέφει στη Μόσχα, όπου παντρεύεται, αποκτά μια κόρη και δουλεύει ως δημοσιογράφος, ενώ δημοσιεύει και τα ποιήματά του σε λογοτεχνικά περιοδικά.

Το 1937 συλλαμβάνεται εκ νέου, για αντεπαναστατική τροτσκιστική δράση, και χαρακτηρίζεται με έναν από τους βαρύτερους για την εποχή χαρακτηρισμούς: αυτόν του «εχθρού του λαού». Αυτή τη φορά στέλνεται με ποινή πέντε ετών σε καταναγκαστικά έργα στην Κολιμά, «εκεί που ο χειμώνας διαρκεί δώδεκα μήνες», στα βάθη της Βόρειας και Ανατολικής Σιβηρίας (η περιοχή Κολιμά βρέχεται από τον Αρκτικό Ωκεανό βόρεια και από τη θάλασσα Οκότσκ νότια και πήρε το όνομά της από τον ομώνυμο ποταμό). Πρόκειται για ένα κάτεργο πολύ πιο «αναβαθμισμένο» από εκείνο που περιγράφει ο Ντοστογιέφσκι στις *Αναμνήσεις από το σπίτι των πεθαμένων*, ένας τόπος ανθρωποφαγικός, στερημένος από κάθε ανθρώπινο συναίσθημα, κολαστήριο που ξεπερνάει όσα μπορεί να φανταστεί το «φτωχό ανθρώπινο μυαλό».

«Η περιοχή είναι πλούσια σε παντός είδους πολύτιμα μεταλλεύματα και κυρίως σε χρυσοφόρα κοιτάσματα (σ.σ. ενδεικτικά αναφέρονται: χρυσός, ασήμι, κασσίτερος, βολφράμιο, υδράργυρος, χαλκός, αντιμόνιο, κάρβουνο,

ριάτο τις ατέλειωτες «καραβιές» κρατουμένων).

»Ποιοί ήταν οι τρόφιμοι της Κολιμά; Όλοι: διανοούμενοι, κομματικοί, τεχνίτες, αγρότες, αιχμάλωτοι πολέμου –εν ολίγοις, όλοι όσοι διέθεταν δύο χέρια για να δουλέψουν. Ήταν φορές που και το ένα χέρι αρκούσε. «Από το πρώτο λεπτό της φυλακής μού έγινε ξεκάθαρο ότι στις συλλήψεις δεν γίνονταν λάθη, ότι συμβαίνει σχεδιασμένη εξόντωση ολόκληρης «κοινωνικής ομάδας», όλων όσοι από τη ρωσική ιστορία των τελευταίων χρόνων θυμούνταν ό,τι δεν έπρεπε να θυμούνται. Το κελλί ήταν πήχτρα από στρατιωτικούς, παλιούς κομμουνιστές, που μετατράπηκαν σε «εχθρούς του λαού», λέει ο συγγραφέας μας.» (από τον πρόλογο ό.π.).

[...]

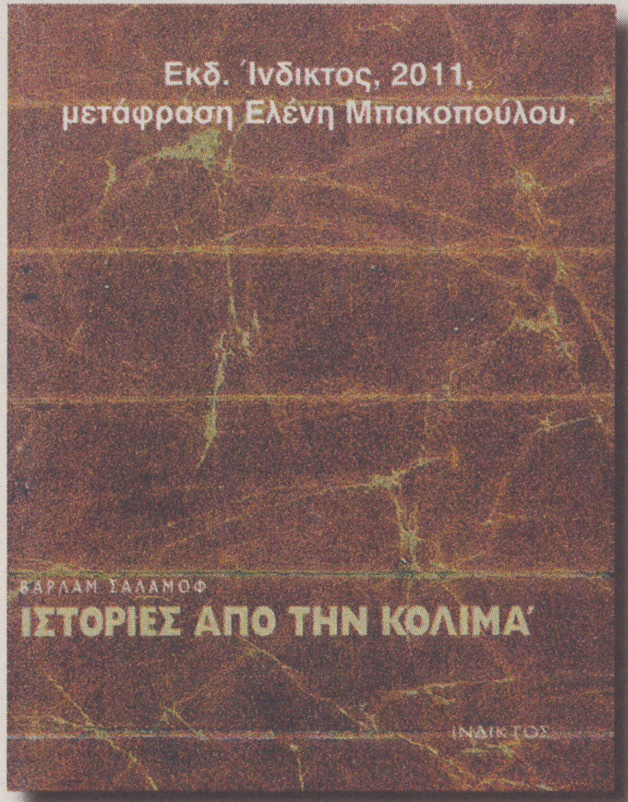
Το 1943, και ενώ έχει σχεδόν τελειώσει ο χρόνος της ποινής του, τον ξαναδικάζουν και καταδικάζουν σε άλλα δέκα χρόνια καταναγκαστικά έργα, επειδή σε μια συζήτηση δήλωσε ότι ο Μπούνιν ήταν ένας κλασσικός ρώσος συγγραφέας (ο οποίος είχε φύγει μετά την επανάσταση για την Ευρώπη). Αυτό και μόνο κρίθηκε αρκετό να του προσάψουν «αντεπαναστατική προπαγάνδα» και φυσικά να ανανεώσουν την κατηγορία του «εχθρού του λαού».

«Η τυπική του απελευθέρωση έρχεται το 1951, αλλά –όπως όλοι– είναι υποχρεωμένος να παραμείνει στην Κολιμά, με το καθεστώς του ελεύθερου μεν υπό περιορισμό δε. Βρίσκει δουλειά και παραμένει για άλλα τρία ακόμα, μέχρι το Νοέμβριο του 1953, όπου η γενική αμνηστία ήρθε να βάλει τέλος στην εφιαλτική αυτή περίοδο.» (ό.π.)

Το Μάρτιο του 1953 πεθαίνει ο Στάλιν, όποτε ο Βαρλάμ Σαλάμοφ εγκαταλείπει την Κολιμά μαζί με χιλιάδες εξόριστους των γκούλαγκ. Όμως δεν θα εγκατασταθεί στη Μόσχα, λόγω στέρησης των πολιτικών του δικαιωμάτων, παρά το 1956.

«Όταν τελικά επιστρέφει στην πόλη, προσπαθεί να συνεχίσει μια φυσιολογική ζωή. Πώς, όμως, ξαναγυρνάει κάποιος σε μια «φυσιολογική» ζωή μετά από μια τέτοια

Ο Βαρλάμ Σαλάμοφ, γεννιέται το 1907 στη μικρή πόλη Βολοντγκά, περίπου 500 χλμ. βόρεια της Μόσχας, η οποία κατά τον 19ο αιώνα είχε χρησιμοποιηθεί ως τόπος εξορίας των πολιτικών αντιπάλων του τσαρικού καθεστώτος, κυρίως διανοούμενων. Ο πατέρας του ήταν ιερέας με έντονη κοινωνική δράση, καθώς υποστήριζε τις σχέσεις με τους εξόριστους και συνέβαλε στην εκπαίδευση και στη διάδοση της γνώσης, ενώ είχε διατελέσει ιεραπόστολος στην Αλάσκα και γενικότερα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως άνθρωπος με ανοιχτούς ορίζοντες σκέψης, γεγονός που του δημιουργούσε προβλήματα με το καθεστώς.

Στα μαθητικά χρόνια τού Βαρλάμ Σαλάμοφ ξεσπά η Οκτωβριανή Επανάσταση. Το 1918 ολοκληρώνει τη φοίτησή του στο γυμνάσιο και το 1923 σε επαγγελματική σχολή. Το 1924, φεύγει για τη Μόσχα και το 1926 γίνεται δεκτός στη Σχολή Σοβιετικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Μόσχας. Συμμετέχει ενεργά στην μετεπαναστατική ζωή της μοσχοβίτικης νεολαίας. Ζει στην καρδιά των πολιτικών και πολιτιστικών γεγονότων της Μόσχας του '20, «εκκολαπτόμενος ποιητής πολλά υποσχόμενος, παρακολουθεί

αντιπολίτευσης. Το 1929, 22 ετών φοιτητής, συλλαμβάνεται για πρώτη φορά με την κατηγορία ότι διακινεί στο πανεπιστήμιο σε μορφή προκήρυξης την «Τελευταία διαθήκη του Β.Ι. Λένιν», η οποία περιέχει αρνητικές παρατηρήσεις για την προσωπικότητα του Στάλιν. Φυλακίζεται στις διαβόητες ανακριτικές φυλακές Μπουτίρκι της Μόσχας και ακολούθως εξορίζεται για τρία χρόνια στη Βισερά, ένα από τα πρώτα στρατόπεδα εργασίας στη βόρεια περιοχή της οροσειράς των Ουραλίων ορέων.

Αποφυλακίζεται το 1932, επιστρέφει στη Μόσχα, όπου παντρεύεται, αποκτά μια κόρη και δουλεύει ως δημοσιογράφος, ενώ δημοσιεύει και τα ποιήματά του σε λογοτεχνικά περιοδικά.

Το 1937 συλλαμβάνεται εκ νέου, για αντεπαναστατική τροτσκιστική δράση, και χαρακτηρίζεται με έναν από τους βαρύτερους για την εποχή χαρακτηρισμούς: αυτόν του «εχθρού του λαού». Αυτή τη φορά στέλνεται με ποινή πέντε ετών σε καταναγκαστικά έργα στην Κολιμά, «εκεί που ο χειμώνας διαρκεί δώδεκα μήνες», στα βάθη της Βόρειας και Ανατολικής Σιβηρίας (η περιοχή Κολιμά βρέχεται από τον Αρκτικό Ωκεανό βόρεια και από τη θάλασσα Οκότσκ νότια και πήρε το όνομά της από τον ομώνυμο ποταμό). Πρόκειται για ένα κάτεργο πολύ πιο «αναβαθμισμένο» από εκείνο που περιγράφει ο Ντοστογιέφσκι στις *Αναμνήσεις από το σπίτι των πεθαμένων*, ένας τόπος ανθρωποφαγικός, στερημένος από κάθε ανθρώπινο συναίσθημα, κολαστήριο που ξεπερνάει όσα μπορεί να φανταστεί το «φτωχό ανθρώπινο μυαλό».

«Η περιοχή είναι πλούσια σε παντός είδους πολύτιμα μεταλλεύματα και κυρίως σε χρυσοφόρα κοιτάσματα (σ.σ. ενδεικτικά αναφέρονται: χρυσός, ασήμι, κασσίτερος, βολφράμιο, υδράργυρος, χαλκός, αντιμόνιο, κάρβουνο, πετρέλαιο, τύρφη). Η κυβέρνηση έχει αποφασίσει να εξορύξει το χρυσό πάση θυσία, αδιαφορώντας για το κόστος σε ανθρώπινες ζωές. Για να το πετύχει δημιούργησε μια ολόκληρη σειρά από στρατόπεδα εργασίας –στην πραγματικότητα στρατόπεδα συγκέντρωσης–, όπου η εργασία ήταν υποχρεωτική, διεξαγόταν υπό απάνθρωπες καιρικές και κανονιστικές συνθήκες, και πάνω απ' όλα απλήρωτη. Έτσι κατορθώνονταν δύο στόχοι: της παραγωγής και της τιμωρίας. Τα πλάνα παραγωγής, τα γνωστά «πεντάχρονα», επιβάλλονται και στην Κολιμά και υλοποιούνται δια της βίας, πέρα από κάθε λογική.

»Τα χρυσορυχεία είναι ο βασικότερος λόγος ύπαρξης της Κολιμά. Η Κολιμά κρύβει χρυσό, κι αυτό είναι γνωστό εδώ και εκατό χρόνια. Κανείς όμως δεν σκέφτηκε να εξορύξει αυτόν το χρυσό, και αυτό γιατί οι συνθήκες σε κάθε περίπτωση θα ήταν αδιανόητες για τις δυνατότητες ενός ανθρώπου... Στις ζοφερές εποχές, μόνο στην Κολιμά βρίσκονταν 800-900.000 κρατούμενοι,

νοί, κομματικοί, τεχνίτες, αγρότες, αιχμάλωτοι πολέμου –εν ολίγοις, όλοι όσοι διέθεταν δύο χέρια για να δουλέψουν. Ήταν φορές που και το ένα χέρι αρκούσε. «Από το πρώτο λεπτό της φυλακής μού έγινε ξεκάθαρο ότι στις συλλήψεις δεν γίνονταν λάθη, ότι συμβαίνει σχεδιασμένη εξόντωση ολόκληρης «κοινωνικής ομάδας», όλων όσοι από τη ρωσική ιστορία των τελευταίων χρόνων θυμούνταν ό,τι δεν έπρεπε να θυμούνται. Το κελλί ήταν πήχτρα από στρατιωτικούς, παλιούς κομμουνιστές, που μετατράπηκαν σε «εχθρούς του λαού», λέει ο συγγραφέας μας.» (από τον πρόλογο ό.π.).

[...]

Το 1943, και ενώ έχει σχεδόν τελειώσει ο χρόνος της ποινής του, τον ξαναδικάζουν και καταδικάζουν σε άλλα δέκα χρόνια καταναγκαστικά έργα, επειδή σε μια συζήτηση δήλωσε ότι ο Μπούνιν ήταν ένας κλασσικός ρώσος συγγραφέας (ο οποίος είχε φύγει μετά την επανάσταση για την Ευρώπη). Αυτό και μόνο κρίθηκε αρκετό να του προσάψουν «αντεπαναστατική προπαγάνδα» και φυσικά να ανανεώσουν την κατηγορία του «εχθρού του λαού».

«Η τυπική του απελευθέρωση έρχεται το 1951, αλλά –όπως όλοι– είναι υποχρεωμένος να παραμείνει στην Κολιμά, με το καθεστώς του ελεύθερου μεν υπό περιορισμό δε. Βρίσκει δουλειά και παραμένει για άλλα τρία ακόμα, μέχρι το Νοέμβριο του 1953, όπου η γενική αμνηστία ήρθε να βάλει τέλος στην εφιαλτική αυτή περίοδο.» (ό.π.)

Το Μάρτιο του 1953 πεθαίνει ο Στάλιν, όποτε ο Βαρλάμ Σαλάμοφ εγκαταλείπει την Κολιμά μαζί με χιλιάδες εξόριστους των γκούλαγκ. Όμως δεν θα εγκατασταθεί στη Μόσχα, λόγω στέρησης των πολιτικών του δικαιωμάτων, παρά το 1956.

«Όταν τελικά επιστρέφει στην πόλη, προσπαθεί να συνεχίσει μια φυσιολογική ζωή, Πώς, όμως, ξαναγυρνάει κάποιος σε μια «φυσιολογική» ζωή μετά από μια τέτοια εμπειρία; Πόσο «φυσιολογικός» μπορεί να νιώσει, μα και να είναι, ένας άνθρωπος που πέρασε είκοσι ολόκληρα χρόνια κρατούμενος σε στρατόπεδο καταναγκαστικών έργων; Σιγά-σιγά κόβει τις γέφυρες που τον κρατούν κοντά στους ανθρώπους.»

Το 1956 αρχίζει να γράφει τα πρώτα διηγήματα για την Κολιμά, με αρχικό τίτλο «Τετράδια της Κολιμά». Το 1957 συνεργάζεται με διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά εκδίδοντας ποιήματά του. Παρ' όλα αυτά, εμφανίζονται τα πρώτα σοβαρά προβλήματα υγείας. Η κυβέρνηση του βγάζει αναπηρική σύνταξη...

«Τι μου απέμεινε ως το τέλος; Η οργή. Η οργή –το έσχατο ανθρώπινο συναίσθημα, αυτό που είναι πιο κοντά στα κόκαλα», γράφει στο αφήγημα Σεντέντσια, το οποίο αφιερώνει στην Ναντιέζντα Μαντελστάμ, ένα από τα 145 κείμενα της συλλογής που είναι διαρθρωμένα σε έξι αφηγηματικούς κύκλους.

Ο Βαρλάμ Σαλάμοφ έχει βγει από την Κολιμά με ανε-

Ο Βαρλάμ Σαλάμοφ, γεννιέται το 1907 στη μικρή πόλη Βολοντγκά, περίπου 500 χλμ. βόρεια της Μόσχας, η οποία κατά τον $19^{ο}$ αιώνα είχε χρησιμοποιηθεί ως τόπος εξορίας των πολιτικών αντιπάλων του τσαρικού καθεστώτος, κυρίως διανοούμενων. Ο πατέρας του ήταν ιερέας με έντονη κοινωνική δράση, καθώς υποστήριζε τις σχέσεις με τους εξόριστους και συνέβαλε στην εκπαίδευση και στη διάδοση της γνώσης, ενώ είχε διατελέσει ιεραπόστολος στην Αλάσκα και γενικότερα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως άνθρωπος με ανοιχτούς ορίζοντες σκέψης, γεγονός που του δημιουργούσε προβλήματα με το καθεστώς.

Στα μαθητικά χρόνια τού Βαρλάμ Σαλάμοφ ξεσπά η Οκτωβριανή Επανάσταση. Το 1918 ολοκληρώνει τη φοίτησή του στο γυμνάσιο και το 1923 σε επαγγελματική σχολή. Το 1924, φεύγει για τη Μόσχα και το 1926 γίνεται δεκτός στη Σχολή Σοβιετικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Μόσχας. Συμμετέχει ενεργά στην μετεπαναστατική ζωή της μοσχοβίτικης νεολαίας. Ζει στην καρδιά των πολιτικών και πολιτιστικών γεγονότων της Μόσχας του '20, «*εκκολαπτόμενος ποιητής πολλά υποσχόμενος, παρακολουθεί από απόσταση αναπνοής στα αμφιθέατρα των πανεπιστημίων και τις θεατρικές αίθουσες τον ανθό της ρωσικής πρωτοπορίας να πραγματοποιεί την ''έφοδο στον ουρανό'' με έναν πρωτοφανή οργασμό ιδεών, δημιουργικότητας, πειραματισμών, τόλμης, ατελείωτων λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών φιλονικιών, κατηγορηματικών ''πάνω'' και κατηγορηματικών ''κάτω'', και μια γερή δόση αυθάδειας. Γνωρίζει τους σπουδαιότερους ανθρώπους των γραμμάτων και της τέχνης, τους καινούργιους ''θεούς''*». (Από τον πρόλογο της Ελένης Μπακοπούλου)

τροτσκιστική δράση, και χαρακτηρίζεται με έναν από τους βαρύτερους για την εποχή χαρακτηρισμούς: αυτόν του «εχθρού του λαού». Αυτή τη φορά στέλνεται με ποινή πέντε ετών σε καταναγκαστικά έργα στην Κολιμά, «εκεί που ο χειμώνας διαρκεί δώδεκα μήνες», στα βάθη της Βόρειας και Ανατολικής Σιβηρίας (η περιοχή Κολιμά βρέχεται από τον Αρκτικό Ωκεανό βόρεια και από τη θάλασσα Οκότσκ νότια και πήρε το όνομά της από τον ομώνυμο ποταμό). Πρόκειται για ένα κάτεργο πολύ πιο «αναβαθμισμένο» από εκείνο που περιγράφει ο Ντοστογιέφσκι στις *Αναμνήσεις από το σπίτι των πεθαμένων*, ένας τόπος ανθρωποφαγικός, στερημένος από κάθε ανθρώπινο συναίσθημα, κολαστήριο που ξεπερνάει όσα μπορεί να φανταστεί το «φτωχό ανθρώπινο μυαλό».

«*Η περιοχή είναι πλούσια σε παντός είδους πολύτιμα μεταλλεύματα και κυρίως σε χρυσοφόρα κοιτάσματα (σ.σ. ενδεικτικά αναφέρονται: χρυσός, ασήμι, κασσίτερος, βολφράμιο, υδράργυρος, χαλκός, αντιμόνιο, κάρβουνο, πετρέλαιο, τύρφη). Η κυβέρνηση έχει αποφασίσει να εξορύξει το χρυσό πάση θυσία, αδιαφορώντας για το κόστος σε ανθρώπινες ζωές. Για να το πετύχει δημιούργησε μια ολόκληρη σειρά από στρατόπεδα εργασίας –στην πραγματικότητα στρατόπεδα συγκέντρωσης–, όπου η εργασία ήταν υποχρεωτική, διεξαγόταν υπό απάνθρωπες καιρικές και κανονιστικές συνθήκες, και πάνω απ' όλα απλήρωτη. Έτσι κατορθώνονταν δύο στόχοι: της παραγωγής και της τιμωρίας. Τα πλάνα παραγωγής, τα γνωστά «πεντάχρονα», επιβάλλονται και στην Κολιμά και υλοποιούνται δια της βίας, πέρα από κάθε λογική.*

»Τα χρυσορυχεία είναι ο βασικότερος λόγος ύπαρξης της Κολιμά. Η Κολιμά κρύβει χρυσό, κι αυτό είναι γνωστό εδώ και εκατό χρόνια. Κανείς όμως δεν σκέφτηκε να εξορύξει αυτόν το χρυσό, και αυτό γιατί οι συνθήκες σε κάθε περίπτωση θα ήταν αδιανόητες για τις δυνατότητες ενός ανθρώπου... Στις ζοφερές εποχές, μόνο στην Κολιμά βρίσκονταν 800-900.000 κρατούμενοι.

»Για να δουλέψει καλύτερα η βιομηχανία παραγωγής πλούτου, η κυβέρνηση φροντίζει να δώσει ζωή στον αφιλόξενο «πλανήτη των θησαυρών» δια του αποικισμού. Παρέχει αξιοπρόσεκτα για την εποχή οικονομικά κίνητρα σε ελεύθερους συμβασιούχους που θα καταλάμβαναν διοικητικές θέσεις («μακρύ ρούβλι» αποκαλούνταν οι υψηλές αμοιβές στην Κολιμά) και τροφοδοτεί την παραγωγή με εργατικά χέρια κρατούμενων σκλάβων. Γύρω από τα ορυχεία αναπτύσσονται οικισμοί με τις δομές κανονικών πόλεων (δικαστήρια, νοσοκομεία, θέατρα, και προλετα-

συγγραφέας (ο οποίος είχε φύγει μετά την επανάσταση για την Ευρώπη). Αυτό και μόνο κρίθηκε αρκετό να του προσάψουν «αντεπαναστατική προπαγάνδα» και φυσικά να ανανεώσουν την κατηγορία του «εχθρού του λαού».

«*Η τυπική του απελευθέρωση έρχεται το 1951, αλλά –όπως όλοι– είναι υποχρεωμένος να παραμείνει στην Κολιμά, με το καθεστώς του ελεύθερου μεν υπό περιορισμό δε. Βρίσκει δουλειά και παραμένει για άλλα τρία ακόμα, μέχρι το Νοέμβριο του 1953, όπου η γενική αμνηστία ήρθε να βάλει τέλος στην εφιαλτική αυτή περίοδο.*» (ό.π.)

Το Μάρτιο του 1953 πεθαίνει ο Στάλιν, όποτε ο Βαρλάμ Σαλάμοφ εγκαταλείπει την Κολιμά μαζί με χιλιάδες εξόριστους των γκούλαγκ. Όμως δεν θα εγκατασταθεί στη Μόσχα, λόγω στέρησης των πολιτικών του δικαιωμάτων, παρά το 1956.

«*Όταν τελικά επιστρέφει στην πόλη, προσπαθεί να συνεχίσει μια φυσιολογική ζωή, Πώς, όμως, ξαναγυρνάει κάποιος σε μια «φυσιολογική» ζωή μετά από μια τέτοια εμπειρία; Πόσο «φυσιολογικός» μπορεί να νιώσει, μα και να είναι, ένας άνθρωπος που πέρασε είκοσι ολόκληρα χρόνια κρατούμενος σε στρατόπεδο καταναγκαστικών έργων; Σιγά-σιγά κόβει τις γέφυρες που τον κρατούν κοντά στους ανθρώπους.*»

Το 1956 αρχίζει να γράφει τα πρώτα διηγήματα για την Κολιμά, με αρχικό τίτλο «Τετράδια της Κολιμά». Το 1957 συνεργάζεται με διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά εκδίδοντας ποιήματά του. Παρ' όλα αυτά, εμφανίζονται τα πρώτα σοβαρά προβλήματα υγείας. Η κυβέρνηση του βγάζει αναπηρική σύνταξη...

«*Τι μου απέμεινε ως το τέλος; Η οργή. Η οργή –το έσχατο ανθρώπινο συναίσθημα, αυτό που είναι πιο κοντά στα κόκαλα*», γράφει στο αφήγημα Σεντέντσια, το οποίο αφιερώνει στην Ναντιέζντα Μαντελστάμ, ένα από τα 145 κείμενα της συλλογής που είναι διαρθρωμένα σε έξι αφηγηματικούς κύκλους.

Ο Βαρλάμ Σαλάμοφ έχει βγει από την Κολιμά με ανεπούλωτα τραύματα από ξυλοδαρμούς, λιμοκτονία, από τον αδιάκοπο, αγεληδόν συγχρωτισμό, την αποκτήνωση, την ηθική εκμηδένιση.

«*Στο στρατόπεδο συμβαίνουν πολλά που δεν θα έπρεπε να βλέπει ένας άνθρωπος. Αλλά το να δει κάποιος τον πυθμένα της ζωής δεν είναι ακόμα το πιο τρομακτικό. Το πιο τρομακτικό είναι όταν ο άνθρωπος αρχίζει να νιώθει αυτόν τον πυθμένα στην ίδια του τη ζωή –για πάντα.*» (από το κείμενο «Ο μηχανικός Κισελιόφ»)

Η υγεία του Βαρλάμ Σαλάμοφ επιδεινώνεται συνε-

χώς τη δεκαετία του 1970. Σχεδόν τυφλός και κουφός θα οδηγηθεί το 1979 σε ίδρυμα αναπήρων της Ένωσης Σοβιετικών Συγγραφέων, απομονωμένος από τον υπόλοιπο κόσμο και ανυπεράσπιστος απέναντι στην απάνθρωπη σοβιετική κατασταλτική ψυχιατρική, η οποία με γνωματεύσεις ειδικών ιατρικών επιτροπών τον κρατούσε όμηρο. Θα συνεχίσει παρ' όλα αυτά πεισματικά να σκέφτεται με στίχους και να υπαγορεύει στο φίλο του Σάσα Μαρόζοφ τα τελευταία του ποιήματα: «*Όπως και πριν θα ζήσω και δίχως κερί / χωρίς ανυψωτήρα θα σηκώσω τον εαυτό μου*», υπό τη συνεχή επιτήρηση της KGB, την οποία ανησυχούσαν οι επισκέψεις ξένων δημοσιογράφων. Το καθεστώς δεν μπορούσε να τον συγχωρήσει. Ήταν ένας ενοχλητικός αυτόπτης μάρτυς.

Το 1982 θα μεταφερθεί παρά τη θέλησή του σε ψυχιατρείο, όπου και θα πεθάνει λίγες μέρες αργότερα.

«*Την ίδια στιγμή, ο σκεπτικιστής μέσα του αναρωτιόταν*: «Θα χρειαστεί άραγε σε κανέναν αυτή η θλιβερή αφήγηση; Μια αφήγηση που δεν είναι για το νικηφόρο πνεύμα αλλά για το πνεύμα που ποδοπατήθηκε; Που δεν είναι ο θρίαμβος της ζωής και της πίστης μέσα στη δυστυχία, όπως οι *Αναμνήσεις από το σπίτι των πεθαμένων*, αλλά η έλλειψη ελπίδας και η κατάπτωση; Ποιόν θα παραδειγματίσει, ποιον θα διαπαιδαγωγήσει, ποιον θα αποτρέψει από το κακό και σε ποιον θα διδάξει το καλό; Όχι, όχι, παρ' όλα αυτά, θα είναι επιβεβαίωση του καλού, του καλού –αφού στην ηθική αξία βλέπω εγώ το μοναδικό αυθεντικό κριτήριο της τέχνης».

[...] [...]

«Όλα τα ανθρώπινα συναισθήματα –η αγάπη, η φιλία, η ζήλια, η φιλανθρωπία, το έλεος, η δίψα για δόξα, η τιμιότητα– μας είχαν εγκαταλείψει μαζί με το κρέας που στερούμασταν στη διάρκεια της παρατεταμένης λιμοκτονίας μας. Σ' αυτή την ασήμαντη μυϊκή στοιβάδα που παρέμενε ακόμα πάνω στα κόκαλά μας, που μας έδινε ακόμα τη δυνατότητα να τρώμε, να κινούμαστε και να αναπνέουμε, ακόμα και να πριονίζουμε κορμούς δέντρων και να γεμίζουμε με το φτυάρι τα καρότσια με χώμα και πέτρες, και μάλιστα να σπρώχνουμε τα καρότσια πάνω σε ένα ατελείωτο ξύλινο μονοπάτι μέσα στα ορυχεία του χρυσού, κι από ένα στενό ξύλινο διάδρομο πλύσης, σε αυτή, λοιπόν, τη μυϊκή στοιβάδα είχε θέση μόνο ο θυμός, το πιο παλιό ανθρώπινο συναίσθημα». (σ. 76-77, απόσπασμα από το κείμενο με τίτλο Ξηρά τροφή, γραμμένο το 1959)

[...] [...]

«Οι συλλήψεις της δεκαετίας του τριάντα ήταν συλλήψεις τυχαίες. Οι συλλαμβανόμενοι ήταν θύματα της λαθεμένης και τρομαχτικής θεωρίας της αναζωπύρωσης της ταξικής πάλης στο βαθμό που σταθεροποιείται ο σοσιαλισμός. Οι καθηγητές, οι κομματικοί υπάλληλοι, οι στρατιωτικοί, οι μηχανικοί, οι αγρότες, οι εργάτες, που γέμιζαν τις φυλακές εκείνης της εποχής, δεν είχαν πίσω τους τίποτα θετικό, εκτός ίσως από την προσωπική τους ευπρέπεια, αφέλεια ίσως, με λίγα λόγια ιδιότητες που μάλλον διευκόλυναν παρά δυσκόλευαν το σωφρονιστικό έργο της τότε «Δικαιοσύνης». Η απουσία ενιαίας συνδετικής άποψης αποδυνάμωνε εξαιρετικά την ηθική αντοχή των κρατουμένων. Δεν ήταν ούτε εχθροί της εξουσίας ούτε κρατικοί εγκληματίες, και πεθαίνοντας δεν καταλάβαιναν γιατί έπρεπε να πεθάνουν. Ο εγωισμός τους, ο θυμός τους, δεν είχε πού να στηριχθεί. Κι αποκομμένοι ο ένας απ' τον άλλον πέθαιναν στη λευκή έρημο της Κολιμά από πείνα, κρύο, πολύωρη δουλειά, ξυλοδαρμούς κι αρρώστιες. Έμαθαν αμέσως να μην υπερασπίζονται τον συνάδελφό τους, να μη στηρίζουν ο ένας τον άλλον. Αυτό ακριβώς επεδίωκαν και οι Αρχές. Οι ψυχές όσων επέζησαν υφίσταντο πλήρη αποσύνθεση και τα σώματά τους δεν διέθεταν τις αναγκαίες για σωματικό μόχθο ιδιότητες». (σ. 603, απόσπασμα από το κείμενο με τίτλο Η τελευταία μάχη του ταγματάρχη Πουγκατσιόφ, γραμμένο το 1959)

Π.

λίσει τα προς το ζην. Γνώστης της γερμανικής γλώσσας, μετέφρασε έργα των Νίτσε, Φρόυντ, Βιττγκενστάιν και Ελίας Κανέττι. Μετά το 1990 μετακόμισε στο Βερολίνο,

Στα μάτια του μικρού αγοριού, η σύλληψη των παιδιών εμφανίζεται σαν ένα απροσδόκητο γεγονός, που σπάει την μονοτονία της εργασίας, που τους είχε ανα-

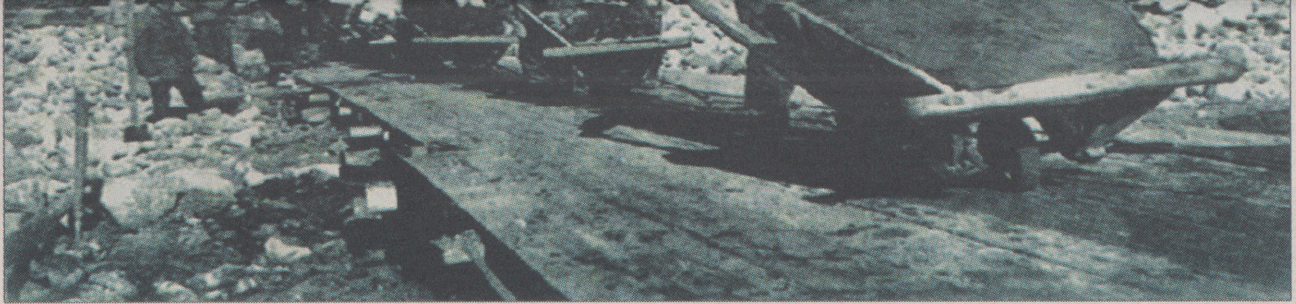
Μαρόζοφ τα τελευταία του ποιήματα: «*Όπως και πριν θα ζήσω και δίχως κερί / χωρίς ανυψωτήρα θα σηκώσω τον εαυτό μου*», υπό τη συνεχή επιτήρηση της KGB, την οποία ανησυχούσαν οι επισκέψεις ξένων δημοσιογράφων. Το καθεστώς δεν μπορούσε να τον συγχωρήσει. Ήταν ένας ενοχλητικός αυτόπτης μάρτυς.

Το 1982 θα μεταφερθεί παρά τη θέλησή του σε ψυχιατρείο, όπου και θα πεθάνει λίγες μέρες αργότερα.

«*Την ίδια στιγμή, ο σκεπτικιστής μέσα του αναρωτιόταν*: «Θα χρειαστεί άραγε σε κανέναν αυτή η θλιβερή αφήγηση; Μια αφήγηση που δεν είναι για το νικηφόρο πνεύμα αλλά για το πνεύμα που ποδοπατήθηκε; Που δεν είναι ο θρίαμβος της ζωής και της πίστης μέσα στη δυστυχία, όπως οι *Αναμνήσεις από το σπίτι των πεθαμένων*, αλλά η έλλειψη ελπίδας και η κατάπτωση; Ποιόν θα παραδειγματίσει, ποιον θα διαπαιδαγωγήσει, ποιον θα αποτρέψει από το κακό και σε ποιον θα διδάξει το καλό; Όχι, όχι, παρ' όλα αυτά, θα είναι επιβεβαίωση του καλού, του καλού –αφού στην ηθική αξία βλέπω εγώ το μοναδικό αυθεντικό κριτήριο της τέχνης».

[...] [...]

«Όλα τα ανθρώπινα συναισθήματα –η αγάπη, η φιλία, η ζήλια, η φιλανθρωπία, το έλεος, η δίψα για δόξα, η τιμιότητα– μας είχαν εγκαταλείψει μαζί με το κρέας που στερούμασταν στη διάρκεια της παρατεταμένης λιμοκτονίας μας. Σ' αυτή την ασήμαντη μυϊκή στοιβάδα που παρέμενε ακόμα πάνω στα κόκαλά μας, που μας έδινε ακόμα τη δυνατότητα να τρώμε, να κινούμαστε και να αναπνέουμε,

ακόμα και να πριονίζουμε κορμούς δέντρων και να γεμίζουμε με το φτυάρι τα καρότσια με χώμα και πέτρες, και μάλιστα να σπρώχνουμε τα καρότσια πάνω σε ένα ατελείωτο ξύλινο μονοπάτι μέσα στα ορυχεία του χρυσού, κι από ένα στενό ξύλινο διάδρομο πλύσης, σε αυτή, λοιπόν, τη μυϊκή στοιβάδα είχε θέση μόνο ο θυμός, το πιο παλιό ανθρώπινο συναίσθημα». (σ. 76-77, απόσπασμα από το κείμενο με τίτλο Ξηρά τροφή, γραμμένο το 1959)

[...] [...]

«Οι συλλήψεις της δεκαετίας του τριάντα ήταν συλλήψεις τυχαίες. Οι συλλαμβανόμενοι ήταν θύματα της λαθεμένης και τρομαχτικής θεωρίας της αναζωπύρωσης της ταξικής πάλης στο βαθμό που σταθεροποιείται ο σοσιαλισμός. Οι καθηγητές, οι κομματικοί υπάλληλοι, οι στρατιωτικοί, οι μηχανικοί, οι αγρότες, οι εργάτες, που γέμιζαν τις φυλακές εκείνης της εποχής, δεν είχαν πίσω τους τίποτα θετικό, εκτός ίσως από την προσωπική τους ευπρέπεια, αφέλεια ίσως, με λίγα λόγια ιδιότητες που μάλλον διευκόλυναν παρά δυσκόλευαν το σωφρονιστικό έργο της τότε «Δικαιοσύνης». Η απουσία ενιαίας συνδετικής άποψης αποδυνάμωνε εξαιρετικά την ηθική αντοχή των κρατουμένων. Δεν ήταν ούτε εχθροί της εξουσίας ούτε κρατικοί εγκληματίες, και πεθαίνοντας δεν καταλάβαιναν γιατί έπρεπε να πεθάνουν. Ο εγωισμός τους, ο θυμός τους, δεν είχε πού να στηριχθεί. Κι αποκομμένοι ο ένας απ' τον άλλον πέθαιναν στη λευκή έρημο της Κολιμά από πείνα, κρύο, πολύωρη δουλειά, ξυλοδαρμούς κι αρρώστιες. Έμαθαν αμέσως να μην υπερασπίζονται τον συνάδελφό τους, να μη στηρίζουν ο ένας τον άλλον. Αυτό ακριβώς επεδίωκαν και οι Αρχές. Οι ψυχές όσων επέζησαν υφίσταντο πλήρη αποσύνθεση και τα σώματά τους δεν διέθεταν τις αναγκαίες για σωματικό μόχθο ιδιότητες». (σ. 603, απόσπασμα από το κείμενο με τίτλο Η τελευταία μάχη του ταγματάρχη Πουγκατσιόφ, γραμμένο το 1959)

Π.

Ίμρε Κέρτες

Το μυθιστόρημα ενός ανθρώπου δίχως πεπρωμένο

«*Όταν υπάρχει μοίρα, τότε η ελευθερία*

κία 14 χρόνων, εκτοπίστηκε για έναν χρόνο στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άου-

λίσει τα προς το ζην. Γνώστης της γερμανικής γλώσσας, μετέφρασε έργα των Νίτσε, Φρόυντ, Βιττγκενστάιν και Ελίας Κανέττι. Μετά το 1990 μετακόμισε στο Βερολίνο, αναζητώντας τους ρυθμούς μιας ζωής αλλοιώτικης από εκείνη της Βουδαπέστης. Το 2002 του απονεμήθηκε το Νόμπελ Λογοτεχνίας. Πέθανε στις 31 Μαρτίου του 2016 στην Βουδαπέστη, σε ηλικία 86 ετών.

Ο Κέρτες ξεκίνησε να γράφει *Το Μυθιστόρημα Ενός Ανθρώπου Δίχως Πεπρωμένο* το 1960 και το ολοκλήρωσε το 1973. Το κομμουνιστικό καθεστώς απαγόρευσε αρχικά την κυκλοφορία του εν λόγω έργου, το οποίο τελικά εκδόθηκε για πρώτη φορά δύο χρόνια αργότερα. Σε αυτό, ο Κέρτες καταθέτει τις εμπειρίες ενός δεκατετράχρονου εβραίου, του Γκιόργκι Κόβατς, ο οποίος κατά την διάρκεια του πολέμου συλλαμβάνεται στην Ουγγαρία μαζί με

Στα μάτια του μικρού αγοριού, η σύλληψη των παιδιών εμφανίζεται σαν ένα απροσδόκητο γεγονός, που σπάει την μονοτονία της εργασίας, που τους είχε ανατεθεί στα εργοστάσια της περιοχής όπου ζούσαν. Το ταξίδι προς την Γερμανία δεν είναι παρά μία ακατανόητη ταλαιπωρία, που όμως σύντομα θα περάσει, καθώς εκεί τους περιμένει μια αξιοπρεπής δουλειά, όπως τους είχε υποσχεθεί το «Εβραϊκό Συμβούλιο», όταν βρίσκονταν ακόμα στην Ουγγαρία. Στο Άουσβιτς, η θέα των αιχμαλώτων προκαλεί μεγάλη έκπληξη στο μικρό αγόρι, που βλέπει πρώτη φορά στην ζωή του –τουλάχιστον από τόσο κοντά– πραγματικούς κρατούμενους. Μάλιστα, σύντομα αρχίζει να αναρωτιέται με ενδιαφέρον και περιέργεια ποια ήταν τα αδικήματα που είχαν διαπράξει αυτοί οι κρατούμενοι, δίχως να μπορεί ακόμα

του καλού –αφού στην ηθική αξία βλέπω εγώ το μοναδικό αυθεντικό κριτήριο της τέχνης».

[...] [...]

«Όλα τα ανθρώπινα συναισθήματα –η αγάπη, η φιλία, η ζήλια, η φιλανθρωπία, το έλεος, η δίψα για δόξα, η τιμιότητα– μας είχαν εγκαταλείψει μαζί με το κρέας που στερούμασταν στη διάρκεια της παρατεταμένης λιμοκτονίας μας. Σ' αυτή την ασήμαντη μυϊκή στοιβάδα που παρέμενε ακόμα πάνω στα κόκαλά μας, που μας έδινε ακόμα τη δυνατότητα να τρώμε, να κινούμαστε και να αναπνέουμε,

[...] [...]

«Οι συλλήψεις της δεκαετίας του τριάντα ήταν συλλήψεις τυχαίες. Οι συλλαμβανόμενοι ήταν θύματα της λαθεμένης και τρομαχτικής θεωρίας της αναζωπύρωσης της ταξικής πάλης στο βαθμό που σταθεροποιείται ο σοσιαλισμός. Οι καθηγητές, οι κομματικοί υπάλληλοι, οι στρατιωτικοί, οι μηχανικοί, οι αγρότες, οι εργάτες, που γέμιζαν τις φυλακές εκείνης της εποχής, δεν είχαν πίσω τους τίποτα θετικό, εκτός ίσως από την προσωπική τους ευπρέπεια, αφέλεια ίσως, με λίγα λόγια ιδιότητες που μάλλον διευκό-

κρύο, πολύωρη δουλειά, ξυλοδαρμούς κι αρρώστιες. Έμαθαν αμέσως να μην υπερασπίζονται τον συνάδελφό τους, να μη στηρίζουν ο ένας τον άλλον. Αυτό ακριβώς επεδίωκαν και οι Αρχές. Οι ψυχές όσων επέζησαν υφίσταντο πλήρη αποσύνθεση και τα σώματά τους δεν διέθεταν τις αναγκαίες για σωματικό μόχθο ιδιότητες». (σ. 603, απόσπασμα από το κείμενο με τίτλο Η τελευταία μάχη του ταγματάρχη Πουγκατσιόφ, γραμμένο το 1959)

Π.

«Όταν υπάρχει μοίρα, τότε η ελευθερία είναι αδύνατη· όταν όμως υπάρχει ελευθερία, θα πει ότι η μοίρα είμαστε εμείς οι ίδιοι»[1]

Με τα λόγια αυτά συνοψίζει τις σκέψεις του στο ερώτημα *τι σήμαινε να είσαι «Εβραίος»*, αλλά και γενικά άνθρωπος, ο Γκιόργκι Κόβατς, ένας έφηβος Ούγγρος εβραϊκής καταγωγής, όπως τον έπλασε ο Ίμρε Κέρτες στο *Μυθιστόρημα Ενός Ανθρώπου Δίχως Πεπρωμένο*. Ο Κέρτες γεννήθηκε στην Βουδαπέστη στις 9 Νοεμβρίου του 1929, από εβραϊκή οικογένεια. Το 1944, σε ηλικία 14 χρόνων, εκτοπίστηκε για έναν χρόνο στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς-Μπίργκεναου και κατόπιν σε εκείνο του Μπούχενβαλντ. Μετά την ήττα των Εθνικοσοσιαλιστών, επέστρεψε στην Βουδαπέστη, όπου ολοκλήρωσε τις σπουδές του και στην συνέχεια εργάστηκε ως δημοσιογράφος και μεταφραστής. Εξ αιτίας των προβλημάτων που αντιμετώπιζε από το κομμουνιστικό καθεστώς της μεταπολεμικής Ουγγαρίας, το 1951 απολύθηκε από την εφημερίδα, όπου εργαζόταν και από το 1953 δούλευε ως συνεργαζόμενος δημοσιογράφος σε διάφορα έντυπα, ενώ παράλληλα έγραφε οπερέτες για να εξασφαλίσει τα προς το ζην. Γνώστης της γερμανικής γλώσσας, μετέφρασε έργα των Νίτσε, Φρόυντ, Βιττγκενστάιν και Ελίας Κανέττι. Μετά το 1990 μετακόμισε στο Βερολίνο, αναζητώντας τους ρυθμούς μιας ζωής αλλοιώτικης από εκείνη της Βουδαπέστης. Το 2002 του απονεμήθηκε το Νόμπελ Λογοτεχνίας. Πέθανε στις 31 Μαρτίου του 2016 στην Βουδαπέστη, σε ηλικία 86 ετών.

Ο Κέρτες ξεκίνησε να γράφει *Το Μυθιστόρημα Ενός Ανθρώπου Δίχως Πεπρωμένο* το 1960 και το ολοκλήρωσε το 1973. Το κομμουνιστικό καθεστώς απαγόρευσε αρχικά την κυκλοφορία του εν λόγω έργου, το οποίο τελικά εκδόθηκε για πρώτη φορά δύο χρόνια αργότερα. Σε αυτό, ο Κέρτες καταθέτει τις εμπειρίες ενός δεκατετράχρονου εβραίου, του Γκιόργκι Κόβατς, ο οποίος κατά την διάρκεια του πολέμου συλλαμβάνεται στην Ουγγαρία μαζί με τους συμμαθητές του και μεταφέρεται για λίγες μέρες στο Άουσβιτς, κατόπιν στο Μπούχενβαλντ και τέλος καταλήγει στο στρατόπεδο εργασίας του Τσάιτς. Παρ' ότι το μυθιστόρημα δεν είναι μία αυτοβιογραφία, ο χαρακτήρας που έπλασε ο Κέρτες αποδίδει μία συγκεκριμένη αντίληψη, βιωματική για τον ίδιο, σχετικά με το τι ήταν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Όπως αναφέρει, «επινόησα ένα αγόρι ακριβώς διότι σε μία δικτατορία ο καθένας παραμένει εγκλωβισμένος σε μια παιδική κατάσταση άγνοιας και ανημπορίας»[2].

Στα μάτια του μικρού αγοριού, η σύλληψη των παιδιών εμφανίζεται σαν ένα απροσδόκητο γεγονός, που σπάει την μονοτονία της εργασίας, που τους είχε ανατεθεί στα εργοστάσια της περιοχής όπου ζούσαν. Το ταξίδι προς την Γερμανία δεν είναι παρά μία ακατανόητη ταλαιπωρία, που όμως σύντομα θα περάσει, καθώς εκεί τους περιμένει μια αξιοπρεπής δουλειά, όπως τους είχε υποσχεθεί το «Εβραϊκό Συμβούλιο», όταν βρίσκονταν ακόμα στην Ουγγαρία. Στο Άουσβιτς, η θέα των αιχμαλώτων προκαλεί μεγάλη έκπληξη στο μικρό αγόρι, που βλέπει πρώτη φορά στην ζωή του –τουλάχιστον από τόσο κοντά– πραγματικούς κρατούμενους. Μάλιστα, σύντομα αρχίζει να αναρωτιέται με ενδιαφέρον και περιέργεια ποια ήταν τα αδικήματα που είχαν διαπράξει αυτοί οι κρατούμενοι, δίχως να μπορεί ακόμα να αντιληφθεί ποιος ήταν και ο δικός του προορισμός. Μέσα στην αναστάτωση των εξαθλιωμένων, ανθρώπων που κατέβαιναν από τα τραίνα στο στρατόπεδο, το αγόρι νιώθει μια μικρή ανακούφιση βλέποντας τους αξιωματικούς των Ες-Ες, που η ηρεμία και η αταραξία τους τού δίνει την αίσθηση της οργάνωσης και της ασφάλειας. Κατάπληξη, καχυποψία, προσμονή, ακόμα και ανία, αυτά είναι τα συναισθήματα του αγοριού τις λίγες μέρες της παραμονής

συνέχεια στη σελ. 12

συνέχεια από τη σελ. 11

του στο Άουσβιτς. Αρχικά όλα μοιάζουν σαν «κοροϊδία, σαν φοιτητική φάρσα». Ο μικρός Γκιόργκι περιγράφει την πρώτη νύχτα στο στρατόπεδο: «τότε είδα για πρώτη φορά το χρώμα που έχει η νύχτα εδώ, αλλά και ένα από τα φαινόμενά της: τα βεγγαλικά, ένα πραγματικό πυροτέχνημα από φλόγες και σπίθες σε ολόκληρη την αριστερή πλευρά του ουρανού. Ολόγυρά μου ο κόσμος ψιθύριζε, μουρμούριζε και επαναλάμβανε: «Τα κρεματόρια!» μάλλον, όμως, με την έκπληξη, θα έλεγα, που προκαλεί ένα φυσικό φαινόμενο». Αποσβολωμένοι και σε κατάσταση παράλυσης, οι κρατούμενοι μαγνητίζονταν από τον ίδιο τον επικείμενο χαμό τους.

Όταν αποκαλύπτεται σταδιακά η φύση των στρατοπέδων και η θέση των φυλακισμένων μέσα σε αυτά, το αγόρι βρίσκεται αντιμέτωπο με μια νέα κατάσταση· την ανταμοιβή, που θα έβρισκε κάποτε σε ένα παιχνίδι, πρέπει τώρα να την αναζητήσει στην ίδια την προσπάθεια να επιβιώσει. Τα στρατόπεδα ξεδιπλώνονται σιγά σιγά στα μάτια του μικρού Γκιόργκι σαν ολόκληρες πολιτείες, με τους πύργους και τα παραπήγματά τους, με την δική τους εσωτερική ζωή, τους ποικίλους διαχωρισμούς και τις διαβαθμίσεις μεταξύ των ίδιων των κρατουμένων, ακόμα και το εμπόριο που έστηναν οι «μαυραγορίτες», κρατούμενοι και αυτοί οι ίδιοι. Αξίζει να σημειωθεί ότι την ευθύνη για την εφαρμογή των διαταγών που έβγαζαν οι Γερμανοί αξιωματικοί είχαν αναλάβει ορισμένοι από τους, κατά σειρά εγκλεισμού, «αρχαιότερους» των φυλακισμένων. Αυτοί είχαν να εκτελέσουν την βάρδιά τους και κατόπιν μπορούσαν να κυκλοφορούν και με πολιτικά, ενώ μερικοί είχαν στην διάθεσή τους ακόμα και φτηνά αρώματα· «αυτός ο αριστοκράτης δεν ήταν παρά ένας κρατούμενος σαν και εμάς», σκέφτεται το μικρό αγόρι όταν αντικρίζει για πρώτη φορά έναν θαλαμοφύλακα της Ασφάλειας Μονάδας.

Το Τσάιτς ήταν ένα στρατόπεδο καταναγκαστικής εργασίας, όπου οι αιχμάλωτοι σέρνονταν στα κάτεργα της γερμανικής «Ανωνύμου Εταιρίας Λιγνίτη-Βενζίνης». Στα εργοτάξια την φρούρηση αναλάμβαναν Γερμανοί στρατιώτες της οργάνωσης Τόντ[3]. «Μόνο στο Τσάιτς κατάλαβα ότι και η αιχμαλωσία έχει την καθημερινότητά της, μάλιστα, ότι η πραγματική αιχμαλωσία αποτελείται κατά βάθος από μια γκρίζα καθημερινότητα», αναφέρει ο Γκιόργκι. Και όταν τσακισμένος από αυτή την καθημερινότητα, ίδιος ένα απλανές λείψανο, οδηγείται πίσω στο Μπούχενβαλντ, η ελπίδα πως ίσως θα μπορούσε τελικά να επιβιώσει, εμφανίζεται ξανά. Και ενώ πιστεύει πως οδηγείται για εκτέλεση, το κάρο που τον μεταφέρει στοιβαγμένο πάνω σε άλλα πολλά ανθρώπινα λείψανα περνά δίπλα από ένα καζάνι με το συσσίτιο των φυλακισμένων. Η μυρωδιά της σούπας που άλλοτε έφερνε αναγούλα στο μικρό αγόρι, τώρα φαντάζει σαν αληθινή ευωδιά. Και η ελπίδα παρασέρνει το παιδί: «Ήταν κρίμα, γιατί αυτή η στιγμή, αυτή η ευωδιά προκάλεσε στο κατά τα άλλα απαθές στήθος μου ένα συναίσθημα που, έτσι καθώς πλημμύριζε κατά κύματα, ανάγκασε τα κατάστεγνα μάτια μου να στάξουν μερικές ζεστές σταγόνες πάνω στην παγωμένη μύτη μου. Και όσο και αν προσπαθούσα να ζυγίσω τα πράγματα, όση λογική, όση σύνεση, όση νηφαλιότητα κι αν προσπαθούσα να επιδείξω, δεν βοηθούσε σε τίποτα - δεν ήταν δυνατόν να κλείσω τ' αυτιά μου σ' εκείνη τη μυστική φωνή, σ' εκείνη τη φωνή που κατά κάποιον τρόπο ντρεπόταν κι η ίδια για τον παραλογισμό της κι ωστόσο γινόταν όλο και επίμονη, σ' εκείνη τη φωνή μιας αμυδρής λαχτάρας: θα ήθελα να ζήσω λίγο ακόμα σε τούτο το ωραίο στρατόπεδο συγκέντρωσης».

Το αγόρι τελικά επέζησε, όπως και ο Κέρτες, και είχε την ευκαιρία να επιστρέψει στην Βουδαπέστη. Όμως ακόμα και όταν τα αμερικανικά στρατεύματα μπήκαν στο Μπούχενβαλντ, πριν από όλα σκέφτηκε πως η ώρα δεν ήταν η κατάλληλη, καθώς η γενική αναστάτωση θα ακύρωνε το συσσίτιο του μεσημεριού, και στα στρατόπεδα η λιγοστές μερίδες ήταν ζήτημα ζωής ή θανάτου. Όταν ανακοινώθηκε στους μέχρι πρότινος αιχμαλώτους πως το συσσίτιο, έστω με καθυστέρηση, τελικά θα μοιραζόταν, ο Γκιόρκι ηρέμησε: «μόνο τότε έπεσα ανακουφισμένος στο μαξιλάρι μου, μόνο τότε ένιωσα κάτι να λύνεται μέσα μου, μόνο τότε σκέφτηκα και εγώ –για πρώτη φορά στα σοβαρά – την ελευθερία».

Επιστρέφοντας στην Βουδαπέστη, το

κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις, εννοείται... τα πάντα ξεκαθαρίζουν σιγάσιγά, με τη χρονική διαδοχή, σκαλοπάτι σκαλοπάτι. Όταν ανέβεις το ένα σκαλοπάτι, όταν το αφήσεις πίσω σου, ακολουθεί το επόμενο. Όταν το ξέρεις αυτό, τότε ήδη έχεις καταλάβει τα πάντα. Κι έχοντας καταλάβει τα πάντα, δεν μένεις άπρακτος: τακτοποιείς κάθε τι καινούργιο, ζεις, ενεργείς, κινείσαι, πληροίς τις συνεχώς καινούργιες απαιτήσεις που υπάρχουν σε κάθε σκαλοπάτι. Αν όμως αυτή η χρονική διαδοχή δεν υπήρχε και όλη αυτή η γνώση έπεφτε πάνω μας αμέσως, επιτόπου, τότε το μυαλό μας ίσως να μην μπορούσε να τ' αντέξει, ούτε και η καρδιά μας όμως...».

Ο Κέρτες, έχοντας ζήσει σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ασφαλώς και δεν επιχειρεί να τα εξωραΐσει. Εκείνο στο οποίο αντιστέκεται είναι η παραμόρφωση των γεγονότων· παραμόρφωση, θα προσθέταμε εμείς, μέσα από το πρίσμα των συμφερόντων εκείνων των μπλοκ εξουσίας που κέρδισαν τον πόλεμο. Ο Κέρτες έγραψε για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης διότι, μεταξύ των άλλων, και μετά τον πόλεμο

αριστερή πλευρά του ουρανού. Ολόγυρά μου ο κόσμος ψιθύριζε, μουρμούριζε και επαναλάμβανε: «Τα κρεματόρια!» μάλλον, όμως, με την έκπληξη, θα έλεγα, που προκαλεί ένα φυσικό φαινόμενο». Αποσβολωμένοι και σε κατάσταση παράλυσης, οι κρατούμενοι μαγνητίζονταν από τον ίδιο τον επικείμενο χαμό τους.

Όταν αποκαλύπτεται σταδιακά η φύση των στρατοπέδων και η θέση των φυλακισμένων μέσα σε αυτά, το αγόρι βρίσκεται αντιμέτωπο με μια νέα κατάσταση· την ανταμοιβή, που θα έβρισκε κάποτε σε ένα παιχνίδι, πρέπει τώρα να την αναζητήσει στην ίδια την προσπάθεια να επιβιώσει. Τα στρατόπεδα ξεδιπλώνονται σιγά σιγά στα μάτια του μικρού Γκιόργκι σαν ολόκληρες πολιτείες, με τους πύργους και τα παραπήγματά τους, με την δική τους εσωτερική ζωή, τους ποικίλους διαχωρισμούς και τις διαβαθμίσεις μεταξύ των ίδιων των κρατουμένων, ακόμα και το εμπόριο που έστηναν οι «μαυραγορίτες», κρατούμενοι και αυτοί οι ίδιοι. Αξίζει να σημειωθεί ότι την ευθύνη για την εφαρμογή των διαταγών που έβγαζαν οι Γερμανοί αξιωματικοί είχαν αναλάβει ορισμένοι από τους, κατά σειρά εγκλεισμού, «αρχαιότερους» των φυλακισμένων. Αυτοί είχαν να εκτελέσουν την βάρδιά τους και κατόπιν μπορούσαν να κυκλοφορούν και με πολιτικά, ενώ μελη της «Ανώνυμου Εταιρίας Λιγνίτη-Βενζίνης». Στα εργοτάξια την φρούρηση αναλάμβαναν Γερμανοί στρατιώτες της οργάνωσης Τόντ[3]. «Μόνο στο Τσάιτς κατάλαβα ότι και η αιχμαλωσία έχει την καθημερινότητά της, μάλιστα, ότι η πραγματική αιχμαλωσία αποτελείται κατά βάθος από μια γκρίζα καθημερινότητα», αναφέρει ο Γκιόργκι. Και όταν τσακισμένος από αυτή την καθημερινότητα, ίδιος ένα απλανές λείψανο, οδηγείται πίσω στο Μπούχενβαλντ, η ελπίδα πως ίσως θα μπορούσε τελικά να επιβιώσει, εμφανίζεται ξανά. Και ενώ πιστεύει πως οδηγείται για εκτέλεση, το κάρο που τον μεταφέρει στοιβαγμένο πάνω σε άλλα πολλά ανθρώπινα λείψανα περνά δίπλα από ένα καζάνι με το συσσίτιο των φυλακισμένων. Η μυρωδιά της σούπας που άλλοτε έφερνε αναγούλα στο μικρό αγόρι, τώρα φαντάζει σαν αληθινή ευωδιά. Και η ελπίδα παρασέρνει το παιδί: «Ήταν κρίμα, γιατί αυτή η στιγμή, αυτή η ευωδιά προκάλεσε στο κατά τα άλλα απαθές στήθος μου ένα συναίσθημα που, έτσι καθώς πλημμύριζε κατά κύματα, ανάγκασε τα κατάστεγνα μάτια μου να στάξουν μερικές ζεστές σταγόνες πάνω στην παγωμένη μύτη μου. Και όσο και αν προσπαθούσα να ζυγίσω τα πράγματα, όση λογική, όση σύνεση, όση νηφαλιότητα κι αν προσπαθούσα να επιδείξω, δεν βοηθούσε σε τίποτα - δεν ήταν δυνατόν να κλείσω τ' αυτιά μου σ' εκείνη τη μυστική φωνή, σ' εκείνη τη φωνή που κατά κάποιον τρόπο ντρεπόταν κι η ίδια για τον παραλογισμό της κι ωστόσο γινόταν όλο και επίμονη, σ' εκείνη τη φωνή μιας αμυδρής λαχτάρας: θα ήθελα να ζήσω λίγο ακόμα σε τούτο το ωραίο στρατόπεδο συγκέντρωσης».

Το αγόρι τελικά επέζησε, όπως και ο Κέρτες, και είχε την ευκαιρία να επιστρέψει στην Βουδαπέστη. Όμως ακόμα και όταν τα αμερικανικά στρατεύματα μπήκαν στο Μπούχενβαλντ, πριν από όλα σκέφτηκε πως η ώρα δεν ήταν η κατάλληλη, καθώς η γενική αναστάτωση θα ακύρωνε το συσσίτιο του μεσημεριού, και στα στρατόπεδα η λιγοστές μερίδες ήταν ζήτημα ζωής ή θανάτου. Όταν ανακοινώθηκε στους μέχρι πρότινος αιχμαλώτους πως το συσσίτιο, έστω με καθυστέρηση, τελικά θα μοιραζόταν, ο Γκιόρκι ηρέμησε: «μόνο τότε έπεσα ανακουφισμένος στο μαξιλάρι μου, μόνο τότε ένιωσα κάτι να λύνεται μέσα μου, μόνο τότε σκέφτηκα και εγώ –για πρώτη φορά στα σοβαρά – την ελευθερία».

Επιστρέφοντας στην Βουδαπέστη, το αγόρι βρέθηκε αντιμέτωπο με μια άλλη κατάσταση, που σύντομα θα γινόταν η νέα καθημερινότητα. Μετά το χρόνο της αιχμαλωσίας του, οι άνθρωποι που συναντούσε ξανά, ακόμα και οι συγγενείς του, ήταν βαθιά αλλαγμένοι, ποτισμένοι με την νέα πολιτική ιδεολογία που ανέτειλε. Οι συζητήσεις σχετικά με τα στρατόπεδα συγκέντρωσης είχαν ήδη βρει την θέση τους στην καθημερινή διάταξη του δημόσιου λόγου, επίμονες, φανατισμένες και πολιτικά χρωματισμένες. Η απότομη μετάπτωση, η αλλαγή του φρονήματος όσων μέχρι πριν λίγους μήνες δέχονταν παθητικά και άβουλα την «μοίρα» τους, που «ήρθε» να τους επιβληθεί από ένα απρόσιτο σε αυτούς μηχανισμό, και τώρα εμφανίζοκάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις, εννοείται... τα πάντα ξεκαθαρίζουν σιγάσιγά, με τη χρονική διαδοχή, σκαλοπάτι σκαλοπάτι. Όταν ανέβεις το ένα σκαλοπάτι, όταν το αφήσεις πίσω σου, ακολουθεί το επόμενο. Όταν το ξέρεις αυτό, τότε ήδη έχεις καταλάβει τα πάντα. Κι έχοντας καταλάβει τα πάντα, δεν μένεις άπρακτος: τακτοποιείς κάθε τι καινούργιο, ζεις, ενεργείς, κινείσαι, πληροίς τις συνεχώς καινούργιες απαιτήσεις που υπάρχουν σε κάθε σκαλοπάτι. Αν όμως αυτή η χρονική διαδοχή δεν υπήρχε και όλη αυτή η γνώση έπεφτε πάνω μας αμέσως, επιτόπου, τότε το μυαλό μας ίσως να μην μπορούσε να τ' αντέξει, ούτε και η καρδιά μας όμως...».

Ο Κέρτες, έχοντας ζήσει σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ασφαλώς και δεν επιχειρεί να τα εξωραΐσει. Εκείνο στο οποίο αντιστέκεται είναι η παραμόρφωση των γεγονότων· παραμόρφωση, θα προσθέταμε εμείς, μέσα από το πρίσμα των συμφερόντων εκείνων των μπλοκ εξουσίας που κέρδισαν τον πόλεμο. Ο Κέρτες έγραψε για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης διότι, μεταξύ των άλλων, και μετά τον πόλεμο «το Άουσβιτς είναι παντού», όπως έλεγε. Αποκλεισμένος από έναν κόσμο παντοτινά ξένο για τον ίδιο, έπρεπε κάθε μέρα να βρίσκει ένα καινούργιο μονοπάτι για να εισαχθεί ξανά στην ζωή, χωρίς ελπίδα για γαλήνη και καταλλαγή. *Το Μυθιστόρημα Ενός Ανθρώπου Δίχως Πεπρωμένο* είναι τα βήματα ενός παιδιού, που έζησε και αυτό μια δεδομένη μοίρα, που αν και δεν ήταν μοίρα προορισμένη για αυτό το ίδιο, την έζησε όμως. Και το μυθιστόρημα αυτό απορρίπτει κάθε αναπαράσταση των στρατοπέδων που είναι ανίκανη ή απρόθυμη να κατανοήσει την οργανική σύνδεση του δικού μας παραμορφωμένου τρόπου ζωής και της ίδιας της δυνατότητας να υπάρξουν αυτά τα στρατόπεδα.

Κ.Δ.

κληρες πολιτείες, με τους πύργους και τα παραπήγματά τους, με την δική τους εσωτερική ζωή, τους ποικίλους διαχωρισμούς και τις διαβαθμίσεις μεταξύ των ίδιων των κρατουμένων, ακόμα και το εμπόριο που έστηναν οι «μαυραγορίτες», κρατούμενοι και αυτοί οι ίδιοι. Αξίζει να σημειωθεί ότι την ευθύνη για την εφαρμογή των διαταγών που έβγαζαν οι Γερμανοί αξιωματικοί είχαν αναλάβει ορισμένοι από τους, κατά σειρά εγκλεισμού, «αρχαιότερους» των φυλακισμένων. Αυτοί είχαν να εκτελέσουν την βάρδιά τους και κατόπιν μπορούσαν να κυκλοφορούν και με πολιτικά, ενώ με-

σίτιο των φυλακισμένων. Η μυρωδιά της σούπας που άλλοτε έφερνε αναγούλα στο μικρό αγόρι, τώρα φαντάζει σαν αληθινή ευωδιά. Και η ελπίδα παρασέρνει το παιδί: «Ήταν κρίμα, γιατί αυτή η στιγμή, αυτή η ευωδιά προκάλεσε στο κατά τα άλλα απαθές στήθος μου ένα συναίσθημα που, έτσι καθώς πλημμύριζε κατά κύματα, ανάγκασε τα κατάστεγνα μάτια μου να στάξουν μερικές ζεστές σταγόνες πάνω στην παγωμένη μύτη μου. Και όσο και αν προσπαθούσα να ζυγίσω τα πράγματα, όση λογική, όση σύνεση, όση νηφαλιότητα κι αν προσπαθούσα να επιδείξω, δεν βοηθούσε σε τίπο-

Κέρτες, και είχε την ευκαιρία να επιστρέψει στην Βουδαπέστη. Όμως ακόμα και όταν τα αμερικανικά στρατεύματα μπήκαν στο Μπούχενβαλντ, πριν από όλα σκέφτηκε πως η ώρα δεν ήταν η κατάλληλη, καθώς η γενική αναστάτωση θα ακύρωνε το συσσίτιο του μεσημεριού, και στα στρατόπεδα η λιγοστές μερίδες ήταν ζήτημα ζωής ή θανάτου. Όταν ανακοινώθηκε στους μέχρι πρότινος αιχμαλώτους πως το συσσίτιο, έστω με καθυστέρηση, τελικά θα μοιραζόταν, ο Γκιόρκι ηρέμησε: «μόνο τότε έπεσα ανακουφισμένος στο μαξιλάρι μου, μόνο τότε ένιωσα κάτι να λύνεται μέσα μου, μόνο τότε σκέφτηκα και εγώ –για πρώτη φορά στα σοβαρά – την ελευθερία».

Επιστρέφοντας στην Βουδαπέστη, το αγόρι βρέθηκε αντιμέτωπο με μια άλλη κατάσταση, που σύντομα θα γινόταν η νέα καθημερινότητα. Μετά το χρόνο της αιχμαλωσίας του, οι άνθρωποι που συναντούσε ξανά, ακόμα και οι συγγενείς του, ήταν βαθιά αλλαγμένοι, ποτισμένοι με την νέα πολιτική ιδεολογία που ανέτειλε. Οι συζητήσεις σχετικά με τα στρατόπεδα συγκέντρωσης είχαν ήδη βρει την θέση τους στην καθημερινή διάταξη του δημόσιου λόγου, επίμονες, φανατισμένες και πολιτικά χρωματισμένες. Η απότομη μετάπτωση, η αλλαγή του φρονήματος όσων μέχρι πριν λίγους μήνες δέχονταν παθητικά και άβουλα την «μοίρα» τους, που «ήρθε» να τους επιβληθεί από ένα απρόσιτο σε αυτούς μηχανισμό, και τώρα εμφανίζονταν οργισμένοι ακόμα και στην ιδέα ότι όσα έζησαν ήταν δυνατόν να έχουν συμβεί, αφήνει τον Γκιόργκι απογοητευμένο και αποξενωμένο από την κοινότητά του. Όταν ένας δημοσιογράφος τον ρωτάει για το κολαστήριο του Άουσβιτς, ο Γκιόργκι αποκρίνεται: «(την κόλαση) θα την φανταζόμουν σαν ένα μέρος που δεν σου αφήνει τα περιθώρια να βαρεθείς, ενώ σε ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης μπορείς να βαρεθείς, ακόμα και στο Άουσβιτς – με

ενεργείς, κινείσαι, πληροίς τις συνεχώς καινούργιες απαιτήσεις που υπάρχουν σε κάθε σκαλοπάτι. Αν όμως αυτή η χρονική διαδοχή δεν υπήρχε και όλη αυτή η γνώση έπεφτε πάνω μας αμέσως, επιτόπου, τότε το μυαλό μας ίσως να μην μπορούσε να τ' αντέξει, ούτε και η καρδιά μας όμως...».

Ο Κέρτες, έχοντας ζήσει σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ασφαλώς και δεν επιχειρεί να τα εξωραΐσει. Εκείνο στο οποίο αντιστέκεται είναι η παραμόρφωση των γεγονότων· παραμόρφωση, θα προσθέταμε εμείς, μέσα από το πρίσμα των συμφερόντων εκείνων των μπλοκ εξουσίας που κέρδισαν τον πόλεμο. Ο Κέρτες έγραψε για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης διότι, μεταξύ των άλλων, και μετά τον πόλεμο «το Άουσβιτς είναι παντού», όπως έλεγε. Αποκλεισμένος από έναν κόσμο παντοτινά ξένο για τον ίδιο, έπρεπε κάθε μέρα να βρίσκει ένα καινούργιο μονοπάτι για να εισαχθεί ξανά στην ζωή, χωρίς ελπίδα για γαλήνη και καταλλαγή. *Το Μυθιστόρημα Ενός Ανθρώπου Δίχως Πεπρωμένο* είναι τα βήματα ενός παιδιού, που έζησε και αυτό μια δεδομένη μοίρα, που αν και δεν ήταν μοίρα προορισμένη για αυτό το ίδιο, την έζησε όμως. Και το μυθιστόρημα αυτό απορρίπτει κάθε αναπαράσταση των στρατοπέδων που είναι ανίκανη ή απρόθυμη να κατανοήσει την οργανική σύνδεση του δικού μας παραμορφωμένου τρόπου ζωής και της ίδιας της δυνατότητας να υπάρξουν αυτά τα στρατόπεδα.

Κ.Α.

1. Ίμρε Κέρτες, Το Μυθιστόρημα Ενός Ανθρώπου Δίχως Πεπρωμένο, Μετάφραση Λαγουδάκου Γιώτα, Επιμέλεια Χρυσοστομίδης Ανταίος.

2. *The* PARIS REVIEW: Imre Kertisz, The Art of Fiction No. 220, Interviewed by Luisa Zielinski.

3. Οργάνωση που πήρε το όνομά της από τον Φριτς Τοντ, ο οποίος το 1933 έγινε γενικός διευθυντής του γερμανικού οδικού δικτύου και το 1938 ίδρυσε την ομώνυμη οργάνωση.

Περί τοῦ ὁρισμοῦ τῆς γλώσσης καί ἀκαταλλήλων λέξεων

Καράμπωσα τό βούλινο διράνι
Σάν ἄλιφο τουνέσι πού κιράνει...

Ναπολέων Λαπαθιώτης

Εἶναι πολλά τά ζητούμενα τά ὁποῖα καλούμεθα νά διερευνήσωμεν ἀναφορικῶς μέ τό ὑπό ἐξέτασιν θέμα τῆς γλώσσης. Ὑπάρχει πάντοτε ἡ δυνατότης τῆς ἐπεκτάσεώς τους ἤ τῆς συρρικνώσεώς τους κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκτάσεως καί τῆς ὀπτικῆς ὑπό τήν ὁποία θά θελήσωμε νά προσεγγίσωμεν τό ἐν λόγῳ θέμα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τό ζητούμενο εἶναι ἡ ὀρθή καί ἀκριβής διατύπωσις τῶν ὅσων ἐπιθυμοῦμε νά τύχουν τῆς προσοχῆς καί τοῦ προβληματισμοῦ τῶν ἐνδιαφερομένων·

Μία βασική προϋπόθεσις, ἡ ὁποία τίθεται, συνήθως, εἶναι ὁ προσδιορισμός τῆς γλώσσης. Συνακόλουθα ἔρχεται ὁ καθορισμός τοῦ ἐνδιαφέροντος πού παρουσιάζει. Ἐδῶ, καλούμεθα νά διαπιστώσωμεν τόσον τό ἐνδιαφέρον ἀπό γενικῆς ἀπόψεως ὅσον καί σέ σχέσιν μέ τήν ἀναρχική σκέψιν, δρᾶσιν καί προοπτική.

Εἶναι χρήσιμη ἡ γλῶσσα γιά τήν ἀπελευθερωτική διεργασία; Ἄν ναί, τότε ποία εἶναι ἡ ἀναγκαία συνθήκη, πού διευκολύνει τήν ἀνάδειξιν τῆς ἀπελευθερούσης διαστάσεώς της;

Αὐτά εἶναι ὡρισμένα ἀπό τά ἐρωτήματα πού χρειάζεται νά ἀπαντῶνται, ὥστε νά γίνονται σαφεῖς οἱ ὁρίζοντες καί τά πεδία πού ὁδηγοῦν πρός τήν ἀναρχία.

Ἔχομεν, ἤδη, ἀναφερθεῖ εἰς τά ἰδιαίτερα δεδομένα τά ὁποῖα συνέβαλον εἰς τήν δημιουργίαν ἑκάστης τῶν γλωσσῶν. Μέσα ἀπό αὐτά ἀναδεικνύεται τό γεγονός ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι δημιούργημα καί ὡς ἐκ τούτου ἀντιδιαστέλλεται ὡς πρός τό κατασκεύασμα.

Ἐν προκειμένῳ, στό κατασκεύασμα εἶναι γνωστοί καί περιορισμένοι, τόσον ὡς πρός τάς δυνατότητάς τους ὅσον καί ὡς πρός τόν ἀριθμόν τους, αὐτοί οἱ ὁποῖοι θά φέρουν εἰς πέρας ἕνα συγκεκριμένο ἔργο. Ἐν προκειμένῳ, ἡ κατασκευή ἑνός πύργου θά ἀπαιτήσῃ

τήν ὕπαρξιν ἑνός συγκεκριμένου χώρου, ὁ ὁποῖος θά ἀνήκῃ σέ κάποιον ἤ κάποιους. Θά ἀκολουθήσῃ ὁ σχεδιαστής, οἱ οἰκοδόμοι καί οἱ μηχανικοί, οἱ διάφοροι ἐργάται, οἱ τεχνικοί, οἱ διακοσμηταί καί οἱ συντηρηταί. Ἐνδεχομένως νά χρειασθοῦν καί ὡρισμένα ἀκόμη ἄτομα διά συγκεκριμένας ἐπί πλέον ἐργασίας καί τό ἔργον θά περατωθῇ ἐντός ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος.

Στό δημιούργημα, ἀντιθέτως, οἱ συντελεσταί εἶναι πάρα πολλοί μή σχετιζόμενοι ἀποκλειστικῶς μέ συγκεκριμένα εἴδη ἤ κατηγορίας, τόσον τοπικῶς ὅσον καί χρονικῶς. Μπορεῖ, ἐπί παραδείγματι, νά μετρήσῃ

γλῶσσα, εἶναι τό **ὕψιστον σημεῖον, διά τοῦ ὁποίου ἐκδηλώνονται αἱ κοιναί, μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, νοητικαί ἐπεξεργασίαι πού συνθέτουν τήν συνεννόησιν.**

Ἕνα ἄλλο παράδειγμα ἀφορᾷ τήν κατανόησιν τῶν ἤχων πού ἐκδηλώνουν τά διάφορα ζῷα. Οἱ ἦχοι ἤ κρότοι αὐτοί καθώς καί ἄλλοι παρόμοιοι γίνονται, σύν τό χρόνῳ, εὐδιάγνωστοι, ὥστε κάλλιστα ἓν ζῷον ἀκόμη καί ὅταν δέν βλέπῃ τό ἄλλο καί ἀκούῃ ἀπό τό στόμα του τόν κρότον ***εκ***, ἐννοεῖ ὅτι τοῦτο κάμνει ἐμετόν (ἐμέσει). Ἀλλά, δέν χρειάζεται νά περιπλανηθῶμεν στά ἄπειρα παραδείγματα, τά ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά πα-

θέμα τῆς γλώσσης. Ὑπάρχει πάντοτε τὸ δυνατὸν τῆς τῆς ἐπεκτάσεώς τους ἢ τῆς συρρικνώσεώς τους κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς ὀπτικῆς ὑπὸ τὴν ὁποία θὰ θελήσωμε νὰ προσεγγίσωμεν τὸ ἐν λόγῳ θέμα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ ζητούμενο εἶναι ἡ ὀρθὴ καὶ ἀκριβὴς διατύπωσις τῶν ὅσων ἐπιθυμοῦμε νὰ τύχουν τῆς προσοχῆς καὶ τοῦ προβληματισμοῦ τῶν ἐνδιαφερομένων.

Μία βασικὴ προϋπόθεσις, ἡ ὁποία τίθεται, συνήθως, εἶναι ὁ προσδιορισμὸς τῆς γλώσσης. Συνακόλουθα ἔρχεται ὁ καθορισμὸς τοῦ ἐνδιαφέροντος ποὺ παρουσιάζει. Ἐδῶ, καλούμεθα νὰ διαπιστώσωμεν τόσον τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ὅσον καὶ σὲ σχέσιν μὲ τὴν ἀναρχικὴ σκέψιν, δρᾶσιν καὶ προοπτική.

Εἶναι χρήσιμη ἡ γλῶσσα γιὰ τὴν ἀπελευθερωτικὴ διεργασία; Ἂν ναί, τότε ποία εἶναι ἡ ἀναγκαία συνθήκη, ποὺ διευκολύνει τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἀπελευθερούσης διαστάσεώς της;

Αὐτὰ εἶναι ὡρισμένα ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα ποὺ χρειάζεται νὰ ἀπαντῶνται, ὥστε νὰ γίνονται σαφεῖς οἱ ὁρίζοντες καὶ τὰ πεδία ποὺ ὁδηγοῦν πρὸς τὴν ἀναρχία.

Ἔχομεν, ἤδη, ἀναφερθεῖ εἰς τὰ ἰδιαίτερα δεδομένα τὰ ὁποῖα συνέβαλον εἰς τὴν δημιουργίαν ἑκάστης τῶν γλωσσῶν. Μέσα ἀπὸ αὐτὰ ἀναδεικνύεται τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι δημιούργημα καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀντιδιαστέλλεται ὡς προς τὸ κατασκεύασμα.

Ἐν προκειμένῳ, στὸ κατασκεύασμα εἶναι γνωστοὶ καὶ περιορισμένοι, τόσον ὡς πρὸς τὰς δυνατότητάς τους ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμόν τους, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ φέρουν εἰς πέρας ἕνα συγκεκριμένο ἔργο. Ἐν προκειμένῳ, ἡ κατασκευὴ ἑνὸς πύργου θὰ ἀπαιτήσῃ

τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς συγκεκριμένου χώρου, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνήκῃ σὲ κάποιον ἢ κάποιους. Θὰ ἀκολουθήσῃ ὁ σχεδιαστής, οἱ οἰκοδόμοι καὶ οἱ μηχανικοί, οἱ διάφοροι ἐργάται, οἱ τεχνικοί, οἱ διακοσμηταὶ καὶ οἱ συντηρηταί. Ἐνδεχομένως νὰ χρειασθοῦν καὶ ὡρισμένα ἀκόμη ἄτομα διὰ συγκεκριμένας ἐπὶ πλέον ἐργασίας καὶ τὸ ἔργον θὰ περατωθῇ ἐντὸς ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος.

Στὸ δημιούργημα, ἀντιθέτως, οἱ συντελεσταὶ εἶναι πάρα πολλοὶ μὴ σχετιζόμενοι ἀποκλειστικῶς μὲ συγκεκριμένα εἴδη ἢ κατηγορίας, τόσον τοπικῶς ὅσον καὶ χρονικῶς. Μπορεῖ, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ μετρήσῃ κάποιος πόσα χρόνια ἐχρειάσθησαν ὥστε νὰ γίνει δυνατὴ ἡ σύνθεση τῶν φθόγγων ποῦ ὁδήγησαν στὸ νὰ ἐκφρασθῇ ἡ λέξις ἐγώ; Εἶναι εὔκολο νὰ περιγραφοῦν καὶ νὰ προσδιορισθοῦν ὅλοι οἱ συντελεστὲς μέχρις ὅτου ἐπέλθει τὸ ὡς ἄνω ἀποτέλεσμα καὶ ἐν συνέχεια αὐτὸ νὰ σχηματοποιηθῇ διὰ τῆς γραφῆς ὡς μία εἰκών;

Ἔχει εἰπωθεῖ, ὅτι ἡ διαμόρφωσις μίας γλώσσης εἶναι προϊὸν συνθέσεως ὅλων τῶν ψυχικῶν, πνευματικῶν, βιολογικῶν καὶ περιβαλλοντολογικῶν συνθηκῶν αἱ ὁποῖαι συνέτειναν, σὺν τῷ χρόνῳ, στὴν ἠχητικὴν ὁλοκλήρωσιν τῶν φθόγγων σὲ λέξεις. Ἐπακολούθησεν ἡ καλλιέργεια ὅλων αὐτῶν διὰ τῆς παρατηρήσεως, κατανοήσεως καὶ τῆς, ἐν λογικῇ σειρᾷ, τοποθετήσεώς τους οὕτως ὥστε νὰ ἐκπληρώνεται ὁ στόχος τῆς συνεννοήσεως τόσον μεταξὺ μεμονωμένων ἀτόμων ὅσον καὶ μίας ἢ περισσοτέρων ὁμάδων, κοινοτήτων κ.λπ. Ἔχομεν, φέρ'

γλῶσσα, εἶναι τὸ **ὕψιστον σημεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκδηλώνονται αἱ κοιναί, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, νοητικαὶ ἐπεξεργασίαι ποὺ συνθέτουν τὴν συνεννόησιν**.

Ἕνα ἄλλο παράδειγμα ἀφορᾷ τὴν κατανόησιν τῶν ἤχων ποὺ ἐκδηλώνουν τὰ διάφορα ζῷα. Οἱ ἦχοι ἢ κρότοι αὐτοὶ καθὼς καὶ ἄλλοι παρόμοιοι γίνονται, σὺν τὸ χρόνῳ, εὐδιάγνωστοι, ὥστε κάλλιστα ἐν ζῷον ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν βλέπῃ τὸ ἄλλο καὶ ἀκούῃ ἀπὸ τὸ στόμα του τὸν κρότον ***εκ***, ἐννοεῖ ὅτι τοῦτο κάμνει ἐμετὸν (ἐμέσει). Ἀλλά, δὲν χρειάζεται νὰ περιπλανηθῶμεν στὰ ἄπειρα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ παρατεθοῦν.

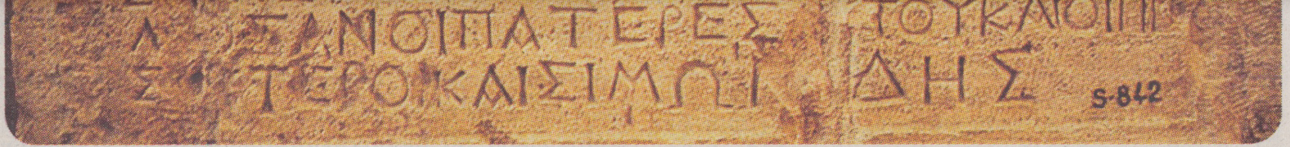
Εἶναι βέβαιον ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ καταστάσεις συναρτῶνται μὲ πολλοὺς ἀκόμη συντελεστάς, ὅπως εἶναι ἡ μεταβολὴ τῶν ὅρων διαβιώσεως (π.χ. ἀπὸ νομαδικὸ σὲ ἀγροτικὸ ποὺ σημαίνει τὴν μόνιμον ἐγκατάστασιν ἐντὸς ὡρισμένης τοποθεσίας), ὅπου εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνέλιξις τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν δυνατοτήτων τῶν ἀνθρώπων ἤ, ἀντιθέτως, ὅπου αὐταὶ παρεμποδίζονται καὶ ἀλλοιώνονται ἐξ αἰτίας παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται εἴτε ἐξ ἐσωτερικῶν λόγων εἴτε ἀπὸ ἐξωτερικὰς ἐπεμβάσεις.

Συνεπῶς καὶ διὰ νὰ μὴν μακρυγορήσωμεν, ἕνας ὁρισμὸς τῆς γλώσσης δὲν εἶναι τόσον ἁπλός, ὅθεν καὶ ἡ δυσκολία συμφωνίας (πόσο μᾶλλον ὅταν παρεισφρέουν κακόβουλες προσπάθειες) καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἀποδεκτῆς μίας ὅσον τὸ δυνατὸν πλήρους καὶ κατανοητῆς διατυ-

Αὐτά εἶναι ὡρισμένα ἀπό τά ἐρωτήματα πού χρειάζεται νά ἀπαντῶνται, ὥστε νά γίνονται σαφεῖς οἱ ὁρίζοντες καί τά πεδία πού ὁδηγοῦν πρός τήν ἀναρχία.

Ἔχομεν, ἤδη, ἀναφερθεῖ εἰς τά ἰδιαίτερα δεδομένα τά ὁποῖα συνέβαλον εἰς τήν δημιουργίαν ἑκάστης τῶν γλωσσῶν. Μέσα ἀπό αὐτά ἀναδεικνύεται τό γεγονός ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι δημιούργημα καί ὡς ἐκ τούτου ἀντιδιαστέλλεται ὡς προς τό κατασκεύασμα.

Ἐν προκειμένῳ, στό κατασκεύασμα εἶναι γνωστοί καί περιορισμένοι, τόσον ὡς πρός τάς δυνατότητάς τους ὅσον καί ὡς πρός τόν ἀριθμόν τους, αὐτοί οἱ ὁποῖοι θά φέρουν εἰς πέρας ἕνα συγκεκριμένο ἔργο. Ἐν προκειμένῳ, ἡ κατασκευή ἑνός πύργου θά ἀπαιτήσῃ

τήν ὕπαρξιν ἑνός συγκεκριμένου χώρου, ὁ ὁποῖος θά ἀνήκῃ σέ κάποιον ἤ κάποιους. Θά ἀκολουθήσῃ ὁ σχεδιαστής, οἱ οἰκοδόμοι καί οἱ μηχανικοί, οἱ διάφοροι ἐργάται, οἱ τεχνικοί, οἱ διακοσμηταί καί οἱ συντηρηταί. Ἐνδεχομένως νά χρειασθοῦν καί ὡρισμένα ἀκόμη ἄτομα διά συγκεκριμένας ἐπί πλέον ἐργασίας καί τό ἔργον θά περατωθῇ ἐντός ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος.

Στό δημιούργημα, ἀντιθέτως, οἱ συντελεσταί εἶναι πάρα πολλοί μή σχετιζόμενοι ἀποκλειστικῶς μέ συγκεκριμένα εἴδη ἤ κατηγορίας, τόσον τοπικῶς ὅσον καί χρονικῶς. Μπορεῖ, ἐπί παραδείγματι, νά μετρήσῃ κάποιος πόσα χρόνια ἐχρειάσθησαν ὥστε νά γίνει δυνατή ἡ σύνθεση τῶν φθόγγων ποῦ ὁδήγησαν στό νά ἐκφρασθῇ ἡ λέξις ἐγώ; Εἶναι εὔκολο νά περιγραφοῦν καί νά προσδιορισθοῦν ὅλοι οἱ συντελεστές μέχρις ὅτου ἐπέλθει τό ὡς ἄνω ἀποτέλεσμα καί ἐν συνέχεια αὐτό νά σχηματοποιηθῇ διά τῆς γραφῆς ὡς μία εἰκών;

Ἔχει εἰπωθεῖ, ὅτι ἡ διαμόρφωσις μίας γλώσσης εἶναι προϊόν συνθέσεως ὅλων τῶν ψυχικῶν, πνευματικῶν, βιολογικῶν καί περιβαλλοντολογικῶν συνθηκῶν αἱ ὁποῖαι συνέτειναν, σύν τῷ χρόνῳ, στήν ἠχητικήν ὁλοκλήρωσιν τῶν φθόγγων σέ λέξεις. Ἐπακολούθησεν ἡ καλλιέργεια ὅλων αὐτῶν διά τῆς παρατηρήσεως, κατανοήσεως καί τῆς, ἐν λογικῇ σειρᾶ, τοποθετήσεώς τους οὕτως ὥστε νά ἐκπληρώνεται ὁ στόχος τῆς συνεννοήσεως τόσον μεταξύ μεμονωμένων ἀτόμων ὅσον καί μίας ἤ περισσοτέρων ὁμάδων, κοινοτήτων κ.λπ. Ἔχομεν, φέρ' εἰπεῖν, ἕνα ἐξωτερικόν αἰσθητικόν ἐρέθισμα (ὁράσεως, ἀκοῆς κ.ὁ.κ.), αὐτό ἐν συνέχεια ἐκδηλοῦται ἠχητικῶς μέ κάποιον φθόγγον μέ σκοπόν ἀφ' ἑνός τήν ἔκφρασιν καί ἀφ' ἑτέρου τήν μετάδοσιν, ὥστε νά κατανοηθῇ καί νά ἐννοηθῇ ἀπό ἄλλους, νά ἐντυπωθῇ, δηλαδή, εἰς τόν νοῦν τῶν ὑπολοίπων ἀνθρώπων πού συμβιοῦν μέ τόν/τούς ἀρχικῶς ἐκφράσαντα/ας τόν φθόγγον, ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι ἰσχύει καί δι' αὐτούς ἀντίστοιχος ἐμπειρία. Εἶναι προφανές πώς μέχρις ὅτου ἕκαστος δυνηθεῖ νά ἐκφρασθῇ ἔχει προηγηθεῖ μία ἐπίμονος, ἐπίπονος καί μακροχρόνιος προσπάθεια τόσον ἐκ μέρους του, ὅσον καί ἐκ τῶν σύν αὐτῷ. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ γλῶσσα, εἶναι τό **ὕψιστον σημεῖον, διά τοῦ ὁποίου ἐκδηλώνονται αἱ κοιναί, μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, νοητικαί ἐπεξεργασίαι πού συνθέτουν τήν συνεννόησιν**.

Ἕνα ἄλλο παράδειγμα ἀφορᾶ τήν κατανόησιν τῶν ἤχων πού ἐκδηλώνουν τά διάφορα ζῷα. Οἱ ἦχοι ἤ κρότοι αὐτοί καθώς καί ἄλλοι παρόμοιοι γίνονται, σύν τό χρόνῳ, εὐδιάγνωστοι, ὥστε κάλλιστα ἓν ζῷον ἀκόμη καί ὅταν δέν βλέπῃ τό ἄλλο καί ἀκούῃ ἀπό τό στόμα του τόν κρότον ***εκ***, ἐννοεῖ ὅτι τοῦτο κάμνει ἐμετόν (ἐμέσει). Ἀλλά, δέν χρειάζεται νά περιπλανηθῶμεν στά ἄπειρα παραδείγματα, τά ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά παρατεθοῦν.

Εἶναι βέβαιον ὅτι ὅλαι αὐταί αἱ καταστάσεις συναρτῶνται μέ πολλούς ἀκόμη συντελεστάς, ὅπως εἶναι ἡ μεταβολή τῶν ὅρων διαβιώσεως (π.χ. ἀπό νομαδικό σέ ἀγροτικό πού σημαίνει τήν μόνιμον ἐγκατάστασιν ἐντός ὁρισμένης τοποθεσίας), ὅπου εἶναι δυνατή ἡ ἀνέλιξις τῶν φυσικῶν καί πνευματικῶν δυνατοτήτων τῶν ἀνθρώπων ἤ, ἀντιθέτως, ὅπου αὐταί παρεμποδίζονται καί ἀλλοιώνονται ἐξ αἰτίας παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται εἴτε ἐξ ἐσωτερικῶν λόγων εἴτε ἀπό ἐξωτερικάς ἐπεμβάσεις.

Συνεπῶς καί διά νά μήν μακρυγορήσωμεν, ἕνας ὁρισμός τῆς γλώσσης δέν εἶναι τόσον ἁπλός, ὅθεν καί ἡ δυσκολία συμφωνίας (πόσο μᾶλλον ὅταν παρεισφρέουν κακόβουλες προσπάθειες) καί ἀπό κοινοῦ ἀποδεκτῆς μίας ὅσον τό δυνατόν πλήρους καί κατανοητῆς διατυπώσεως.

Οἱ ἐπιχειρούμενοι ὁρισμοί, πολλές φορές, ὄχι μόνον δέν ἀποτελοῦν εἰλικρινῆν προσπάθειαν ἀποδόσεως ὡς πρός τί ἀκριβῶς ἐννοεῖται, ὁσάκις γίνεται περιγραφή τῶν συστατικῶν πού συναποτελοῦν τήν γλῶσσαν, ἀλλά τεχνηέντως γίνεται συσχετισμός –ἄν ὄχι ταύτισις– μέ τόν κώδικα.

Ἀς λάβωμεν, παραδειγματικῶς, ἕναν ὁρισμόν: «*Γλῶσσα λέγεται τό σύνολο τῶν λέξεων πού μέ συγκεκριμένους κανόνες συνδυασμῶν (σύνταξη) καί μεταβολῶν (κλίση) μεταχειρίζεται ἕνας λαός, γιά νά συνεννοηθεῖ ἤ*

συνέχεια στη σελ. 14

συνέχεια από τη σελ. 13

νά ἐκφράσει ἐκεῖνο πού σκέφτεται, βλέπει, ἀκούει κ.τ.λ. Εἶναι ἕνα λαϊκό δημιούργημα, ἕνας κώδικας, ἕνα μέσο ἤ ὄργανο ἔκφρασης πού ἔφτιαξαν οἱ ἄνθρωποι προκειμένου νά συνεννοοῦνται μεταξύ τους καί νά φανερώνουν τά αἰσθήματα καί τή σκέψη τους».[1]

Εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται ὁ κάθε ἕνας ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει σύγχυσις μεταξύ τοῦ ὀρθοῦ (συννενόησις, ἔκφρασις, σκέψις) μέ τήν ἀντίθεσιν πού συνεπάγεται ἡ παράθεσις τῶν ἐννοιῶν δημιουργία ἀφ' ἑνός καί κατασκευή/κῶδιξ ἀφ' ἑτέρου. Ἐπί προσθέτως, εἶναι δυνατόν νά εἰπωθῇ πώς ἄλλον εἶδος εἶναι ἡ ἁπλότης καί ἄλλον ἡ ἁπλοϊκότης, ἀρκεῖ καί στίς δυό περιπτώσεις νά μήν καταπατεῖται μέ βαναυσότητα ἡ νοημοσύνη. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά εἴπωμεν πώς ἐν προκειμένῳ ἰσχύει ἡ λαϊκή ρῆσις «ἄρτζι, μποῦρτζι καί λουλάς», διότι ὅταν τοποθετοῦνται εἰς ἕναν σάκκον ἀντικρουόμεναι ἔννοιαι, τότε ἀναδεικνύεται ὁ ἦχος τῆς κενότητος, ἡ ὁποία ἀναζητᾶ ἐπίφασιν πληρότητος διά τῆς θέσεως εἰς ἐφαρμογήν τῆς διαδικασίας φύρδην μίγδην.

Στήν πραγματικότητα ἡ ἐργασία εἰς τήν ὁποία καλεῖται νά συμμετάσχῃ ὁ ἀσχολούμενος μέ τήν γλῶσσαν εἶναι νά παρατηρήσῃ, νά κατανοήσῃ καί νά ἐξηγήσῃ τούς κανόνες πού μέσα ἀπό μίαν ἐσωτερικήν δυναμική τοῦ ἀνθρώπου συνέτειναν στήν διαμόρφωσιν καί ἐξέλιξιν μιᾶς γλώσσης· νά συμβάλουν στή ἀποτροπήν φραστικῶν παρεκτροπῶν καί λεκτικῶν ἀσυναρτησιῶν προβαίνοντες εἰς τήν διδαχήν τῶν κατανοηθέντων κανόνων.

Ὡς ἐκ τούτου, εὑρίσκεται εἰς τάς ἁρμοδιότητας τῶν γλωσσολόγων ἡ παραίνεσις –παραδείγματος χάριν– διά τήν διόρθωσιν τῆς λέξεως **παρεισφρύω** μέ τήν ὀρθήν **παρεισφρέω**, δέν εἶναι, ὅμως, ὑπόθεσις τους ἡ κατασκευή κανόνων διά τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται ἡ χρῆσις καταλήξεων, φράσεων καί διατυπώσεων στό ὄνομα μίας, συνήθως, ἀνύπαρκτης αὐθεντίας καί ἡ κατάργησις, κλίσεων, ἐγκλίσεων, πτώσεων καί καταλήξεων. Οὔτε βεβαίως νά προσφεύγουν εἰς τήν ἀκατάστατον χρῆσιν λέξεων καί ἐννοιῶν ἀποσκοποῦντες σέ ἐλιγμούς, ὡσάν τούς πολιτικούς, ὁσάκις εὑρεθοῦν εἰς δύσκολον θέσιν.

Ἐν ὀλίγοις, οἱ γλωσσολόγοι ὀφείλουν νά ἐρευνήσουν τό **τί** καί τό **πώς**, νά ἀνεύρουν τόν ἐσωτερικόν μηχανισμόν καί λογικήν μέσα ἀπό τήν διαπίστωσιν διεργασιῶν,

τόν θεμέλιον λίθον. Ὅσον καί ἄν ὑπάρξῃ ὁ ἰσχυρισμός πώς αὐτά θά ἠδύναντο νά διορθωθοῦν μέ τήν πλήρη ἐπαναφορά τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καί τῆς καθαρευούσης, ἡ πραγματικότης εἶναι διαφορετική. Διότι μία τέτοια ἐπαναφορά προϋποθέτει διδάσκοντες ἱκανούς, γνῶστες καί δημιουργικούς, ἐπειδή, εἶναι διαπιστωμένον πώς ἡ ἀνικανότης καί ἡ ἀδιαφορία τῶν διδασκόντων εἶναι ἕνας ἀπό τούς συντελεστάς οἱ ὁποῖοι ἐστήριξαν τό «ἐπιχείρημα» τῆς «νεκρᾶς

γλώσσης». Εἶχεν, ἐπίσης, προηγηθεῖ ἡ ἀλαζονεία τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς καθαρευούσης ἡ ὁποία συνηντήθη μέ τόν φανατισμόν τῶν δημοτικιστῶν. Ἀμφότεροι, ὅμως, ἔπλεαν (πλήν φωτεινῶν ἐξαιρέσεων) σέ πελάγη ἀμαθείας.

Εἶναι πάντως χαρακτηριστική ἡ ἔκστασις, ἡ ὁποία καταλαμβάνει τούς «δημοτικιστάς», ὅταν ἀναφέρονται στήν «γλῶσσα τοῦ λαοῦ». Ἀναμφιβόλως, ἡ «γλῶσσα» αὐτή ἔχει ὑποστεῖ τεραστίαν πίεσιν καί φθοράν ὄχι μόνον ἀπό τήν ἀπό αἰώνων ὑποταγήν εἰς τήν ἄγνοιαν καί τήν ἀμάθειαν, ὥστε ἄν δέν ὑπῆρχαν αἱ βαθεῖαι ρίζαι τῆς ἀρχαίας καί μετέπειτα τῆς καθαρευούσης, τήν σήμερον ἡμέραν οἱ δυνατότητες συνεννοήσεως θά ἦσαν πενιχραί.[2]

Εἶναι διαπιστωμένον ὅτι ἡ καθαρεύουσα εἶναι γλῶσσα πού ἔχει τύχει ἐπεξεργασίας αἰώνων ἄν ὄχι χιλιετίας. Ἀκόμη καί ἄν ὡδηγούμεθα εἰς τό σημεῖον νά ἀρνηθῶμεν τήν ἀλήθειαν καί νά δεχθῶμεν ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι προϊόν κατασκευῆς, τότε θά πρέπει νά ἐξυμνήσωμεν τά λαμπρά αὐτά ἀνθρώπινα πνεύματα τά ὁποῖα ἠμπόρεσαν νά φέρουν τήν καθαρεύουσαν στό σημεῖο ὅπου ἐγγίζει τά ὅρια τῆς τελειότητος. Ποῖος εἶναι ὁ λόγος, ἑπομένως, διά τόν ὁποῖον θά ἔπρεπε νά ἐγκαταλείψωμεν αὐτήν τήν γλῶσσαν; Ὄχι πάντως τό «πεπερασμένον» της, οὔτε κάποιας μορφῆς ἀδυναμία της στό νά ἐμπλουτίζει τόν καθημερινόν γλωσσικόν καί μή βίον. Ἑπομένως, εἶναι ἡ βάσις πάνω στήν ὁποία εἶναι δυνατόν νά ἀναπτυχθῇ μία νοήμων κοινότης ἀνθρώπων. Εἶναι ἴσως καί ἕνας ἀπό τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἐδέχθη τόσον ἔντονον πολεμικήν.

Ἐδῶ ὀφείλομεν νά ἀναδείξωμεν ἕνα λάθος τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς καθαρευούσης. Ὑπέπεσαν εἰς τήν παγίδαν ἑνός πολέμου ἐναντίον ἑνός ἡμιτελοῦς γλωσσικοῦ ἰδιώματος, ὅπως ἦταν ἡ «δημοτική». Αὐτή ἡ πολύχρονος κατάστασις ἐζημίωσεν τόσον αὐτήν τήν πλήρη καί πλουσίαν γλῶσσαν ὅσον καί τήν «δημοτικήν», πού ὑπέστη βαρβάρους ἐπεμβάσεις ἀπό τούς διαφόρους τεχνικούς τῆς γραμματικῆς πού ἀνόρθωσαν τείχη ἐμποδίζοντες τήν ἐξέλιξίν της, ἡ ὁποία θά μπορέσῃ νά ἐπέλθῃ μόνο μέ τήν παιδείαν καί καλλιέργειαν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καί τῆς καθαρευούσης.

Ἡ πτῶσις τῆς γλώσσης

παράθεσις τῶν ἐννοιῶν δημιουργία ἀφ' ἑνός καί κατασκευή/κῶδιξ ἀφ' ἑτέρου. Ἐπί προσθέτως, εἶναι δυνατόν νά εἰπωθῆ πώς ἄλλον εἶδος εἶναι ἡ ἁπλότης καί ἄλλον ἡ ἁπλοϊκότης, ἀρκεῖ καί στίς δυό περιπτώσεις νά μήν καταπατεῖται μέ βαναυσότητα ἡ νοημοσύνη. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά εἴπωμεν πώς ἐν προκειμένῳ ἰσχύει ἡ λαϊκή ρῆσις «ἄρτζι, μπούρτζι καί λουλάς», διότι ὅταν τοποθετοῦνται εἰς ἕναν σάκκον ἀντικρουόμεναι ἔννοιαι, τότε ἀναδεικνύεται ὁ ἦχος τῆς κενότητος, ἡ ὁποία ἀναζητᾶ ἐπίφασιν πληρότητος διά τῆς θέσεως εἰς ἐφαρμογήν τῆς διαδικασίας φύρδην μίγδην.

Στήν πραγματικότητα ἡ ἐργασία εἰς τήν ὁποία καλεῖται νά συμμετάσχη ὁ ἀσχολούμενος μέ τήν γλῶσσαν εἶναι νά παρατηρήση, νά κατανοήση καί νά ἐξηγήση τούς κανόνες πού μέσα ἀπό μίαν ἐσωτερικήν δυναμική τοῦ ἀνθρώπου συνέτειναν στήν διαμόρφωσιν καί ἐξέλιξιν μιᾶς γλώσσης· νά συμβάλουν στή ἀποτροπήν φραστικῶν παρεκτροπῶν καί λεκτικῶν ἀσυναρτησιῶν προβαίνοντες εἰς τήν διδαχήν τῶν κατανοηθέντων κανόνων.

Ὡς ἐκ τούτου, εὑρίσκεται εἰς τάς ἁρμοδιότητας τῶν γλωσσολόγων ἡ παραίνεσις –παραδείγματος χάριν– διά τήν διόρθωσιν τῆς λέξεως **παρεισφρύω** μέ τήν ὀρθήν **παρεισφρέω**, δέν εἶναι, ὅμως, ὑπόθεσις τους ἡ κατασκευή κανόνων διά τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται ἡ χρῆσις καταλήξεων, φράσεων καί διατυπώσεων στό ὄνομα μίας, συνήθως, ἀνύπαρκτης αὐθεντίας καί ἡ κατάργησις, κλίσεων, ἐγκλίσεων, πτώσεων καί καταλήξεων. Οὔτε βεβαίως νά προσφεύγουν εἰς τήν ἀκατάστατον χρῆσιν λέξεων καί ἐννοιῶν ἀποσκοποῦντες σέ ἑλιγμούς, ὡσάν τούς πολιτικούς, ὁσάκις εὑρεθοῦν εἰς δύσκολον θέσιν.

Ἐν ὀλίγοις, οἱ γλωσσολόγοι ὀφείλουν νά ἐρευνήσουν τό **τί** καί τό **πώς**, νά ἀνεύρουν τόν ἐσωτερικόν μηχανισμόν καί λογικήν μέσα ἀπό τήν διαπίστωσιν διεργασιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦν ὁμοιομόρφως, νά κατανοοῦν τούς κανόνας πού ὁδήγησαν εἰς τήν συγκρότησιν ἑκάστης λέξεως καί ὄχι νά κατασκευάζουν κανόνες καί λέξεις κατά παραγγελίαν τῶν κυρίαρχων, ἀλλοιώνοντες ὅσα ἐκ τῶν πραγμάτων ἔχουν διαμορφωθεῖ καί ἰσχύουν γλωσσικῶς διά μέσου αἰώνων.

Αἱ ἀξίαι τῆς «δημοτικῆς»

Εἶναι γνωστόν ὅτι ὑπῆρξεν καί ὑπάρχει ἐπίμονος προσπάθεια νά ἀποδοθοῦν ἀξίαι καί χαρακτηριστικά εἰς τήν «δημοτικήν», τά ὁποία δέν ὑφίστανται. Πρός τούτω, κάποιοι θά ἀνατρέξουν νά βροῦν μίαν ταλαίπωρον καί φθαρμένην διατύπωσιν εἰς κάποιαν διάλεκτον ὑποχωρίου ἐπαρχίας τινός γιά νά ἀποδείξουν πόσον ζωντανή καί πλουσία εἶναι αὐτή ἡ ἐκτεταμένη διάλεκτος πού ἀποκαλεῖται δημοτική ἤ πόσον σχετίζεται μία εὐτελισμένη λέξις μέ κάποιαν τῆς ἀρχαίας ἤ τῆς καθα-

τόν θεμέλιον λίθον. Ὅσον καί ἄν ὑπάρξη ὁ ἰσχυρισμός πώς αὐτά θά ἠδύναντο νά διορθωθοῦν μέ τήν πλήρη ἐπαναφορά τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καί τῆς καθαρευούσης, ἡ πραγματικότης εἶναι διαφορετική. Διότι μία τέτοια ἐπαναφορά προϋποθέτει διδάσκοντες ἱκανούς, γνῶστες καί δημιουργικούς, ἐπειδή, εἶναι διαπιστωμένον πώς ἡ ἀνικανότης καί ἡ ἀδιαφορία τῶν διδασκόντων εἶναι ἕνας ἀπό τούς συντελεστάς οἱ ὁποῖοι ἐστήριξαν τό «ἐπιχείρημα» τῆς «νεκρᾶς

ΜΗΝΙΑΙΑ ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΧΡΟΝΟΣ 14ος, Φύλλο 163
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

ΕΚΔΟΣΗ: ΑΡΧΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΑΡΧΕΙΟΘΗΚΗ Α.Μ.Κ.
ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ 8, ΑΘΗΝΑ, Τ.Κ. 106 82
τηλέφωνο: 69 73 79 92 07

Υπεύθυνος Έκδοσης
Παναγιώτης Ι. Λιόλιος

Συνδρομή (για 10 τεύχη)
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: 20 ευρώ, ΕΥΡΩΠΗΣ: 30 ευρώ.
Με **ταχυδρομική επιταγή** στο όνομα:
Γεώργιος Ν. Βλασσόπουλος, Τ.Θ. 30658,

καί τήν ἀμάθειαν, ὥστε ἄν δέν ὑπῆρχαν αἱ βαθεῖαι ρίζαι τῆς ἀρχαίας καί μετέπειτα τῆς καθαρευούσης, τήν σήμερον ἡμέραν οἱ δυνατότητες συνεννοήσεως θά ἦσαν πενιχραί.[2]

Εἶναι διαπιστωμένον ὅτι ἡ καθαρεύουσα εἶναι γλῶσσα πού ἔχει τύχει ἐπεξεργασίας αἰώνων ἄν ὄχι χιλιετίας. Ἀκόμη καί ἄν ὠδηγούμεθα εἰς τό σημεῖον νά ἀρνηθῶμεν τήν ἀλήθειαν καί νά δεχθῶμεν ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι προϊόν κατασκευῆς, τότε θά πρέπει νά ἐξυμνήσωμεν τά λαμπρά αὐτά ἀνθρώπινα πνεύματα τά ὁποῖα ἠμπόρεσαν νά φέρουν τήν καθαρεύουσαν στό σημεῖο ὅπου ἐγγίζει τά ὅρια τῆς τελειότητος. Ποῖος εἶναι ὁ λόγος, ἐπομένως, διά τόν ὁποῖον θά ἔπρεπε νά ἐγκαταλείψωμεν αὐτήν τήν γλῶσσαν; Ὄχι πάντως τό «πεπερασμένον» της, οὔτε κάποιας μορφῆς ἀδυναμία της στό νά ἐμπλουτίζει τόν καθημερινόν γλωσσικόν καί μή βίον. Ἐπομένως, εἶναι ἡ βάσις πάνω στήν ὁποία εἶναι δυνατόν νά ἀναπτυχθῆ μία νοήμων κοινότης ἀνθρώπων. Εἶναι ἴσως καί ἕνας ἀπό τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἐδέχθη τόσον ἔντονον πολεμικήν.

Ἐδῶ ὀφείλομεν νά ἀναδείξωμεν ἕνα λάθος τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς καθαρευούσης. Ὑπέπεσαν εἰς τήν παγίδαν ἑνός πολέμου ἐναντίον ἑνός ἡμιτελοῦς γλωσσικοῦ ἰδιώματος, ὅπως ἦταν ἡ «δημοτική». Αὐτή ἡ πολύχρονος κατάστασις ἐζημίωσεν τόσον αὐτήν τήν πλήρην καί πλουσίαν γλῶσσαν ὅσον καί τήν «δημοτικήν», πού ὑπέστη βαρβάρους ἐπεμβάσεις ἀπό τούς διαφόρους τεχνικούς τῆς γραμματικῆς πού ἀνόρθωσαν τείχη ἐμποδίζοντες τήν ἐξέλιξίν της, ἡ ὁποία θά μπορέση νά ἐπέλθη μόνο μέ τήν παιδείαν καί καλλιέργειαν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καί τῆς καθαρευούσης.

Ἡ πτῶσις τῆς γλώσσης

Αἱ γλῶσσαι ἀναπτύσσονται ἀπό τάς κοινότητας τῶν ἀνθρώπων μόνον εἰς συνθήκας ἐλευθερίας. Ἐπομένως ὅλα ὅσα λέγονται περί τῆς «δημοτικῆς» δέν εὐσταθοῦν διότι αὐτή ἔζησεν καί «ἀνεπτύχθη» κάτω ἀπό συνθήκας σκλαβιᾶς. Ἀντιθέτως, θά πρέπει νά παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ καθαρεύουσα ἐπέζησεν καί ἐξελίχθη ἀπό μειοψηφίας αἱ ὁποῖαι εἶχον περισσότερον χῶρον ἐλευθερίας καί καλλιεργείας τῆς γλώσσης ἀπ' ὅσον ὁ ὑπόδουλος πληθυσμός τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου.

Ἐάν κάποιος θά ἔπρεπε νά ἐπιλέξη ἀνάμεσα σέ μίαν ὁλοκληρωμένη γλῶσσα καί σέ ἕνα ἡμιτελές σύνολο γλωσσικῶν ἰδιωμάτων εἶναι φανερόν τί θά ἐπέλεγε. Ἀντιθέτως, μετά ἀπό πολύχρονον φθοροποιόν διαδικασίαν καί μέ ἀφορμήν τήν δικτατορίαν τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, ἐκαλλιεργήθη σκοπίμως ἡ ἀνίερος ταύτισις τῆς καθαρευούσης μέ τό καθεστώς τῶν συνταγματαρχῶν καί ἐπεβλήθη ἡ πολιτική ἀπόφασις μέ τήν ὁποία καθιε-

μίας γλώσσης νά συμβάλουν στή ἀποτροπή φραστικῶν παρεκτροπῶν καί λεκτικῶν ἀσυναρτησιῶν προβαίνοντες εἰς τήν διδαχήν τῶν κατανοηθέντων κανόνων.

Ὡς ἐκ τούτου, εὑρίσκεται εἰς τάς ἁρμοδιότητας τῶν γλωσσολόγων ἡ παραίνεσις –παραδείγματος χάριν– διά τήν διόρθωσιν τῆς λέξεως **παρεισφρύω** μέ τήν ὀρθήν **παρεισφρέω**, δέν εἶναι, ὅμως, ὑπόθεσις τους ἡ κατασκευή κανόνων διά τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται ἡ χρῆσις καταλήξεων, φράσεων καί διατυπώσεων στό ὄνομα μίας, συνήθως, ἀνύπαρκτης αὐθεντίας καί ἡ κατάργησις, κλίσεων, ἐγκλίσεων, πτώσεων καί καταλήξεων. Οὔτε βεβαίως νά προσφεύγουν εἰς τήν ἀκατάστατον χρῆσιν λέξεων καί ἐννοιῶν ἀποσκοποῦντες σέ ἑλιγμούς, ὡσάν τούς πολιτικούς, ὁσάκις εὑρεθοῦν εἰς δύσκολον θέσιν.

Ἐν ὀλίγοις, οἱ γλωσσολόγοι ὀφείλουν νά ἐρευνήσουν τό **τί** καί τό **πώς**, νά ἀνεύρουν τόν ἐσωτερικόν μηχανισμόν καί λογικήν μέσα ἀπό τήν διαπίστωσιν διεργασιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦν ὁμοιομόρφως, νά κατανοοῦν τούς κανόνας πού ὁδήγησαν εἰς τήν συγκρότησιν ἑκάστης λέξεως καί ὄχι νά κατασκευάζουν κανόνες καί λέξεις κατά παραγγελίαν τῶν κυρίαρχων, ἀλλοιώνοντες ὅσα ἐκ τῶν πραγμάτων ἔχουν διαμορφωθεῖ καί ἰσχύουν γλωσσικῶς διά μέσου αἰώνων.

Αἱ ἀξίαι τῆς «δημοτικῆς»

Εἶναι γνωστόν ὅτι ὑπῆρξεν καί ὑπάρχει ἐπίμονος προσπάθεια νά ἀποδοθοῦν ἀξίαι καί χαρακτηριστικά εἰς τήν «δημοτικήν», τά ὁποία δέν ὑφίστανται. Πρός τοῦτο, κάποιοι θά ἀνατρέξουν νά βροῦν μίαν ταλαίπωρον καί φθαρμένην διατύπωσιν εἰς κάποιαν διάλεκτον ὑποχωρίου ἐπαρχίας τινός γιά νά ἀποδείξουν πόσον ζωντανή καί πλουσία εἶναι αὐτή ἡ ἐκτεταμένη διάλεκτος πού ἀποκαλεῖται δημοτική ἤ πόσον σχετίζεται μία εὐτελισμένη λέξις μέ κάποιαν τῆς ἀρχαίας ἤ τῆς καθαρευούσης ὥστε νά τήν παρουσιάσουν ὡς σύγχρονον μετεξέλιξίν της.

Πολλά κωμικοτραγικά μποροῦν νά ἀναφερθοῦν σέ σχέσιν μέ τήν κατανόησιν τῶν λέξεων πού ἀκούονται ἤ γιά τήν προέλευσίν τους. Καταλαμβάνει, ἐν τούτοις, ἰδιαιτέραν θέσιν ἡ παρανόησις πού προκύπτει λόγω τῆς εἰσβολῆς τῆς «πλουσίας» δημοτικῆς. Ἔτσι, στούς νόες καί στίς ἐκφράσεις τῶν ἀνθρώπων δέν εἶναι λίγες οἱ περιπτώσεις ὅπου ἡ Λυδία λίθος ταυτίζεται μέ

τόν θεμέλιον λίθον. Ὅσον καί ἄν ὑπάρξη ὁ ἰσχυρισμός πώς αὐτά θά ἠδύναντο νά διορθωθοῦν μέ τήν πλήρη ἐπαναφορά τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καί τῆς καθαρευούσης, ἡ πραγματικότης εἶναι διαφορετική. Διότι μία τέτοια ἐπαναφορά προϋποθέτει διδάσκοντες ἱκανούς, γνῶστες καί δημιουργικούς, ἐπειδή, εἶναι διαπιστωμένον πώς ἡ ἀνικανότης καί ἡ ἀδιαφορία τῶν διδασκόντων εἶναι ἕνας ἀπό τούς συντελεστάς οἱ ὁποῖοι ἐστήριξαν τό «ἐπιχείρημα» τῆς «νεκρᾶς

ΜΗΝΙΑΙΑ ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΧΡΟΝΟΣ 14ος, Φύλλο 163
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

ΕΚΔΟΣΗ: ΑΡΧΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΑΡΧΕΙΟΘΗΚΗ Α.Μ.Κ.
ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ 8, ΑΘΗΝΑ, Τ.Κ. 106 82
τηλέφωνο: 69 73 79 92 07

Υπεύθυνος Έκδοσης
Παναγιώτης Ι. Λιόλιος

Συνδρομή (για 10 τεύχη)
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: 20 ευρώ, ΕΥΡΩΠΗΣ: 30 ευρώ.
Με **ταχυδρομική επιταγή** στο όνομα:
Γεώργιος Ν. Βλασσόπουλος, Τ.Θ. 30658,
Τ.Κ. 10033, ΑΘΗΝΑ,
ή καταθέτοντας το αντίστοιχο ποσόν στον
αριθμό λογαριασμού: (Εθνική Τράπεζα)
116/611-838-03
IBAN: GR77 0110 1160 0000 1166 1183 803
bic: ETHNGRAA
Σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητη η γνωστοποίηση των στοιχείων σας μέσω του ταχυδρομείου, τηλεφωνικά ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, δηλαδή: Όνομα, επώνυμο, διεύθυνση, ταχυδρομικός κώδικας και ένα τηλέφωνο.

καί μή βίον. Ἐπομένως, εἶναι ἡ βάσις πάνω στήν ὁποία εἶναι δυνατόν νά ἀναπτυχθῆ μία νοήμων κοινότης ἀνθρώπων. Εἶναι ἴσως καί ἕνας ἀπό τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἐδέχθη τόσον ἔντονον πολεμικήν.

Ἐδῶ ὀφείλομεν νά ἀναδείξωμεν ἕνα λάθος τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς καθαρευούσης. Ὑπέπεσαν εἰς τήν παγίδαν ἑνός πολέμου ἐναντίον ἑνός ἡμιτελοῦς γλωσσικοῦ ἰδιώματος, ὅπως ἦταν ἡ «δημοτική». Αὐτή ἡ πολύχρονος κατάστασις ἐζημίωσεν τόσον αὐτήν τήν πλήρην καί πλουσίαν γλῶσσαν ὅσον καί τήν «δημοτικήν», πού ὑπέστη βαρβάρους ἐπεμβάσεις ἀπό τούς διαφόρους τεχνικούς τῆς γραμματικῆς πού ἀνόρθωσαν τείχη ἐμποδίζοντες τήν ἐξέλιξίν της, ἡ ὁποία θά μπορέση νά ἐπέλθη μόνο μέ τήν παιδείαν καί καλλιέργειαν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καί τῆς καθαρευούσης.

Ἡ πτῶσις τῆς γλώσσης

Αἱ γλῶσσαι ἀναπτύσονται ἀπό τάς κοινότητας τῶν ἀνθρώπων μόνον εἰς συνθήκας ἐλευθερίας. Ἐπομένως ὅλα ὅσα λέγονται περί τῆς «δημοτικῆς» δέν εὐσταθοῦν διότι αὐτή ἔζησεν καί «ἀνεπτύχθη» κάτω ἀπό συνθήκας σκλαβιᾶς. Ἀντιθέτως, θά πρέπει νά παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ καθαρεύουσα ἐπέζησεν καί ἐξελίχθη ἀπό μειοψηφίας αἱ ὁποῖαι εἶχον περισσότερον χῶρον ἐλευθερίας καί καλλιεργείας τῆς γλώσσης ἀπ' ὅσον ὁ ὑπόδουλος πληθυσμός τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου.

Ἐάν κάποιος θά ἔπρεπε νά ἐπιλέξη ἀνάμεσα σέ μίαν ὁλοκληρωμένη γλῶσσα καί σέ ἕνα ἡμιτελές σύνολο γλωσσικῶν ἰδιωμάτων εἶναι φανερόν τί θά ἐπέλεγε. Ἀντιθέτως, μετά ἀπό πολύχρονον φθοροποιόν διαδικασίαν καί μέ ἀφορμήν τήν δικτατορίαν τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, ἐκαλλιεργήθη σκοπίμως ἡ ἀνίερος ταύτισις τῆς καθαρευούσης μέ τό καθεστώς τῶν συνταγματαρχῶν καί ἐπεβλήθη ἡ πολιτική ἀπόφασις μέ τήν ὁποία καθιερώθη ἐπισήμως ἡ «δημοτική».

Τί ἐπετεύχθη μέ τήν ἀκύρωσιν τῆς καθαρευούσης καί τήν ἐγκαθίδρυσιν τῆς «δημοτικῆς γλώσσης»; Μήπως ηὐξήθη τό ἐνδιαφέρον τῶν νέων ἀνθρώπων γιά τήν μελέτη καί τήν ἀνάγνωσιν; Μήπως ἀνεπτύχθη τό γνωσιακό πεδίο τους; Μήπως εὐρύτερα τμήματα τοῦ ἑλλαδικοῦ πληθυσμοῦ ἐμπλούτισαν τήν γλῶσσαν πού ὁμιλοῦν;

---

1. Α. Γ. Κρασανάκης, Ἐπιστημονική Γλωσσολογία.

2. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν τήν κωμῳδίαν τοῦ Βυζαντίου μέ τά «πλιάτσκα», «μάτσκα», «κουράδια», κ.λπ.

Ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐπῆλθεν ἦταν μία θύελλα ἀνησιῶν, πού κατέκλυσεν τά γραπτά κείμενα. Τό ἁπλόν ἐρώτημα παραμένει: Πόσον κακόν προεκάλη στόν λαόν ἡ γραφή τῆς λέξεως **γλώσσης** καί ποῖον τό μέγεθος τοῦ καλοῦ πού περιέχει ἡ λέξις **γλῶσσα**; Ποία λαϊκή ἀνάγκη ἐπελύθη ὅταν ἀντί νά εἴπωμεν ἤ γράψωμεν **ἐκθέσεως** θέσωμεν τήν λέξιν **ἔκθεσης**; Ποῖος ὁ λόγος ἀντί τοῦ ρήματος **ὁμιλεῖται** νά κάμνωμεν χρῆσιν τοῦ τύπου **μιλιέται** (ὁ ὁποῖος, παρεμπιπτόντως, ἠχητικῶς ὁμοιάζει μέ τήν τουρκικήν λέξιν μιλιέτ=ἔθνος)

Ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου ὀρθοῦνται βαναύσως αἱ τρίχες τοῦ ὀρθοφρονοῦντος ὅταν ἀκούη πώς στήν τάδε συγκέντρωσιν θά εἶναι μιλητής ὁ τάδε,[3] ἀντί τοῦ ὀρθοῦ ὁμιλητής ἤ νά ἀναγιγνώσκει, προσφάτως, τήν πρότασιν: «*Πρός τό παρόν παραμένει ἄγνωστη ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας τῆς δράστη* (πρόκειται περί γυναικός)».[4]

Σέ ἄλλο χαρακτηριστικόν παράδειγμα ἄς ἐνθυμηθῶμεν τήν φράσιν «Ἄϊ σιχτίρ». Οἱ περισσότεροι τήν χρησιμοποιοῦν ὡς ὕβριν (μέ τήν σύγχρονόν της σημασίαν) θεωροῦντες ὅτι ἀποστέλλουν κάποιον εἰς τόν Σατανᾶν. Πολλοί δέ ἐξ αὐτῶν νομίζουν ὅτι ἡ λέξις ἔχει τουρκικήν ρίζαν. Κι ὅμως. Ἡ φράσις εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς φθορᾶς καί τῆς ἀλλοιώσεως τήν ὁποίαν ἔχει ὑποστεῖ ἡ διατύπωσις «Ἀεί σέ οἰκτίρω» (σέ λυπᾶμαι παντοτινά, γιά πάντα) πού ἐκφράζει οἶκτον καί ἀπέχθειαν πρός κάποιον.

Γίνεται φανερόν ὅτι προκειμένου νά ἀλλοιωθῆ μία γλῶσσα ἡ ὁποία διεμορφώθη διά μέσου χιλιετιῶν, ἀπαιτεῖται μία ἐκ τῶν ἔσω συστηματική διαδικασία ὑπονομεύσεως. Χρειάζεται, στό ὄνομα κάποιας ἐπιστήμης, ἀλλά καί διαφόρων παραπλανητικῶν ἐνεργειῶν νά ἀναθεωροῦνται, καταστρατηγοῦνται καί ἐξαφανίζονται ὄχι ἁπλά αὐταπόδεικτες ἀλήθειες, ἀλλά καί θεμελιακές καταστάσεις. Κατάλληλον ἐργαλεῖον γι' αὐτό τό «ἔργο», ἐν προκειμένῳ, ἔχει καταστεῖ ἡ νεότευκτος γλωσσολογία.

Ὅσον καί ἄν φανῆ περίεργον, εἶναι σημαντικόν οἱ ἀναρχικοί, νά γνωρίζομεν ἐπακριβῶς τάς λέξεις καί τάς ἐννοίας πού αὐτές ἐμπεριέχουν καί μεταφέρουν. Ὀφείλομεν νά κατανοήσωμεν ὅτι ἡ ἀλλοίωσις ἤ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος ἐντός τοῦ ὁποίου ἔζησαν παλαιότερον οἱ ἄνθρωποι ἔχει ἐπιφέρει τήν δη συνάφεια μέ ἀπελευθερωτικές διεργασίες, ἀφοῦ ἡ διατάραξις πού ἐπέρχεται προκαλεῖ συσκότισιν εἰς τήν λειτουργίαν τοῦ ἐγκεφάλου καί σύγχυσιν ἐννοιῶν, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς κατασκευῆς ἑνός κώδικος πού θά ὑποκαθιστᾶ ἤ καί θά ἀντικαθιστᾶ ἕναν ἐγγενῆ τρόπον ἐκφράσεως ὅπως εἶναι ἡ γλῶσσα. Ἐπειδή κάποιοι συνηθίζουν κατά καιρούς νά ἐπαναλαμβάνουν τό τροπάριον τῶν κανόνων τῆς γλώσσης ἄς τό ἐπαναλάβωμεν: **Εἶναι διαφορετικοί οἱ τεχνητοί κανόνες διά τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ἕνα κῶδιξ, ἀπό τούς ἐγγενεῖς, ἀφανεῖς, διάχυτους καί πολυσύνθετους κανόνες πού διέπουν τήν διεργασίαν δημιουργίας μίας γλώσσης.**

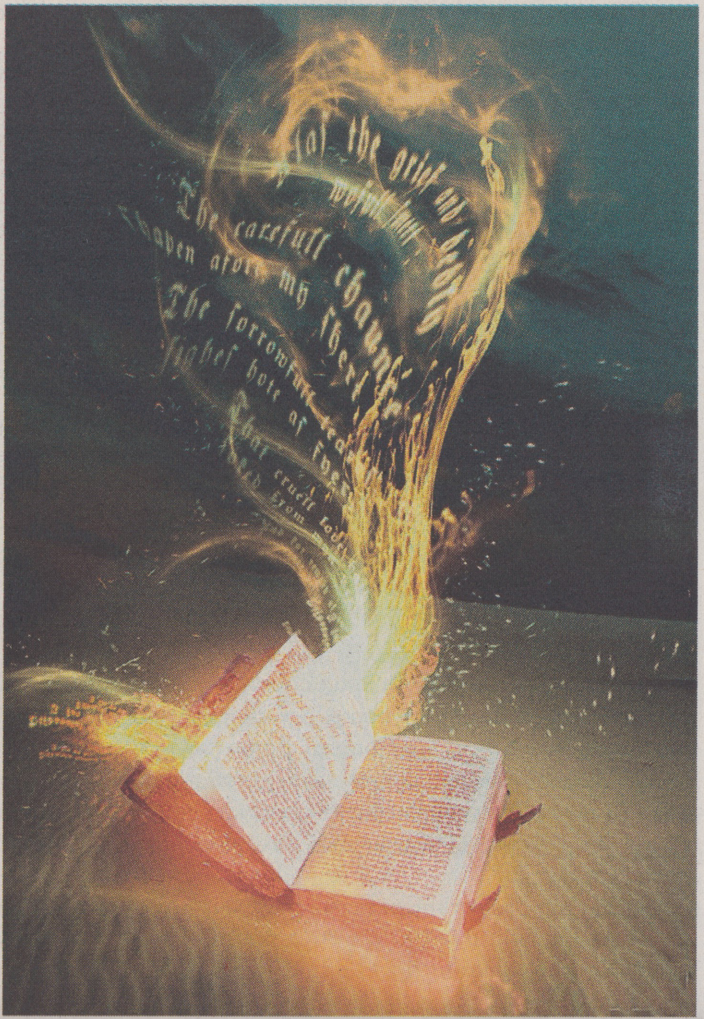
Ἤδη –καί ἄνευ κώδικος– τά δείγματα ἀποξενώσεως καί συγχύσεως εἶναι ἀρκετά. Ὅταν τό ρῆμα **ἵπταμαι** ἀντικαθίσταται ἀπό τό **πετῶ** τότε αἱ δυσκολίαι γίνονται ἐμφανεῖς καί χρειάζεται ἡ συνδρομή τῶν συμφραζομένων γιά νά γίνη κατανοητόν ἐάν *πετῶ μέ πτερά* ἤ ἄλλον τί, ἤ **ρίπτω** πέτρα. Ἀντιθέτως ἡ χρῆσις τοῦ ρήματος *ἵπταμαι* δέν χρήζει ἰδιαιτέρας βοηθείας.

Εἶναι προφανές πώς ἐάν εἰς τήν θέσιν ἐκμαθήσεως μίας ἄλλης[6] γλώσσης ἐκαλλιεργεῖτο ἡ διδασκαλία τῆς καθαρευούσης καί τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν (ὑπό τάς προϋποθέσεις πού ἀναφέρθησαν προηγουμένως) τότε θά ἐγίνετο ἀντιληπτόν ὅτι δέν δημιουργεῖται κάποιο πρόβλημα ἐάν ἀντί τῶν λέξεων ἐκμάθηση-ἐκμάθησης γράψωμεν ἤ εἴπωμεν ἐκμάθησις-ἐκμαθήσεως κ.λπ. Εἶναι ἀκατανόητος ἡ ἐμμονή τῶν ἀντιπάλων τῆς καθαρευούσης νά ἐπιμένουν στήν ὑποτιθέμενη ἀδυναμία κατανοήσεώς της. Ἡ δυσκολία βρίσκεται περισσότερον σέ μίαν ἐπιβεβλημένη φαντασίωσιν καί ὄχι στήν πραγματικότητα. Ἐν πρώτοις ἀγνοεῖται ἡ ἱκανότης τῶν ἀνθρώπων νά μανθάνουν. Μποροῦν καί μανθάνουν μέ ἀκρίβειαν τήν προφοράν καί γραφήν ἀγγλικῶν, γαλλικῶν ἤ γερμανικῶν λέξεων καί δέν δύνανται νά μάθουν τήν ἐγγενῆ γλῶσσαν; Ἄς μήν ἀστειευώμεθα!

Εἶναι γνωστόν ὅτι στό πλαίσιον τῆς ἰδεολογίας καί πολιτικῆς του ἀναρχισμοῦ, οἱ ἀναρχισταί ἀρνοῦνται συστηματικῶς νά ἀσχοληθοῦν εἰς βάθος μέ ζητήματα μεταξύ τῶν ὁποίων συμπερι-

συνιστοῦν ἕνα πλέγμα μέσα ἀπό τό ὁποῖο μπορεῖ νά ἀναδειχθῆ ὁ ἀναρχικός τρόπος σκέψεως καί ἀντιμετωπίσεως τῶν θεμάτων πού ἀναδεικνύονται μέσα στόν κοινωνικό ἀνταγωνισμό.

Ὅσον ἀφορᾶ τάς λέξεις πού χρησιμοποιοῦνται χρειάζεται ἰδιαίτερα προσοχή, δεδομένου ὅτι ἄν δέν γνωρίζομεν τήν ρίζαν ἤ τί ἀκριβῶς σημαίνουν εἶναι δυνατόν νά ὑποπέσωμεν σέ λάθη. Ἔτσι, ὀλίγοι εἶναι οἱ γνωρίζοντες ὅτι ἡ πολυθρύλητος ἀλληλεγγύη ἕλκει τήν καταγωγήν της ἀπό τό Βυζάντιον καί ἀφοροῦσε τήν

λαὸν ἡ γραφὴ τῆς λέξεως **γλῶσσης** καὶ ποῖον τὸ μέγεθος τοῦ καλοῦ ποὺ περιέχει ἡ λέξις **γλῶσσα**; Ποία λαϊκὴ ἀνάγκη ἐπελύθη ὅταν ἀντὶ νὰ εἴπωμεν ἢ γράψωμεν **ἐκθέσεως** θέσωμεν τὴν λέξιν **ἔκθεσης**; Ποῖος ὁ λόγος ἀντὶ τοῦ ρήματος **ὁμιλεῖται** νὰ κάμνωμεν χρῆσιν τοῦ τύπου **μιλιέται** (ὁ ὁποῖος, παρεμπιπτόντως, ἠχητικῶς ὁμοιάζει μὲ τὴν τουρκικὴν λέξιν μιλιέτ=ἔθνος)

Ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου ὀρθοῦνται βαναύσως αἱ τρίχες τοῦ ὀρθοφρονοῦντος ὅταν ἀκούῃ πὼς στὴν τάδε συγκέντρωσιν θὰ εἶναι μιλητὴς ὁ τάδε,[3] ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ὁμιλητὴς ἢ νὰ ἀναγιγνώσκει, προσφάτως, τὴν πρότασιν: «*Πρὸς τὸ παρὸν παραμένει ἄγνωστη ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας τῆς δράστη* (πρόκειται περὶ γυναικός)».[4]

Σὲ ἄλλο χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἂς ἐνθυμηθῶμεν τὴν φράσιν «Ἄϊ σιχτίρ». Οἱ περισσότεροι τὴν χρησιμοποιοῦν ὡς ὕβριν (μὲ τὴν σύγχρονόν της σημασίαν) θεωροῦντες ὅτι ἀποστέλλουν κάποιον εἰς τὸν Σατανᾶν. Πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν νομίζουν ὅτι ἡ λέξις ἔχει τουρκικὴν ρίζαν. Κι ὅμως. Ἡ φράσις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀλλοιώσεως τὴν ὁποίαν ἔχει ὑποστεῖ ἡ διατύπωσις «Αεί σέ οἰκτίρω» (σὲ λυπᾶμαι παντοτινά, γιὰ πάντα) ποὺ ἐκφράζει οἶκτον καὶ ἀπέχθειαν πρὸς κάποιον.

Γίνεται φανερὸν ὅτι προκειμένου νὰ ἀλλοιωθῇ μία γλῶσσα ἡ ὁποία διεμορφώθη διὰ μέσου χιλιετιῶν, ἀπαιτεῖται μία ἐκ τῶν ἔσω συστηματικὴ διαδικασία ὑπονομεύσεως. Χρειάζεται, στὸ ὄνομα κάποιας ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ διαφόρων παραπλανητικῶν ἐνεργειῶν νὰ ἀναθεωροῦνται, καταστρατηγοῦνται καὶ ἐξαφανίζονται ὄχι ἁπλὰ αὐταπόδεικτες ἀλήθειες, ἀλλὰ καὶ θεμελιακὲς καταστάσεις. Κατάλληλον ἐργαλεῖον γι' αὐτὸ τὸ «ἔργο», ἐν προκειμένῳ, ἔχει καταστεῖ ἡ νεότευκτος γλωσσολογία.

Ὅσον καὶ ἂν φανῇ περίεργον, εἶναι σημαντικὸν οἱ ἀναρχικοί, νὰ γνωρίζομεν ἐπακριβῶς τὰς λέξεις καὶ τὰς ἐννοίας ποὺ αὐτὲς ἐμπεριέχουν καὶ μεταφέρουν. Ὀφείλομεν νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ἡ ἀλλοίωσις ἢ καταστροφὴ τοῦ περιβάλλοντος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔζησαν παλαιότερον οἱ ἄνθρωποι ἔχει ἐπιφέρει τὴν ἀποσύνδεσιν τῶν ἀνθρώπων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς ἀπὸ τὰς πηγὰς καὶ τὰς διαδικασίας ποὺ ἔλαβον χώραν μέχρι τὸν σχηματισμὸν μίας λέξεως. Ἔτσι, ἕνας νέος ἄνθρωπος τῶν πόλεων ἀγνοεῖ συστατικά της φύσεως ἢ τὰ ἀντιλαμβάνεται μὲ στρεβλὸν τρόπον.[5] Αὐτὸ δίδει τὴν εὐχέρειαν εἰς τοὺς ἐπιτηδείους τῆς ἐξουσίας καὶ σὲ ἐκείνους ποὺ αὐτοβούλως δέχονται ἄνευ ἑτέρας σκέψεως τὰ ὅσα προβάλλονται ἀπὸ αὐτήν, νὰ συμμετέχουν στὴν παραμόρφωσιν τῆς πραγματικῆς σημασίας τῶν λέξεων. Πρόκειται οὐσιαστικῶς διὰ μίαν πρᾶξιν βανδαλισμοῦ. Σκεφθεῖτε! Μία λέξις μὲ τὰ γράμματα ποὺ τὴν ἀποτελοῦν εἶναι μία εἰκών. Ἐάν κάποιοι ἀρχίσουν

ὡς ἀποτέλεσμα τῆς κατασκευῆς ἑνὸς κώδικος ποὺ θὰ ὑποκαθιστᾶ ἢ καὶ θὰ ἀντικαθιστᾶ ἕναν ἐγγενῆ τρόπον ἐκφράσεως ὅπως εἶναι ἡ γλῶσσα. Ἐπειδὴ κάποιοι συνηθίζουν κατὰ καιροὺς νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὸ τροπάριον τῶν κανόνων τῆς γλώσσης ἂς τὸ ἐπαναλάβωμεν: **Εἶναι διαφορετικοὶ οἱ τεχνητοὶ κανόνες διὰ τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ἕνα κῶδιξ, ἀπὸ τοὺς ἐγγενεῖς, ἀφανεῖς, διάχυτους καὶ πολυσύνθετους κανόνες ποὺ διέπουν τὴν διεργασίαν δημιουργίας μίας γλώσσης**.

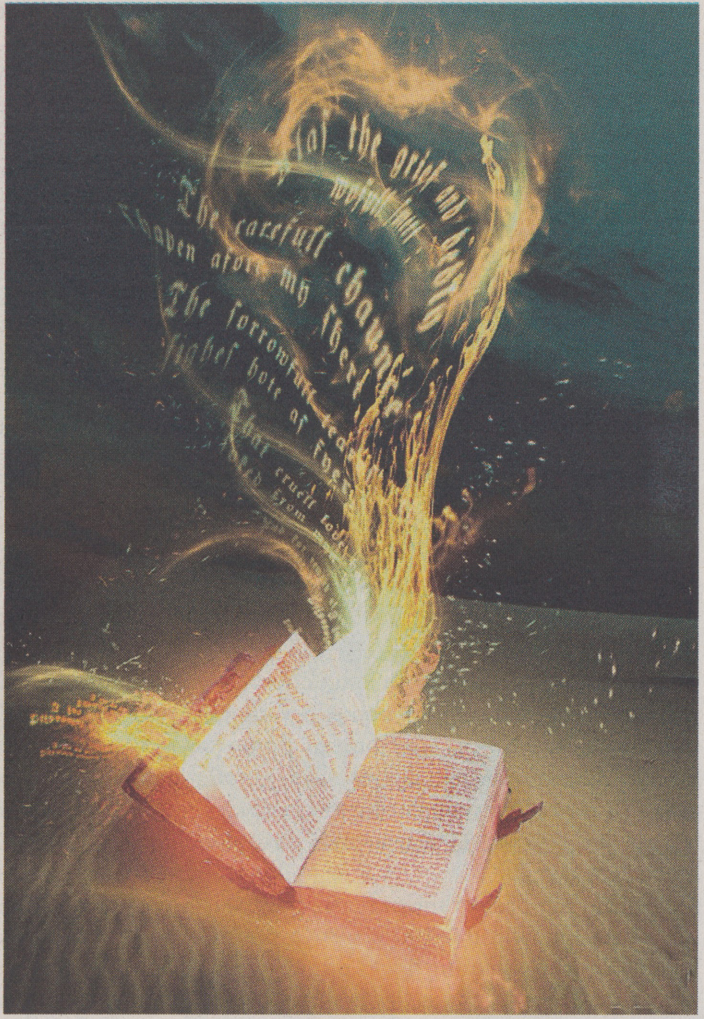
Ἤδη –καὶ ἄνευ κώδικος– τὰ δείγματα ἀποξενώσεως καὶ συγχύσεως εἶναι ἀρκετά. Ὅταν τὸ ρῆμα **ἵπταμαι** ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸ **πετῶ** τότε αἱ δυσκολίαι γίνονται ἐμφανεῖς καὶ χρειάζεται ἡ συνδρομὴ τῶν συμφραζομένων γιὰ νὰ γίνῃ κατανοητὸν ἐὰν *πετῶ μὲ πτερὰ* ἢ ἄλλον τί, ἢ **ρίπτω** πέτρα. Ἀντιθέτως ἡ χρῆσις τοῦ ρήματος *ἵπταμαι* δὲν χρήζει ἰδιαιτέρας βοηθείας.

Εἶναι προφανὲς πὼς ἐὰν εἰς τὴν θέσιν ἐκμαθήσεως μίας ἄλλης[6] γλώσσης ἐκαλλιεργεῖτο ἡ διδασκαλία τῆς καθαρευούσης καὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν (ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ποὺ ἀναφέρθησαν προηγουμένως) τότε θὰ ἐγίνετο ἀντιληπτὸν ὅτι δὲν δημιουργεῖται κάποιο πρόβλημα ἐὰν ἀντὶ τῶν λέξεων ἐκμάθηση-ἐκμάθησης γράψωμεν ἢ εἴπωμεν ἐκμάθησις-ἐκμαθήσεως κ.λπ. Εἶναι ἀκατανόητος ἡ ἐμμονὴ τῶν ἀντιπάλων τῆς καθαρευούσης νὰ ἐπιμένουν στὴν ὑποτιθέμενη ἀδυναμία κατανοήσεώς της. Ἡ δυσκολία βρίσκεται περισσότερον σὲ μίαν ἐπιβεβλημένη φαντασίωσιν καὶ ὄχι στὴν πραγματικότητα. Ἐν πρώτοις ἀγνοεῖται ἡ ἱκανότης τῶν ἀνθρώπων νὰ μανθάνουν. Μποροῦν καὶ μανθάνουν μὲ ἀκρίβειαν τὴν προφορὰν καὶ γραφὴν ἀγγλικῶν, γαλλικῶν ἢ γερμανικῶν λέξεων καὶ δὲν δύνανται νὰ μάθουν τὴν ἐγγενῆ γλῶσσαν; Ἂς μὴν ἀστειευώμεθα!

Εἶναι γνωστὸν ὅτι στὸ πλαίσιον τῆς ἰδεολογίας καὶ πολιτικῆς του ἀναρχισμοῦ, οἱ ἀναρχισταὶ ἀρνοῦνται συστηματικῶς νὰ ἀσχοληθοῦν εἰς βάθος μὲ ζητήματα μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνονται, παραδείγματος χάριν, ἡ φιλοσοφία, τὸ Κυπριακό,[7] τὸ γλωσσικό, ἡ ἱστορικὴ γνῶσις καὶ μία σειρὰ ἀπὸ ἄλλα θέματα ποὺ ἅπτονται τῶν ἀπελευθερωτικῶν διεργασιῶν. Πρόκειται γιὰ πρᾶξιν ἐγκαταλείψεως, ἡ ὁποία θὰ μποροῦσε νὰ ἀποδοθῇ σὲ τρεῖς λόγους: α) ἄγνοια, β) ἔλλειψις κατανοήσεως τοῦ θέματος, γ) ἀδιαφορία λόγῳ τῶν δυὸ προηγουμένων λόγων ἢ μὲ βάσιν τὴν ἰδεοληψίαν ὅτι τέτοια ζητήματα καὶ θέματα δὲν ἀφοροῦν τὴν ἀναρχίαν. Ἐννοεῖται πὼς μία τέτοια ἄποψις εἶναι παντελῶς λαθεμένη, δεδομένου πὼς ὁ,τιδήποτε σχετίζεται μὲ τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας καὶ τὸν περιβάλλοντα κόσμον εὑρίσκεται

στὸν κοινωνικὸ ἀνταγωνισμό.

Ὅσον ἀφορᾶ τὰς λέξεις ποὺ χρησιμοποιοῦνται χρειάζεται ἰδιαίτερα προσοχή, δεδομένου ὅτι ἂν δὲν γνωρίζομεν τὴν ρίζαν ἢ τί ἀκριβῶς σημαίνουν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποπέσωμεν σὲ λάθη. Ἔτσι, ὀλίγοι εἶναι οἱ γνωρίζοντες ὅτι ἡ πολυθρύλητος ἀλληλεγγύη ἕλκει τὴν καταγωγή της ἀπὸ τὸ Βυζάντιον καὶ ἀφοροῦσε τὴν

ἐγγύησιν κάποιου διὰ τὰ χρέη ἑτέρου, «*ἀλληλέγγυοι, δέ, εἶναι οἱ δι' ἀλλήλους ὑπόχρεοι ἐνώπιον τοῦ νόμου, οἱ δι' ἀλλήλους ὑπόλογοι*».[8] Εἶναι προφανὲς πὼς χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια καὶ ἐπικέντρωσις στὴν σημασίαν τῶν λέξεων ποὺ χρησιμοποιοῦμε. Ἂν καὶ παρέχεται ἡ εὐχέρεια νὰ δωθοῦν ἑρμηνεῖαι ποὺ νὰ προσιδιάζουν ἐν μέρει μὲ τὸν σκοπὸν γιὰ τὸν ὁποῖον χρησιμοποιεῖται αὐτὴ ἡ λέξις, ἐν τούτοις δὲν μπορεῖ νὰ ὑπερκερασθῇ ἡ καταγωγή της.

Στὴν διεργασίαν ἡ ὁποία λαμβάνει χώραν ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, χρειαζόμεθα συνθέσεις

κάποιον.

Γίνεται φανερόν ὅτι προκειμένου νά ἀλλοιωθῆ μία γλῶσσα ἡ ὁποία διεμορφώθη διά μέσου χιλιετιῶν, ἀπαιτεῖται μία ἐκ τῶν ἔσω συστηματική διαδικασία ὑπονομεύσεως. Χρειάζεται, στό ὄνομα κάποιας ἐπιστήμης, ἀλλά καί διαφόρων παραπλανητικῶν ἐνεργειῶν νά ἀναθεωροῦνται, καταστρατηγοῦνται καί ἐξαφανίζονται ὄχι ἁπλά αὐταπόδεικτες ἀλήθειες, ἀλλά καί θεμελιακές καταστάσεις. Κατάλληλον ἐργαλεῖον γι' αὐτό τό «ἔργο», ἐν προκειμένῳ, ἔχει καταστεῖ ἡ νεότευκτος γλωσσολογία.

Ὅσον καί ἄν φανῆ περίεργον, εἶναι σημαντικόν οἱ ἀναρχικοί, νά γνωρίζομεν ἐπακριβῶς τάς λέξεις καί τάς ἐννοίας πού αὐτές ἐμπεριέχουν καί μεταφέρουν. Ὀφείλομεν νά κατανοήσωμεν ὅτι ἡ ἀλλοίωσις ἤ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος ἐντός τοῦ ὁποίου ἔζησαν παλαιότερον οἱ ἄνθρωποι ἔχει ἐπιφέρει τήν ἀποσύνδεσιν τῶν ἀνθρώπων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς ἀπό τάς πηγᾶς καί τάς διαδικασίας πού ἔλαβον χώραν μέχρι τόν σχηματισμόν μίας λέξεως. Ἔτσι, ἕνας νέος ἄνθρωπος τῶν πόλεων ἀγνοεῖ συστατικά της φύσεως ἤ τά ἀντιλαμβάνεται μέ στρεβλόν τρόπον.[5] Αὐτό δίδει τήν εὐχέρειαν εἰς τούς ἐπιτηδείους τῆς ἐξουσίας καί σέ ἐκείνους πού αὐτοβούλως δέχονται ἄνευ ἑτέρας σκέψεως τά ὅσα προβάλλονται ἀπό αὐτήν, νά συμμετέχουν στήν παραμόρφωσιν τῆς πραγματικῆς σημασίας τῶν λέξεων. Πρόκειται οὐσιαστικῶς διά μίαν πρᾶξιν βανδαλισμοῦ. Σκεφθεῖτε! Μία λέξις μέ τά γράμματα πού τήν ἀποτελοῦν εἶναι μία εἰκών. Ἐάν κάποιοι ἀρχίσουν νά ἀλλοιώνουν μέ σύγχρονα ὑλικά τούς χρωματισμούς καί τούς τόνους φωτεινότητος καί ἐν συνέχεια ὅλα ἐκεῖνα τά συστατικά πού διατηροῦν τήν εὐμορφίαν τῆς εἰκόνος δέν διαπράττουν βανδαλισμόν;

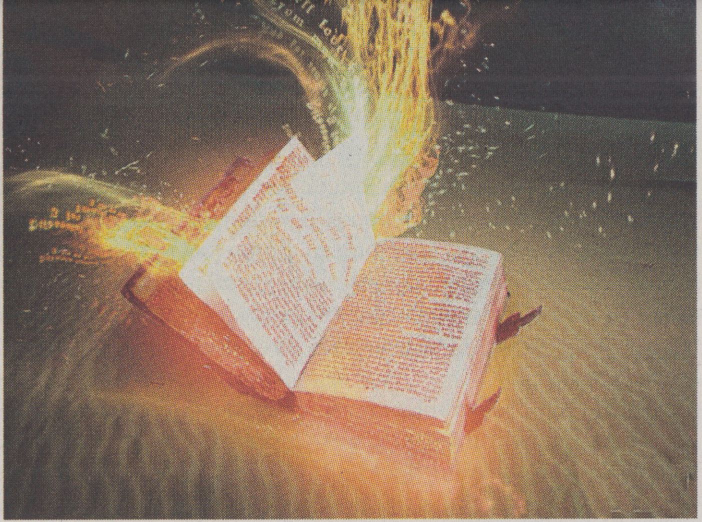
Ὅμως, μέ κάθε λέξιν ἐκδηλώνεται μία ἔννοια, ἡ ὁποία δέν μπορεῖ νά ἀγνοηθῆ προκειμένου νά ὑπηρετηθοῦν κάποιες σκοπιμότητες, οἱ ὁποῖες δέν ἔχουν στοιχειώπτον ὅτι δέν δημιουργεῖται κάποιο πρόβλημα ἐάν ἀντί τῶν λέξεων ἐκμάθηση-ἐκμάθησης γράψωμεν ἤ εἴπωμεν ἐκμάθησις-ἐκμαθήσεως κ.λπ. Εἶναι ἀκατανόητος ἡ ἐμμονή τῶν ἀντιπάλων τῆς καθαρευούσης νά ἐπιμένουν στήν ὑποτιθέμενη ἀδυναμία κατανοήσεώς της. Ἡ δυσκολία βρίσκεται περισσότερον σέ μίαν ἐπιβεβλημένη φαντασίωσιν καί ὄχι στήν πραγματικότητα. Ἐν πρώτοις ἀγνοεῖται ἡ ἱκανότης τῶν ἀνθρώπων νά μανθάνουν. Μποροῦν καί μανθάνουν μέ ἀκρίβειαν τήν προφοράν καί γραφήν ἀγγλικῶν, γαλλικῶν ἤ γερμανικῶν λέξεων καί δέν δύνανται νά μάθουν τήν ἐγγενῆ γλῶσσαν; Ἄς μήν ἀστειευώμεθα!

Εἶναι γνωστόν ὅτι στό πλαίσιον τῆς ἰδεολογίας καί πολιτικῆς του ἀναρχισμοῦ, οἱ ἀναρχισταί ἀρνοῦνται συστηματικῶς νά ἀσχοληθοῦν εἰς βάθος μέ ζητήματα μεταξύ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνονται, παραδείγματος χάριν, ἡ φιλοσοφία, τό Κυπριακό,[7] τό γλωσσικό, ἡ ἱστορική γνῶσις καί μία σειρά ἀπό ἄλλα θέματα πού ἅπτονται τῶν ἀπελευθερωτικῶν διεργασιῶν. Πρόκειται γιά πρᾶξιν ἐγκαταλείψεως, ἡ ὁποία θά μποροῦσε νά ἀποδοθῆ σέ τρεῖς λόγους: α) ἄγνοια, β) ἔλλειψις κατανοήσεως τοῦ θέματος, γ) ἀδιαφορία λόγω τῶν δυό προηγουμένων λόγων ἤ μέ βάσιν τήν ἰδεοληψίαν ὅτι τέτοια ζητήματα καί θέματα δέν ἀφοροῦν τήν ἀναρχίαν. Ἐννοεῖται πώς μία τέτοια ἄποψις εἶναι παντελῶς λαθεμένη, δεδομένου πώς ὁ,τιδήποτε σχετίζεται μέ τάς ἀνθρωπίνους κοινωνίας καί τόν περιβάλλοντα κόσμον εὑρίσκεται εἰς τήν σφαῖραν τῶν ἐνδιαφερόντων τῶν ἀναρχικῶν. Τοῦτο δέν σημαίνει πώς ὀφείλουν νά ἐνταχθοῦν στήν ἐξουσιαστικήν λογική. Ἡ κατανόησις καί ἡ κατάδειξις τῶν τεκταινομένων εἰς τούς κύκλους τῆς πολιτικῆς καί τῶν πολιτικῶν δέν τούς ὑποχρεώνει νά ἀκολουθήσουν τά μονοπάτια τῆς πολιτικῆς. Τοὐναντίον, μία τέτοια ἐνασχόλησις δύναται συνεχῶς νά ἀποδεικνύει πόσον καταστροφική εἶναι ἡ πολιτική τόσο γιά τίς ἀνθρώπινες σχέσεις ὅσον καί διά τήν ἀπελευθερωτικήν προοπτικήν.

Γενικώτερον δέ, ὑπάρχει πλῆθος ζητημάτων πού ἐγγύησιν κάποιου διά τά χρέη ἑτέρου, «*ἀλληλέγγυοι, δέ, εἶναι οἱ δι' ἀλλήλους ὑπόχρεοι ἐνώπιον τοῦ νόμου, οἱ δι' ἀλλήλους ὑπόλογοι*».[8] Εἶναι προφανές πώς χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια καί ἐπικέντρωσις στήν σημασίαν τῶν λέξεων πού χρησιμοποιοῦμε. Ἄν καί παρέχεται ἡ εὐχέρεια νά δωθοῦν ἑρμηνεῖαι πού νά προσιδιάζουν ἐν μέρει μέ τόν σκοπόν γιά τόν ὁποῖον χρησιμοποιεῖται αὐτή ἡ λέξις, ἐν τούτοις δέν μπορεῖ νά ὑπερκερασθῆ ἡ καταγωγή της.

Στήν διεργασίαν ἡ ὁποία λαμβάνει χώραν ἐντός τοῦ κοινωνικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, χρειαζόμεθα συνθέσεις ἀρνήσεων ἤ καταφάσεων. Αὐτό ὅμως δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἀσυνεννοησία πού ἔχει (εἰς ἀρκετόν βαθμόν) τάς ρίζας της εἰς τήν μη, κατ' οὐσίαν, ἀποσαφήνισιν ἐννοιῶν καί λέξεων. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν περιέλθει εἰς κατάστασιν ὅπου δέν κατανοοῦν ἐπακριβῶς τόσον αὐτό τό ὁποῖον ἐκφράζουν, ὅσον καί αὐτό τό ὁποῖον ἀκοῦν. Αἱ λέξεις καί αἱ σύν αὐταῖς ἔννοιαι εὑρίσκονται εἰς πλήρην ἀποσύνδεσιν. Δέν χρειάζεται νά εἰπωθεῖ πώς τό προχώρημα καί ἡ ἐμβάθυνσις στίς ἀναρχικές ἰδέες δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξη καί νά ἀναπτυχθῆ ἐν ὅσω ἐπικρατεῖ ἡ ἀσάφεια, ἡ ἀδιαφορία καί ἡ ἐπιπολαία ἀντιμετώπισις ἐννοιῶν καί καταστάσεων.

Συσπείρωσις Ἀναρχικῶν

3. Τό παράδειγμα ἀφορᾶ προδικτατορικῶς, ἐν ἔτει 1965, ἐκτυπωθέν κάλεσμα εἰς συγκέντρωσιν σέ πλατεῖαν συνοικίας τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὁμιλητής(!) θά ἦταν ὁ Ἡλίας Ἠλιοῦ.

4. Θλιβερόν ἀποτέλεσμα τῆς καταργήσεως τῆς γ΄ κλίσεως, ὅπου τό θηλυκόν του δράστη εἶναι δράστιδος. Τό ἐρώτημα εἶναι ἄν μέ τήν γραφήν «τῆς δράστη» καταργῆται τό ἀρσενικόν ἤ τό θηλυκόν γένος. Ἀλλά, ποιός ἐνδιαφέρεται;

5. Προφανῶς τοῦ εἶναι δύσκολον να κατανοήση ὅτι ἡ λέξις κοιτάζω (ἀπό τό κοίτη) εἶναι δυνατόν νά γράφεται καί ὡς κυττάζω (κύπτω, σκύπτω).

6. Ἄς ἀποφύγωμεν τήν λέξιν «ξένης» λόγω τοῦ κινδύνου πού προέρχεται, λόγω «μόδας» –MODE = τρόπος μαζικῆς ἐκδηλώσεως– νά χαρακτηρισθῶμεν ρατσισταί.

7. Εἶναι γνωστή, ἄλλως τέ, ἡ εὐρέως χρησιμοποιηθεῖσα φράσις: τό Κυπριακό εἶναι φλέγον ζήτημα καί ἄσ' τό νά καίγεται!

8. Ἰωάννης Σταματάκος, Λεξικόν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, σελ. 67.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΗ ΣΚΑΚΙΕΡΑ:

Ο ΕΧΘΡΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ ΜΟΥ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΜΟΥ ΚΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΟΣ ΜΟΥ ΕΧΘΡΟΣ....

«Η μεγάλη οικονομική επιτυχία της Κίνας απαιτεί διαρκή υπομονή καθώς και την επίγνωση από την χώρα στο ότι όποιος βιάζεται στα πολιτικά θέματα σκοντάφτει στα κοινωνικά. Η καλύτερη πολιτική προοπτική για την Κίνα στο εγγύς μέλλον είναι να γίνει κύριος εταίρος της Αμερικής στο να συμπεριλάβει όλο εκείνο το παγκόσμιο χάος που εξαπλώνεται προς τα έξω (και προς τα βορειοανατολικά) από Μέση Ανατολή. Αν δεν αναχαιτιστεί, οι νότιες και ανατολικές περιοχές της Ρωσίας θα επηρεαστούν, όπως και τα δυτικά τμήματα της Κίνας. Οι στενότερες σχέσεις μεταξύ Κίνας και των νέων δημοκρατιών της Κεντρικής Ασίας, τα μεταβρετανικά μουσουλμανικά κράτη στην Νοτιοανατολική Ασία (κυρίως το Πακιστάν) και ειδικά το Ιράν (λόγω των στρατηγικών του προσόντων και της οικονομικής του σημασίας) είναι οι φυσικοί στόχοι της παγκόσμιας σινο-αμερικανικής συναντίληψης».

Ζμπίγκνιου Μπρζεζίνσκι,
Προς μια παγκόσμια επανευθυγράμμιση

Στην Βρετανία το αποτέλεσμα δημοψηφίσματος δείχνει την έξοδο από την ΕΕ.

Στην Τουρκία, χώρα μέλος του ΝΑΤΟ, μετά από την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος, ο αρμόδιος υπουργός εξωτερικών Τσαβούσογλου υπαινίσσεται σε δηλώσεις του ότι η στρατιωτική βάση του Ιντζιρλίκ, απ' όπου επιχειρούν νατοϊκές δυνάμεις, μπορεί να διατεθεί και στις ρωσικές.

Αμερικανοί αξιωματούχοι σπεύδουν να βεβαιώσουν την επείγουσα ανάγκη μεταφοράς των πυρηνικών όπλων, που διαθέτουν στην συγκεκριμένη βάση πιθανόν στην Ρουμανία, όπου ουδέποτε είχαν εγκατασταθεί πυρηνικές κεφαλές και συγκεκριμένα στην ρουμανική βάση Ντεβέσελου, όπου ήδη έχει εγκατασταθεί αντιπυραυλική ασπίδα των ΗΠΑ.

Σημειωτέον ότι οι τουρκικές αρχές συνέλαβαν τον διοικητή της βάσης του Ιντζιρλίκ, κατηγορώντας τον ότι διατηρούσε σχέσεις με τους πραξικοπηματίες, ενώ λόγω των γεγονότων οι ΗΠΑ δεν είχαν πρόσκαιρα πρόσβαση στις

στενές σχέσεις με τον παραδοσιακό του αντίπαλο, την Ινδία, προχωρεί σε αμυντική συνεργασία με το Αζερμπαϊτζάν παρ' όλο που η Αρμενία αποτελεί στρατηγικό σύμμαχο της Μόσχας. Φυσικά η ρωσική διπλωματία, διατηρώντας τις στενές της σχέσεις με τον Ιράν και την Συρία, δεν ξέχασε να προσεγγίσει ακόμη και την Σαουδική Αραβία, ενώ παράλληλα εξοπλίζει του Χούτι της Υεμένης.

Όσο για την εσπευσμένη επαναπροσέγγιση Τουρκίας-Ισραήλ, αυτή φυσικά πραγματοποιήθηκε μετά και από την συνεχή πίεση των ΗΠΑ.

Μια επαναπροσέγγιση που «λύνει» τα προβλήματα, που είχαν δημιουργηθεί μετά το μακελειό στο Μαβί Μαρμαρά για το οποίο οι ισραηλινοί συμφώνησαν να αποζημιώσουν με 20 εκατομμύρια δολλάρια τους συγγενείς των θυμάτων, ανοίγει τον δρόμο για συμπράξεις σε ενεργειακά θέματα. Ταυτόχρονα διατηρείται ο ισραηλινός αποκλεισμός της Λωρίδας της Γάζας, ενώ θα επιτραπεί στο τουρκικό κράτος να περάσει «ανθρωπιστική» βοήθεια, ώστε να εμφανίζεται ως ο προστάτης των κατατρεγμένων Παλαιστινίων.

Θα θυμήσουμε και σ' αυτήν την περίπτωση ότι τον περασμένο Ιανουάριο η υπουργός Δικαιοσύνης του Ισραήλ Αγιελέτ Σακέντ μιλώντας στο συνέδριο του Ινστιτούτου INSS (Institute for National Security Studies), που έγινε στο Τελ Αβίβ δήλωσε ενδεικτικά ότι «***πρέπει ανοιχτά να ζητήσουμε τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους μεταξύ Τουρκίας και Ιράν, το οποίο θα είναι φιλικό προς το Ισραήλ***».

Στην ίδια γραμμή είχε κινηθεί και ο ισραηλινός υποπτέραρχος Αμός Γιαλντίν, πρώην αρχηγός της αεροπορίας, πρώην στρατιωτικός ακόλουθος στις ΗΠΑ και επικεφαλής της υπηρεσίας πληροφοριών των ενόπλων δυνάμεων, ισχυριζόμενος

επόμενες ημέρες να εκδώσουν οδηγίες προς τον γερμανικό πληθυσμό προτρέποντας στην αποθήκευση τροφίμων για πέντε ημέρες προειδοποιώντας, ουσιαστικά, για παρατεταμένη κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης, απαγόρευσης της κυκλοφορίας για ημέρες και φυσικά υπονοώντας ακόμη και την περίπτωση επίθεσης με χημικά όπλα.

Οι κυρίαρχοι τρελάθηκαν; Όχι βέβαια.

Ο Μπρζεζίνκσι ζητάει να δοθεί τώρα η απάντηση, αφού όπως ισχυρίζεται διανύουμε «***την τελευταία φάση από τις πιο γνωστές και παραδοσιακές ευθυγραμμίσεις με***

για την Κίνα στο εγγύς μέλλον είναι να γίνει κύριος εταίρος της Αμερικής στο να συμπεριλάβει όλο εκείνο το παγκόσμιο χάος που εξαπλώνεται προς τα έξω (και προς τα βορειοανατολικά) από Μέση Ανατολή. Αν δεν αναχαιτιστεί, οι νότιες και ανατολικές περιοχές της Ρωσίας θα επηρεαστούν, όπως και τα δυτικά τμήματα της Κίνας. Οι στενότερες σχέσεις μεταξύ Κίνας και των νέων δημοκρατιών της Κεντρικής Ασίας, τα μεταβρετανικά μουσουλμανικά κράτη στην Νοτιοανατολική Ασία (κυρίως το Πακιστάν) και ειδικά το Ιράν (λόγω των στρατηγικών του προσόντων και της οικονομικής του σημασίας) είναι οι φυσικοί στόχοι της παγκόσμιας σινο-αμερικανικής συναντίληψης».

Ζμπίγκνιου Μπρζεζίνσκι,
Προς μια παγκόσμια επανευθυγράμμιση

Στην Βρετανία το αποτέλεσμα δημοψηφίσματος δείχνει την έξοδο από την ΕΕ.

Στην Τουρκία, χώρα μέλος του ΝΑΤΟ, μετά από την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος, ο αρμόδιος υπουργός εξωτερικών Τσαβούσογλου υπαινίσσεται σε δηλώσεις του ότι η στρατιωτική βάση του Ιντζιρλίκ, απ' όπου επιχειρούν νατοϊκές δυνάμεις, μπορεί να διατεθεί και στις ρωσικές.

Αμερικανοί αξιωματούχοι σπεύδουν να βεβαιώσουν την επείγουσα ανάγκη μεταφοράς των πυρηνικών όπλων, που διαθέτουν στην συγκεκριμένη βάση πιθανόν στην Ρουμανία, όπου ουδέποτε είχαν εγκατασταθεί πυρηνικές κεφαλές και συγκεκριμένα στην ρουμανική βάση Ντεβέσελου, όπου ήδη έχει εγκατασταθεί αντιπυραυλική ασπίδα των ΗΠΑ.

Σημειωτέον ότι οι τουρκικές αρχές συνέλαβαν τον διοικητή της βάσης του Ιντζιρλίκ, κατηγορώντας τον ότι διατηρούσε σχέσεις με τους πραξικοπηματίες, ενώ λόγω των γεγονότων οι ΗΠΑ δεν είχαν πρόσκαιρα πρόσβαση στις εγκαταστάσεις, όπου βρίσκονται, σύμφωνα με δημοσιεύματα, δεκάδες πυρηνικές μονάδες.

Τις αμφιλεγόμενες τουρκικές προθέσεις καλοδέχεται ο Ρώσος Γερουσιαστής και μέλος της επιτροπής Άμυνας και Ασφάλειας της Ρωσικής Ομοσπονδίας Βίκτορ Οζέροφ, μιλώντας στο πρακτορείο RIA και δηλώνοντας ότι «*Η Τουρκία θα μπορούσε να επιτρέψει την χρήση της βάσης του Ιντζιρλίκ από τη ρωσική Αεροπορία για τις αντιτρομοκρατικές της επιχειρήσεις στην Συρία. Ένα τέτοιο βήμα θα αποτελούσε μια λογική συνέχεια της κίνησης Ερντογάν να στραφεί προς τη Ρωσία*».

Το ίδιο χρονικό διάστημα, εντείνεται ο εξοπλισμός της Ουκραΐνας και αναζωπυρώνονται οι συγκρούσεις στα όρια με τις αυτονομημένες περιοχές. Εν τω μεταξύ τα ρωσικά βομβαρδιστικά ήδη επιχειρούν με την χρήση της βά-

ντας τις στενές της σχέσεις με τον Ιράν και την Συρία, δεν ξέχασε να προσεγγίσει ακόμη και την Σαουδική Αραβία, ενώ παράλληλα εξοπλίζει του Χούτι της Υεμένης.

Όσο για την εσπευσμένη επαναπροσέγγιση Τουρκίας-Ισραήλ, αυτή φυσικά πραγματοποιήθηκε μετά και από την συνεχή πίεση των ΗΠΑ.

Μια επαναπροσέγγιση που «λύνει» τα προβλήματα, που είχαν δημιουργηθεί μετά το μακελειό στο Μαβί Μαρμαρά για το οποίο οι ισραηλινοί συμφώνησαν να αποζημιώσουν με 20 εκατομμύρια δολλάρια τους συγγενείς των θυμάτων, ανοίγει τον δρόμο για συμπράξεις σε ενεργειακά θέματα. Ταυτόχρονα διατηρείται ο ισραηλινός αποκλεισμός της Λωρίδας της Γάζας, ενώ θα επιτραπεί στο τουρκικό κράτος να περάσει «ανθρωπιστική» βοήθεια, ώστε να εμφανίζεται ως ο προστάτης των κατατρεγμένων Παλαιστινίων.

Θα θυμήσουμε και σ' αυτήν την περίπτωση ότι τον περασμένο Ιανουάριο η υπουργός Δικαιοσύνης του Ισραήλ Αγιελέτ Σακέντ μιλώντας στο συνέδριο του Ινστιτούτου INSS (Institute for National Security Studies), που έγινε στο Τελ Αβίβ δήλωσε ενδεικτικά ότι «***πρέπει ανοιχτά να ζητήσουμε τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους μεταξύ Τουρκίας και Ιράν, το οποίο θα είναι φιλικό προς το Ισραήλ***».

Στην ίδια γραμμή είχε κινηθεί και ο ισραηλινός υποπτέραρχος Αμός Γιαλντίν, πρώην αρχηγός της αεροπορίας, πρώην στρατιωτικός ακόλουθος στις ΗΠΑ και επικεφαλής της υπηρεσίας πληροφοριών των ενόπλων δυνάμεων, ισχυριζόμενος ότι «***τα 20 εκ. Κούρδων που δεν έχουν κράτος, χωρίς κανείς να ενδιαφέρεται για αυτό είναι οι μόνοι που μάχονται σοβαρά κατά των τζιχαντιστών***», προσθέτοντας ότι «**μόνο οι Κούρδοι έχουν ως πρώτη τους προτεραιότητα τον αγώνα κατά του ΙΚ**».

Φυσικά το τουρκικό κράτος εισέβαλε στην Συρία με την προτροπή και στήριξη τόσο των ΗΠΑ όσο και της Γερμανίας.

Όσο για τις τελευταίες εξελίξεις οι δηλώσεις του Ερντογάν, προ λίγων ημερών, είναι χαρακτηριστικές:

«*Αρχίσαμε μια στρατιωτική επιχείρηση στη βόρεια Συρία στις 04.00 σήμερα το* ***πρωί με στόχο να εξαλείψουμε τις απειλές που θέτει το ΙΚ και οι Κούρδοι της Συρίας***», ενώ πρόσθεσε ότι η χώρα του θέλει να «***θέσει ένα τέ-***

Οι κυρίαρχοι τρελάθηκαν; Όχι βέβαια.

Ο Μπρζεζίνσκι ζητάει να δοθεί τώρα η απάντηση, αφού όπως ισχυρίζεται διανύουμε «***την τελευταία φάση από τις πιο γνωστές και παραδοσιακές ευθυγραμμίσεις με τις οποίες έχουμε μεγαλώσει και νιώθουμε οικεία***», ενώ προτρέπει για την οικοδόμηση μιας «***ανεκτής σταθερότητας***» στη Μέση Ανατολή, όπου για να περιοριστούν οι τοπικοί στρατιωτικοί σχηματισμοί θα πρέπει να ασκηθεί πίεση που θα υλοποιηθεί από «*μια βάση αμερικανικής, ρωσικής και κινεζικής συνεργασίας, που με την σειρά της ενισχύει τις προοπτικές για την υπεύθυνη χρήση δύναμης από τα πιο εδραιωμένα κράτη της περιοχής (δηλαδή το Ιράν, την Τουρκία, το Ισραήλ και την Αίγυπτο)*», ενώ τα κράτη αυτά θα πρέπει με την σειρά τους να τύχουν «μιας

Στην Τουρκία, χώρα μέλος του ΝΑΤΟ, μετά από την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος, ο αρμόδιος υπουργός εξωτερικών Τσαβούσογλου υπαινίσσεται σε δηλώσεις του ότι η στρατιωτική βάση του Ιντζιρλίκ, απ' όπου επιχειρούν νατοϊκές δυνάμεις, μπορεί να διατεθεί και στις ρωσικές.

Αμερικανοί αξιωματούχοι σπεύδουν να βεβαιώσουν την επείγουσα ανάγκη μεταφοράς των πυρηνικών όπλων, που διαθέτουν στην συγκεκριμένη βάση πιθανόν στην Ρουμανία, όπου ουδέποτε είχαν εγκατασταθεί πυρηνικές κεφαλές και συγκεκριμένα στην ρουμανική βάση Ντεβέσελου, όπου ήδη έχει εγκατασταθεί αντιπυραυλική ασπίδα των ΗΠΑ.

Σημειωτέον ότι οι τουρκικές αρχές συνέλαβαν τον διοικητή της βάσης του Ιντζιρλίκ, κατηγορώντας τον ότι διατηρούσε σχέσεις με τους πραξικοπηματίες, ενώ λόγω των γεγονότων οι ΗΠΑ δεν είχαν πρόσκαιρα πρόσβαση στις εγκαταστάσεις, όπου βρίσκονται, σύμφωνα με δημοσιεύματα, δεκάδες πυρηνικές μονάδες.

Τις αμφιλεγόμενες τουρκικές προθέσεις καλοδέχεται ο Ρώσος Γερουσιαστής και μέλος της επιτροπής Άμυνας και Ασφάλειας της Ρωσικής Ομοσπονδίας Βίκτορ Οζέροφ, μιλώντας στο πρακτορείο RIA και δηλώνοντας ότι «*Η Τουρκία θα μπορούσε να επιτρέψει την χρήση της βάσης του Ιντζιρλίκ από τη ρωσική Αεροπορία για τις αντιτρομοκρατικές της επιχειρήσεις στην Συρία. Ένα τέτοιο βήμα θα αποτελούσε μια λογική συνέχεια της κίνησης Ερντογάν να στραφεί προς τη Ρωσία*».

Το ίδιο χρονικό διάστημα, εντείνεται ο εξοπλισμός της Ουκραΐνας και αναζωπυρώνονται οι συγκρούσεις στα όρια με τις αυτονομημένες περιοχές. Εν τω μεταξύ τα ρωσικά βομβαρδιστικά ήδη επιχειρούν με την χρήση της βάσης Χαμαντάν στο Ιράν (όπου για πρώτη φορά μετά από 37 χρόνια διατίθεται εθνικό έδαφος σε ξένες στρατιωτικές δυνάμεις) από όπου σηκώνονται για να επιτεθούν κατά στόχων του ISIS στη Συρία, σε μια στιγμή όπου μαίνεται η «μητέρα όλων των μαχών» για το Χαλέπι, που βρίσκεται στον συριακό Βορρά.

Οι ΗΠΑ ενοχλημένες και αιφνιδιασμένες (;) κάνουν λόγο για πιθανή παραβίαση της απόφασης του ΟΗΕ, που απαγορεύει την πώληση οπλικών συστημάτων στην Τεχεράνη...

Την ίδια στιγμή το ρωσικό κράτος προβαίνει σε κλιμάκωση κινήσεων σκακιέρας και ενίσχυσης της θέσης του στην καρδιά της Ευρασίας, όπου πριν ένα χρόνο είχε πουλήσει οπλικά συστήματα στο Πακιστάν παρ' ότι διατηρεί

Θα θυμήσουμε και σ' αυτήν την περίπτωση ότι τον περασμένο Ιανουάριο η υπουργός Δικαιοσύνης του Ισραήλ Αγιελέτ Σακέντ μιλώντας στο συνέδριο του Ινστιτούτου INSS (Institute for National Security Studies), που έγινε στο Τελ Αβίβ δήλωσε ενδεικτικά ότι «***πρέπει ανοιχτά να ζητήσουμε τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους μεταξύ Τουρκίας και Ιράν, το οποίο θα είναι φιλικό προς το Ισραήλ***».

Στην ίδια γραμμή είχε κινηθεί και ο ισραηλινός υποπτέραρχος Αμός Γιαλντίν, πρώην αρχηγός της αεροπορίας, πρώην στρατιωτικός ακόλουθος στις ΗΠΑ και επικεφαλής της υπηρεσίας πληροφοριών των ενόπλων δυνάμεων, ισχυριζόμενος ότι «***τα 20 εκ. Κούρδων που δεν έχουν κράτος, χωρίς κανείς να ενδιαφέρεται για αυτό είναι οι μόνοι που μάχονται σοβαρά κατά των τζιχαντιστών***», προσθέτοντας ότι «**μόνο οι Κούρδοι έχουν ως πρώτη τους προτεραιότητα τον αγώνα κατά του ΙΚ**».

Φυσικά το τουρκικό κράτος εισέβαλε στην Συρία με την προτροπή και στήριξη τόσο των ΗΠΑ όσο και της Γερμανίας.

Όσο για τις τελευταίες εξελίξεις οι δηλώσεις του Ερντογάν, προ λίγων ημερών, είναι χαρακτηριστικές:

«*Αρχίσαμε μια στρατιωτική επιχείρηση στη βόρεια Συρία στις 04.00 σήμερα το* ***πρωί με στόχο να εξαλείψουμε τις απειλές που θέτει το ΙΚ και οι Κούρδοι της Συρίας***», ενώ πρόσθεσε ότι η χώρα του θέλει να «***θέσει ένα τέλος***» στα προβλήματα στα τουρκικά σύνορα, καθώς δέχεται συχνές επιθέσεις από περιοχές της γειτονικής Συρίας. Σε ενίσχυση των παραπάνω ο υπουργός Εξωτερικών **Μεβλούτ Τσαβούσογλου**, μετά την έναρξη μιας, ακόμη, επιχείρησης από την Τουρκία στη βόρεια Συρία απαίτησε την απόσυρση ανατολικά του Ευφράτη των Κούρδων μαχητών απειλώντας ότι διαφορετικά η Τουρκία θα «**κάνει ό,τι είναι απαραίτητο**». Η απάντηση που έλαβε από τους Κούρδους ήταν, εννοείται, αρνητική.

Επίσης, θα πρέπει να τονίσουμε την χρήση χημικών όπλων για την οποία αλληλοκατηγορούνται αντιτιθέμενες πλευρές (οι κούρδοι κατηγορούν τον Άσσαντ, αλλά και το τουρκικό κράτος, ενώ ο Άσσαντ δείχνει το ΙΚ).

Την ίδια στιγμή οι γερμανικές αρχές προτίθενται τις

τις οποίες έχουμε μεγαλώσει και νιώθουμε οικεία», ενώ προτρέπει για την οικοδόμηση μιας «***ανεκτής σταθερότητας***» στη Μέση Ανατολή, όπου για να περιοριστούν οι τοπικοί στρατιωτικοί σχηματισμοί θα πρέπει να ασκηθεί πίεση που θα υλοποιηθεί από «*μια βάση αμερικανικής, ρωσικής και κινεζικής συνεργασίας, που με την σειρά της ενισχύει τις προοπτικές για την υπεύθυνη χρήση δύναμης από τα πιο εδραιωμένα κράτη της περιοχής (δηλαδή το Ιράν, την Τουρκία, το Ισραήλ και την Αίγυπτο)*», ενώ τα κράτη αυτά θα πρέπει με την σειρά τους να τύχουν «*μιας πιο επιλεκτικής ευρωπαϊκής στήριξης*».

Η «έξοδος» για την οποία ετοιμάζονται οι κυρίαρχοι έρχεται για μιαν ακόμη φορά μέσα από τον όλεθρο που επιφυλάσσουν στους πληθυσμούς που βρίσκονται στην διακεκαυμένη ζώνη, που ολοένα και μεγαλώνει. Τα συμφέροντα που διακυβεύονται ολοένα και αυξάνονται, η ρευστότητα και η ταχύτητα των εξελίξεων τρομάζουν, ενώ οι σημερινοί σχεδιασμοί τους ανατρέπονται εν ριπή οφθαλμού και μοιάζουν την επόμενη ημέρα απλώς παρωχημένοι.

Και το χειρότερο για μιαν ακόμη φορά, όλα μοιάζουν πιθανά...

Συσπείρωση Αναρχικών